

فہرست مضامین

صفحہ	مضمون
۱	دیساجہ
۷	قصیدہ نعتیہ (موسوم باسم تاریخی صلہ آخرت)
۱۴	غزلیات نعتیہ
۲۰	قصیدہ در منقبت حضرت علی رضی اللہ عنہ
۲۲	ترکیب بندہ نام تمام در شان امیر المومنین حضرت علی رضی اللہ عنہ
۲۳	غزل در شان امیر المومنین
۲۵	”غزلیات“ ”خمسة جات“ ”ترکیب بندہ“ و ”مثنوی“ وغیرہ
۸۶	خمسة جات بر غزل اسلاف بزرگ
۸۶	بر غزل سعدی علیہ الرحمۃ
۸۹	بر غزل خسرو علیہ الرحمۃ
۹۱	بر غزل حافظ علیہ الرحمۃ
۹۴	بر غزل جامی علیہ الرحمۃ
۹۶	بر غزل خواجہ معین الدین علیہ الرحمۃ
۹۸	بر غزل مولوی محمد عبدالرشید صاحب مرحوم
۹۹	بر غزلیہ تخلص شاعر درانیت اما خواجہ غریب الدین علیہ الرحمۃ لکھنوی برآں خمسة گفتہ

مضمون	نمبر شمار
تضمین بر استعار جامی علیه الرحمۃ کہ در زار نالی و {	۱۵
لطف جوی بحضور پرنور صلعم گفتہ
ایضاً در معراج شریف	۱۶
رباعیات	۱۷
دویتی	۱۸
انقطعات	۱۹
ناله دل	۲۰
ترکیب بند در زار نالی از اسلام خود	۲۱
ترکیب بند بطرز واسوخت	۲۲
مرثیہ از جان دوست ترغزنیہ مولوی محمد عمر سرلوی	۲۳
ثنوی در انتباہ سلطان	۲۴
دیگر در نکوئی بانا اہل	۲۵
دیگر در نکویش عللان بی عمل	۲۶
دیگر در حالات جنگ یونان بپامردی اتحادیان پاترکان	۲۷
دیگر در مدح سخن	۲۸
دیگر مثنوی ناتمام	۲۹
مناجات	۳۰
نعت سرور کائنات	۳۱

نمبر شمار	مضمون	نمبر صفحہ
۳۲	معراج شریف	۱۴۷
۳۳	منقبت	۱۴۸
۳۴	خطاب بہ ساقی	۱۴۹
۳۵	در بیان مسکن عاشق و معشوق	۱۵۰
۳۶	آغا زردستان	۱۵۱
۳۷	نظم طبعہ رخصتی مولوی عبد الزاق صاحب گورکھ پوری	۱۵۲
۳۸	خطبہ نام مولوی محمد عمر صاحب سرواوی	۱۵۳
۳۹	نیاز نامہ پنجاب مستطاب نواب صدر یار جنگ صاحب	۱۵۴
۴۰	قطعہ بدیع سال حج	۱۵۵
۴۱	تواریخ سال وفات بزرگان	۱۵۶
۴۲	قطعہ سال رحلت حکیم محمد اسحاق صاحب	۱۵۷
۴۳	مرثیہ مولانا محمد عبدالحی صاحب	۱۵۸
۴۴	نوحہ دردناک سال وصال جناب مولوی محمد عبد الزاق صاحب	۱۵۹
۴۵	مرثیہ حضرت مولانا شاہ نظام الدین حسین صاحب	۱۶۰
۴۶	قطعہ سال وصال شاہ محی الدین احمد صاحب	۱۶۱
۴۷	قطعہ سال آوان وصال جناب مولانا حکیم مولوی محمد عبد العظیم صاحب	۱۶۲
۴۸	قطعہ سال رحلت مولانا محمود الحسن صاحب شیخ الہند	۱۶۳
۴۹	قطعہ تارخ طبع قرآن کریم با ترجمہ مولانا محمود الحسن صاحب	۱۶۴

نمبر شمار	مضمون
۵۰	قطعه بادی سال وفات محمد مغزالدین
۵۱	قطعه حلیه سال وصال مولانا عبدالحلیم صاحب
۵۲	سال صدمه رحلت جناب مولوی محمد عبدالاحد صاحب شمشاد
۵۳	قطعه سال وفات میر ذاکر حسین
۵۴	قطعه سال رحل عبدالحمید خاں وکیل
۵۵	مرثیہ مولوی عبدالصمد
۵۶	قطعه سال وفات غریزی محمد ذکی
۵۷	اصلاح مزار مولوی محمد عمر
۵۸	سال دیباہ وصال محمد عبدالرب صاحب
۵۹	قطعه سال اوج وصال مولوی محمد نور
۶۰	قطعه سال وصال مولوی محمد فصیح صاحب
۶۱	قطعه تاریخ سال وفات مولوی عبدالواحد مرحوم
۶۲	قطعه سال وصال مولوی محمد ابوالبرکات
۶۳	قطعه تاریخ وفات مولوی سید الشہد مولوی نور اللہ
۶۴	قطعه حجب سال وصال مولوی محمد صالح
۶۵	قطعه سال رحلت میاں وحید اللہ
۶۶	بدیع عالم راکشیدہ ممبری کونسل

نمبر صفحہ	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱۶۸	۸۲	۱۳	شور است	شور است
۱۶۹	۸۲	۱۹	زکار	رکار
۱۷۱	۹۱	۱۸	کنہ	کنہ
۱۷۲	۹۲	۷	جان و	جان نہ
۱۷۳	۹۲	۱۳	بیچ و غم	بیچ غم
۱۷۴	۹۹	۹	شدہ	شدہ و
۱۷۵	۱۰۲	۴	از	ار
۱۷۸	۱۰۵	۱۳	ار	ار
۱۷۹	۱۰۵	۱۳	اختتام	اتہامات
۱۸۱	۱۰۶	۱۵	سراے	سراے
۱۸۲	۱۱۳	۱۲	روزے	روزی
۱۸۳	۱۱۹	۱۸	سری	سری
۱۸۴	۱۲۷	۱۶	لود	نمود
۱۸۵	۱۲۷	۱۸	دلے	دل
۱۸۶	۱۲۹	۱۳	تربیت	تربیت
۱۸۷	۱۳۱	۵	آتش	آتش
۱۸۸	۱۵۰	۱۷	خلقش	خلقش
۱۸۹	۱۶۳	۴	۱۳۴۳	۱۳۴۳
۱۹۰	۱۶۳	۹	دعویٰ	معنی
۱۹۱	۱۶۴	۷	ما	مسا
۱۹۲	۱۶۹	۱۳	بخت شدن مسکن خسروی	شدن در جان لم یزل خسروی
۱۹۳	۱۸۲	۱۰	کور است	کور است

غلط و صحت نامہ کلیات قاری

صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۸	۱۶۲	رستے	رستے
۱۲	۱	گروہ	کردہ
۱۲	۱۷	میزند	میزند
۱۶	۸	بہرت	ہریش
۲۰	۳	چارہ	چار
۲۱	۱	حاجت	حاجب
۲۳	۳	رضوان	رضوان و
۳۷	۹	بے کسی	بے کسی
۴۵	۵	زمان	زمان
۴۷	۱۲	گروہ	کردہ
۴۷	۱۸	درفشان	درفشان
۷۶	۵	نیایم	نیایم
۷۷	۸	بخورد	بخورد
۷۷	۱۷	بگیرم	بگیرم
۷۸	۲	بخار و صبر	بخار و صبر
۸۱	۱۶	سر	سر
۸۲	۵	حیت	حیرت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دیباچہ

حمد و نعت منقبت ایامیہ بیرون از بیاں کے باند از زمیں آید فسیح آسماں
چوں کنم وصف کلام قاری معجز نگار بے زباں دل آمد و آمد چو سیدل زباں
نے بآن نے بایں یار چو داری لے فگار یہ بود اینک کہ سچی سوئے دیباچہ غماں
غزل سر لئی مدحت و ثناء برائے ناظم دیوان قضا و قدر واجب کہ نیک عالم
بر ارکان رباعی عناصر فرو گزاشته و در مثلث هو الید انسان ضعیف البیان را
بعطائے خمیہ جو اس از خاک پرا فلاک برداشته و ردیف حمد نعت بے منتہی شایست
قصیدہ رسالت را مناسب کہ مطلع وجود و شہود و مقطع صفوت و نبوت بودہ و باو

اُمّت قافیه بنجان عرب را قافیه سخن تنگ فرموده صلی اللہ علیہ وآلہ و صحابہ وسلم
 اما بعد کمترین خاک سارید قطب الدین فکارِ حشرِ نیازی نظامی خادم استمانہ
 چشمتیہ نیازیہ غازی پور می گوید کہ برضائے اربابِ بصائرِ منفعت نیست کہ جو اہر زوہر
 الفاظِ منظوم حسن شاہد معنی را دو بالامی گرداند و موزونی سخن رتبہ کلام را تا چہا
 می رساند۔ از نیجا ست کہ گفتہ اند۔ ع

خوش است نثر وے شانِ نظم افزون است
 طبیعتِ انسانی بہ استلذ از لذائذ نظم بیش از نثر مجبول است و شنفتن و گفتن آں
 از حضراتِ انبیاء و ائمہ ہدایہم التحیۃ و الثناء المنقول۔ بر قول مشہور حضرت ابوالہشہ
 علیہ السلام ناظمِ اولین ست چنانچہ حضرت امیر خسرو را ترانہ افتخارِ چین ست ۵
 ماہمہ در اصل شاعر زادہ ایم
 دل بایں محنت نہ از خود داد ایم

دیگر می گوید ۵
 آں کہ اوّل شعر گفت آدم صغی اللہ بود
 طبعِ موزولِ حجتِ فرزندِ آدم بود
 و عطائے رزائے مبارک در جائزہ سخن و دعائے تائیدِ بروج القدس در حق
 حسان از سرورِ عالم صلعم بی پایہ صحت رسیدہ و تبخیم حضرت نبوی صلعم جنابِ عالم الخلفا

و دیگر فیض یابان مجلس صفا فراموشوار بسک نظم کشید۔ ازین ست که اکابر
 علما و فحول اتقیا تنده از اوقات شریف خود را صرف این مشغله فرموده اند
 نکات حکمت و رموز هدایت بر حسب غبت طابع در پیرایه خط و خال شاہان ناموده

خوشتراں باشد کہ سر دلبران

گفتہ آید در حدیث دیگران

در پرده سخن زدن از آداب پند و موعظت ست و تعرض بر فرو کنایت عین بلاغت
 لہذا باقتضای آثار متقدمین اقتدای سلف صاحبین قدوہ ارباب فضل و کمال
 گام زن براہ سعدی و قائم فرمایند جادہ خسرو و جایی، قاری شیریں زباں حافظ
 معجز بیان حضرت اوستازی برادر عمہ زاد من کہ نام نامی شاں حاجی مولوی حافظ
 محمد علی ست و تخلص شاں قاری، وطنش موضع سہری عرف پتیا ست
 از مضافات ضلع غازی پور حسب موزونی طبع فطری جو اہر زو اہر معانی را
 باب و تاب الفاظ ترکیب آرد اند۔ و دوداش نباشیخ صدیقی ست سلسلہ پیری
 با خواجہ عبید اللہ احرار و سلسلہ نادری بہ خواجہ سید بندہ نواز گیسو د رازی رسد
 حساب از سہر خط علویافتہ۔ بیشتر افراد بعد سلاطین ماضیہ بہ زمانہ گورنمنٹ انگلشیہ
 بعد ہائے جلیلہ فائز و ممتاز بودند و ہستند و بصلہ خیر خواہی از سرکار انگریزی خلعت ہا
 فاخرہ و جاگیر ہایافتند۔ و اباعن جد چنان کہ در علوم شرقی کمال می داشتند

درین زمان ہم معلوم مغربی کامل دست گاہ می دارند الحال بیشتر افراد خاندانی بردار
 بی لے دام لے وال ال بی فائزہ ہستند۔ برادر زادہ ایشان مسٹر محمد یحییٰ
 پیرسٹریٹ لاجج و مجسٹریٹ ضلع در ریاست گوالیار و فرزند دیند شال حاجی مولوی
 محمد ابوالحسن بی لے آئی ای ایس اسپیکر اسکول ہما ہستند۔ خود شال در علوم مشرقی
 کمال دارند و تائیک مدت و کالت عدالت دیوانی کمال شہرت و اغاز کردہ باو
 قوت کار ترک نمودند۔ در نظم و نظم بہر شانزدہ سالگی بکلام محمد حسن صاحب جم بلگرامی
 تلمذ گرفتند و اصلاح محض بر چند غزل فارسی شدہ بود کہ از استاد چراں گردید
 ایدوں ہر انچہ ہست بے اصلاح ست۔ بیشتر غزل در شاعرہ اردو بہ تبدیل مصرع
 طرح بزبان فارسی غزل بفارسی گفتند اند چنانچہ مصرع طرح اردو بہر ہاشیہ
 غزل فارسی ثبت ست و بر مصرع تبدیل شدہ بفارسی خط کشیدہ شدہ تا عیاں
 گردد کہ چہ بود و چہ شد و در تالیف گوئی ہم کما لے و ہمارے خاص دارند کہ در
 ہیچ کس شنیدہ و دیدہ نہ شدہ و آل این ست کہ تختیں اشعار مقتضی سوانح در ہر
 بحر و قافیہ کہ می خواہند تمام می کنند۔ پس مادہ تالیف بہاں وزن و قافیہ از مصرعیکہ
 می خواہند برمی آرند۔ ذلک فضل اللہ یوتیہ من لیشاء انوفج از تالیف
 دریں کلیات دادند و پیش از پیش در بیاض گزاشتند۔

با این ہمہ کمال شاعری کلام خود را بچاپ دادن روانی داشتند و اصرار

مایاں را بہ لیت و حل می گزاشتند بارے الحمد للہ کہ از اصرار پرادر زادہ خود
 و پامردی فرزندار جہند خویش مجبور گشتند و من پیچیز را دیباچہ نویسی نصیب آمد۔
 ممدوح را اگر تلمیذ سعدی و خسرو خوانم رواست و محاسن کلام را تائیش
 بہ نکتہ سبحان معانی حوالہ کنم بجاست کہ من تا مبلغ آن بنی رسم پس اہل آن شتم الحق
 ذرہ نتواند کہ سنجہ حسن روئے آفتاب

این کتاب کلیات قاری ست اما اتم تاریخی آن اشراقات قاری
 مناسب می نماید۔ باری تعالیٰ ممدوح را بر چار باش امن و امان تا دیر تر نشین
 دارد و علے را از فیوض و برکات ذات و الالیش مستفیض گرداند و بجزمت
 البنی صلعم و آلہ الامجاد آمین ثم آمین ثم آمین۔

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قصیدہ نقیبہ

مسیحی بسم تاریخی

صلۃ آخرت

۱۳۶ م ۱۳

ہاں دل بے تاب ہاں شپیں شو و رہنما
در رہ عشق آلود غار غم و شگنج
دو دو دل اہل درد چتر شاہ عیش
پایۂ اعلا سے عقل زینہ پائین عشق
داغ جبین جہاں دکشن رخسار ہر
گوہر غلطان اشک انہ صدف جوش دل
تاب تو اں را فلک صبر و سکون اچاں
کز سر جہاں سرگم راہ درازہ دلا
ہمیت مردانہ را آبلہ نعلین پا
آہ رسائیش بود را بیت فتح انما
تحت زمین حیون فوق سماے دکا
پیش سویدے دل باہ و دھوہ سہا
چشم گہر بار یافت بہر نہاں رقا
آتش جن کے سوخت بان گیا

برق یانی بحبت باد بهاری وزید
 از سر مخنول پرید پوشش نمازش قرار
 رشک چراغان بود سینه پر دایغ من
 چشم کشا و نگر یا و کس می دهد
 داد ز غارت گری یمن دل جان زار
 کل نسکت نساکن زره از راه درد
 جودت مشائیان حکمت اشراقیان
 قیمت روز وصال ز دل شیدا پرس
 سود همه عمر عقل گر چه بود کوه سود
 بان و زبان قلم بین چکیدار تو پیش
 یک گنجی هنوز کیست که از بهر اوست
 هست مگر آنکه هست خاصه خاصان حق
 آنکه وجود از عدم نماند اندر وجود
 و آنکه نرسته گنجی پس از بهول حشر
 هست زوهم و گمان تبیت او بیشتر
 نماند در بزم دهر دهر پراز آمدش
 نسبت آدم با دزد دل حق پرست
 جان و عالم بود بسته فتراک او
 شاهر تو حید حق چهره طغیانش کشود

طاقت و حق نماذ خیمه عذر اکجا
 محمل لبی رسید آمده بانگ در
 از در چشمان من بهر تماشا بیا
 هر چه درین عالم است ز ره بود یاد کا
 بر بغارت ز من غمزه و ناز و داد
 قطره از بحر عشق تسلیم ارض و سما
 حرف نخست بود ز ابجد عشق و و لا
 سلطنت چادر انگشت شب بهر آن فدا
 در بر سودای عشق آمده پادشاه
 حرف ز درد و غم و محنت و رنج و بلا
 آن همه آه و فغان و این همه شور و بکا
 پیش در شوکتش چرخ نجات دوتا
 گرنه وجودش شد علت خلقت سرا
 او نه شیخ ارشد پیشگیه کبریا
 مکرمت خاص می داد صفا هر کرا
 آمد و شانش بود هر همه شانماز جا
 چون صدف و گوهر است با گل و گل گویا
 پیشروان و پیشین بامیه صدق و صفا
 گشت ز دیو مرید گردن عالم با

باخته از بیتش رنگ رخ خوش شرک
 نیست خنم مگر یک دم گرم کسے
 جنت فردوس نیست از نفس سرودش
 ذرہ خاکِ رہش ہ کہ فدائی آن
 یک کت خاکے از و شکرا عدد کن
 افسر شان دہر خاکِ رجاہ او
 عرش بریں باہم غرت و شان رفیع
 کیسویں و لیل بے عارض لشمیں
 خضر کردہ آشناست نہ فرمہ سنج بند است
 خوبی رویش مہرں از کف پایش نخل
 خستہ اور است خود خستگیش جاں نواز
 حرز ملاک بود رقعہ آن کہ نہ دلق
 چرخ شد از روشنای زابلہ پایاں آن
 شعلہ بطور افگندہ لعلہ رخسار او
 دفتر توصیف را کرد تصحیح عقل
 دست ضعیفان او پنجہ بشیر افگند
 گرنہ در و دش کنہ یاری آن با و دوست
 ہست اگر ایداد ہست بقایں ہیں
 ذرہ کولیش نگہ ہست بلا گیر آن

ساخته از حش و حدت حق رخ تما
 کال بود از کاکلش در تپ دل متبا
 از لب شیرانی آن گل خسار با
 از دل شمس و قمر گشتہ صباح و مسا
 یک پر کاہے از ویتع دود دم در و
 پیش گدایش و کون ہیچ نیز ز دہا
 در قدمش سر نہاد یافت از ان عتلا
 یافت ز فیضان او نیک شمیم و ضیا
 یک دم دیدار او حاصل و و رہا
 چہرہ شمس قمر دیدہ اگر ہست و ا
 بستہ اور است خود بستگیش دل کشا
 کرد ز دست ولہ ہر چہ گدایش قبا
 بقعہ کہ پایے گلشن کرد بدان اعتنا
 جاں بہ میجا کند کشتہ لعلش عطا
 یافتہ در شان او جملہ حدیث ثنا
 پنجہ دستاں او پنجہ برد از قصا
 باب اجابت بود بند ز ہمسر دعا
 نیست اگر ایداد ہست ہیں بس فنا
 مہر ز دست شمع باہم شان علا

میل نہ دار دیہ گل انس نہ گیر دیسرو
 وارے مشتاق چیت شربت دیدار او
 تیغ بگا ہش اگر گردن عاشق زند
 نیست باتش گلے در چمن روزگار
 لطف عیمش صلاتا بجاں داده است
 نقش کف پلے او قبلہ ایمان دیں
 آب حیات آمدہ خاک درش بہر دست
 یلغے عہدش اگر حاتم طائی شدے
 ہست ادیم زمین سفرۂ عام الہ
 داغ غم دریغ او برقع زرخ ار کشد
 تا خر و خاکش اورفتہ بدریوزگی
 نیست اگر در دلش داغ غم کوئے او
 ملکیت اور اعنا شخمس معزولہاں
 خاک درش اصفا از قزۃ جبار و کش
 یاد اگر از گش ریزہ پس خوردہ اش
 یوسف مصری کشد ہیچ ز لیاغیاں
 تا قدیم ناز اور نجسہ شدہ بر زمیں
 بالہاں بخش او تنہ او بشمرد
 چرخ زیارہ ہا فقر رواں آورد

ہر کہ نظر دوختہ است بر رخ حارِش ولا
 مریم عشاق چیت زخمے از ان دلریا
 واہ وسے و بخت سے زندہ شدہ داما
 ہیچ منش صد ہزار بل دستاں سرا
 باہمہ جرم امید باہمہ خرم رجا
 سجدہ بردیش او سجدہ بعد التجا
 وز پے خصم کتنے ست باورش ہیچ
 ہر گدایان او بندہ شان ستا
 نیست جز او ہر کس ماندہ دلا
 مہر نہ تابد گئے بارہ دگر بر ملا
 دل کشی رنگ و بو ہر گل آرو صبا
 کعبہ یقن کردہ است جامہ نیلی چرا
 بندہ بے زرشمار فقر درش راعنا
 دیدہ خورد ساختہ گردیش تو تیا
 ہیچ تبرک نہد بر سر و چہ پیش ہما
 گرد در اش کند گوش او کئے صدا
 چرخ نہادہ است سر بر قلم این فضا
 آبلہ نہر مار چشمہ آسپ بقا
 تا بقشا نہ بشوق بر سر اس نقش با

روح بود روح را جان بود از بر جان
بسته شانش دو کون خسته آتش بر آں
آنکه نظر باز نیست با نگہ زرف میں
رشته بطش نعیم شعله ز قهرش نجیم
گفته حق گفته اش کردہ حق کردہ اش
جاش زجا با بروں پاش بفرق علو
وہم گنج بجاش عقل نہ بنجد علاش
ہست غم عشق او دوحہ دائم بہار
سجدہ بر نقش پاش از سر اخلاص وق
آنکہ بود انتہا از پے توصیف و مدح
روزن بید خدہست حلقہ بگیسوئے او
سایہ بقدرش نبود کلمۂ آن نیک سنج
قاری دل خستہ ہاں خسرو عالم پناہ
نذر کش از سوز دل ساز کن آہنگ نو

— (مطلع ثانی) —

خواہ ہر دوسرا صاحب تاج و لوا
ہست کجا ہجو تو بہر من بے لوا
لب بہ شفاعت کنوں گشت کشوں روا
لے شہ مجدو علا شافع روز جزا
گرچہ ہزاراں ہزار بہر تو ہجوں من اند
جرم بسامان آن بہت مہتابا ہیں

لے ذاتی فتنائی

گوشه چشمتے ز توار چه بود گاه گاه
 بهر چه سو گز خور دق بهشت روز خود
 راه نمائے یقین پنج کی کف و کس
 چون ز خدا آمدی آیت رحمت بخلق
 صحت در بخوری عاشق جاں باز دوا
 در ره قربت چنان گرم براندی که شد
 کیست که تا بدر از پیرویت کز ازل
 گر به برت خوانیم غایت احسان تست
 خواه بوازی خواه تیغ زنی حاکی
 هست فراخی خلد بهر اسیرت به بند
 پانہ نند ز نیار بر سر اورنگ شاه
 نیستے اے شاه کل پائیت اگر در میاں
 آنکہ بکوت کند دعوی غایت رسی
 دست تو دست خداست قوت او توش
 تیر چاگر رسد از تو پایے شود
 ناشده پشت شدہ نزد تو پس بچو پیش

مریم ز خم دل است رد جگر ادا
 بود مگرد نظر کامل در سئے شما
 جنبے از ابروت اے شہ ملک ہدا
 کش کش فکر رفت گر چه من و صد خطا
 چشم تو بیمار ساخت لعل تو دادش شفا
 جائے تو در لامکان گشت قدمت قفا
 بہر تو گرفت عہد حق ز ہمہ ابتدا
 و ز درت را نیم بخت بدم راجھا
 بندہ ام و جاں سپار سر برین رضا
 ہر دو جہاں بے تو ہست تنگ تنگ از تنگھا
 یافتہ در کوئے تو ہر کہ ز تو بویا
 گشتے ام خیرہ مرخوردے ز شیطان قضا
 نیست ز باقل کم اولاف زل ز ترا شفا
 کافر مطلق بود منکر قول سراھی
 عاشق جاں باز را بیش فایر وفا
 قلب تواز نور ذات میدہ تو ہکذا

۱۱ لے واللیل والنہار ۱۲ لے وما ارسلناک الا رحمة للعالمین ۱۳

۱۴ واذ اخذ اللہ میثاق البینین ۱۵ لے در عرب شنیے بود کند زبان ۱۶

۱۷ وما رمیت اذ رمیت ولكن اللہ رمی ۱۸

کار شدہ همچو زکونِ مکمل را ز تو
 پردهٔ میم از میاں گرفتہ شاد و دی
 یلہ الاسری چہ بود ناز و نیازت بر ب
 ہر کہ گیسوئے تو جانِ دل کو نچیتہ است
 بہر شکست و کون بستگی ہم نہ بود
 بر تو صلوة و سلام خواستن از حق مدام
 یا ہمیں خواجگی فخر نمودن بفر
 کشی توح اہلبیت لطف ز تو باد شرط
 نسبت خویشی تو مایہ صد افتخار
 ذات تو مجموع حسن و زینت صحبتش
 ہست کہ مطلع رائے درخشاں کہ وحی
 ہست کہ منبع جوہر جمع قسراں
 ہست کہ مصدر علم فراوان تو
 انقض اصحاب پاک پر تو انوار تو
 در پس نشان تابیں در پس ایشاں تبع
 تابش پر ذرہ از تابش خور آمدہ

بہر بس ما ہمہ گوہر تو کیمیا
 بیچ نہ بیند جز ذات احد اتقبا
 نیست بجز ذات پاک محرم این ماجرا
 کامل حورانِ خلد در نظر شش از دہا
 گشت مگر لطف تو در حق آن مومیا
 مجمع قدوسیاں راست عداوت عشا
 جان بقدرائے تو باد ہست یا اعتراض
 ماندہ از ان غرق شد بودہ راں قاربجی
 شمع در شانِ آن بہت ز حق انما
 ہست کہ مخزن صدق و صفا و تقا
 بیش باں یا گشت قول تو اورا گوا
 از پیئے دین تویم معدنِ حلم و حیا
 کز لب حق گفتہ در حق او بابش
 از پیئے شان کالجوم بر سر ما افتد
 آئین طوہات یافتہ از حق جلا
 خود بحق عالماں گفتہ گانیا

۱۰ معراج شریف ۱۱ ۱۲ ۱۳ ۱۴ ۱۵ ۱۶ ۱۷ ۱۸ ۱۹ ۲۰ ۲۱ ۲۲ ۲۳ ۲۴ ۲۵ ۲۶ ۲۷ ۲۸ ۲۹ ۳۰ ۳۱ ۳۲ ۳۳ ۳۴ ۳۵ ۳۶ ۳۷ ۳۸ ۳۹ ۴۰ ۴۱ ۴۲ ۴۳ ۴۴ ۴۵ ۴۶ ۴۷ ۴۸ ۴۹ ۵۰ ۵۱ ۵۲ ۵۳ ۵۴ ۵۵ ۵۶ ۵۷ ۵۸ ۵۹ ۶۰ ۶۱ ۶۲ ۶۳ ۶۴ ۶۵ ۶۶ ۶۷ ۶۸ ۶۹ ۷۰ ۷۱ ۷۲ ۷۳ ۷۴ ۷۵ ۷۶ ۷۷ ۷۸ ۷۹ ۸۰ ۸۱ ۸۲ ۸۳ ۸۴ ۸۵ ۸۶ ۸۷ ۸۸ ۸۹ ۹۰ ۹۱ ۹۲ ۹۳ ۹۴ ۹۵ ۹۶ ۹۷ ۹۸ ۹۹ ۱۰۰ ۱۰۱ ۱۰۲ ۱۰۳ ۱۰۴ ۱۰۵ ۱۰۶ ۱۰۷ ۱۰۸ ۱۰۹ ۱۱۰ ۱۱۱ ۱۱۲ ۱۱۳ ۱۱۴ ۱۱۵ ۱۱۶ ۱۱۷ ۱۱۸ ۱۱۹ ۱۲۰ ۱۲۱ ۱۲۲ ۱۲۳ ۱۲۴ ۱۲۵ ۱۲۶ ۱۲۷ ۱۲۸ ۱۲۹ ۱۳۰ ۱۳۱ ۱۳۲ ۱۳۳ ۱۳۴ ۱۳۵ ۱۳۶ ۱۳۷ ۱۳۸ ۱۳۹ ۱۴۰ ۱۴۱ ۱۴۲ ۱۴۳ ۱۴۴ ۱۴۵ ۱۴۶ ۱۴۷ ۱۴۸ ۱۴۹ ۱۵۰ ۱۵۱ ۱۵۲ ۱۵۳ ۱۵۴ ۱۵۵ ۱۵۶ ۱۵۷ ۱۵۸ ۱۵۹ ۱۶۰ ۱۶۱ ۱۶۲ ۱۶۳ ۱۶۴ ۱۶۵ ۱۶۶ ۱۶۷ ۱۶۸ ۱۶۹ ۱۷۰ ۱۷۱ ۱۷۲ ۱۷۳ ۱۷۴ ۱۷۵ ۱۷۶ ۱۷۷ ۱۷۸ ۱۷۹ ۱۸۰ ۱۸۱ ۱۸۲ ۱۸۳ ۱۸۴ ۱۸۵ ۱۸۶ ۱۸۷ ۱۸۸ ۱۸۹ ۱۹۰ ۱۹۱ ۱۹۲ ۱۹۳ ۱۹۴ ۱۹۵ ۱۹۶ ۱۹۷ ۱۹۸ ۱۹۹ ۲۰۰ ۲۰۱ ۲۰۲ ۲۰۳ ۲۰۴ ۲۰۵ ۲۰۶ ۲۰۷ ۲۰۸ ۲۰۹ ۲۱۰ ۲۱۱ ۲۱۲ ۲۱۳ ۲۱۴ ۲۱۵ ۲۱۶ ۲۱۷ ۲۱۸ ۲۱۹ ۲۲۰ ۲۲۱ ۲۲۲ ۲۲۳ ۲۲۴ ۲۲۵ ۲۲۶ ۲۲۷ ۲۲۸ ۲۲۹ ۲۳۰ ۲۳۱ ۲۳۲ ۲۳۳ ۲۳۴ ۲۳۵ ۲۳۶ ۲۳۷ ۲۳۸ ۲۳۹ ۲۴۰ ۲۴۱ ۲۴۲ ۲۴۳ ۲۴۴ ۲۴۵ ۲۴۶ ۲۴۷ ۲۴۸ ۲۴۹ ۲۵۰ ۲۵۱ ۲۵۲ ۲۵۳ ۲۵۴ ۲۵۵ ۲۵۶ ۲۵۷ ۲۵۸ ۲۵۹ ۲۶۰ ۲۶۱ ۲۶۲ ۲۶۳ ۲۶۴ ۲۶۵ ۲۶۶ ۲۶۷ ۲۶۸ ۲۶۹ ۲۷۰ ۲۷۱ ۲۷۲ ۲۷۳ ۲۷۴ ۲۷۵ ۲۷۶ ۲۷۷ ۲۷۸ ۲۷۹ ۲۸۰ ۲۸۱ ۲۸۲ ۲۸۳ ۲۸۴ ۲۸۵ ۲۸۶ ۲۸۷ ۲۸۸ ۲۸۹ ۲۹۰ ۲۹۱ ۲۹۲ ۲۹۳ ۲۹۴ ۲۹۵ ۲۹۶ ۲۹۷ ۲۹۸ ۲۹۹ ۳۰۰ ۳۰۱ ۳۰۲ ۳۰۳ ۳۰۴ ۳۰۵ ۳۰۶ ۳۰۷ ۳۰۸ ۳۰۹ ۳۱۰ ۳۱۱ ۳۱۲ ۳۱۳ ۳۱۴ ۳۱۵ ۳۱۶ ۳۱۷ ۳۱۸ ۳۱۹ ۳۲۰ ۳۲۱ ۳۲۲ ۳۲۳ ۳۲۴ ۳۲۵ ۳۲۶ ۳۲۷ ۳۲۸ ۳۲۹ ۳۳۰ ۳۳۱ ۳۳۲ ۳۳۳ ۳۳۴ ۳۳۵ ۳۳۶ ۳۳۷ ۳۳۸ ۳۳۹ ۳۴۰ ۳۴۱ ۳۴۲ ۳۴۳ ۳۴۴ ۳۴۵ ۳۴۶ ۳۴۷ ۳۴۸ ۳۴۹ ۳۵۰ ۳۵۱ ۳۵۲ ۳۵۳ ۳۵۴ ۳۵۵ ۳۵۶ ۳۵۷ ۳۵۸ ۳۵۹ ۳۶۰ ۳۶۱ ۳۶۲ ۳۶۳ ۳۶۴ ۳۶۵ ۳۶۶ ۳۶۷ ۳۶۸ ۳۶۹ ۳۷۰ ۳۷۱ ۳۷۲ ۳۷۳ ۳۷۴ ۳۷۵ ۳۷۶ ۳۷۷ ۳۷۸ ۳۷۹ ۳۸۰ ۳۸۱ ۳۸۲ ۳۸۳ ۳۸۴ ۳۸۵ ۳۸۶ ۳۸۷ ۳۸۸ ۳۸۹ ۳۹۰ ۳۹۱ ۳۹۲ ۳۹۳ ۳۹۴ ۳۹۵ ۳۹۶ ۳۹۷ ۳۹۸ ۳۹۹ ۴۰۰ ۴۰۱ ۴۰۲ ۴۰۳ ۴۰۴ ۴۰۵ ۴۰۶ ۴۰۷ ۴۰۸ ۴۰۹ ۴۱۰ ۴۱۱ ۴۱۲ ۴۱۳ ۴۱۴ ۴۱۵ ۴۱۶ ۴۱۷ ۴۱۸ ۴۱۹ ۴۲۰ ۴۲۱ ۴۲۲ ۴۲۳ ۴۲۴ ۴۲۵ ۴۲۶ ۴۲۷ ۴۲۸ ۴۲۹ ۴۳۰ ۴۳۱ ۴۳۲ ۴۳۳ ۴۳۴ ۴۳۵ ۴۳۶ ۴۳۷ ۴۳۸ ۴۳۹ ۴۴۰ ۴۴۱ ۴۴۲ ۴۴۳ ۴۴۴ ۴۴۵ ۴۴۶ ۴۴۷ ۴۴۸ ۴۴۹ ۴۵۰ ۴۵۱ ۴۵۲ ۴۵۳ ۴۵۴ ۴۵۵ ۴۵۶ ۴۵۷ ۴۵۸ ۴۵۹ ۴۶۰ ۴۶۱ ۴۶۲ ۴۶۳ ۴۶۴ ۴۶۵ ۴۶۶ ۴۶۷ ۴۶۸ ۴۶۹ ۴۷۰ ۴۷۱ ۴۷۲ ۴۷۳ ۴۷۴ ۴۷۵ ۴۷۶ ۴۷۷ ۴۷۸ ۴۷۹ ۴۸۰ ۴۸۱ ۴۸۲ ۴۸۳ ۴۸۴ ۴۸۵ ۴۸۶ ۴۸۷ ۴۸۸ ۴۸۹ ۴۹۰ ۴۹۱ ۴۹۲ ۴۹۳ ۴۹۴ ۴۹۵ ۴۹۶ ۴۹۷ ۴۹۸ ۴۹۹ ۵۰۰ ۵۰۱ ۵۰۲ ۵۰۳ ۵۰۴ ۵۰۵ ۵۰۶ ۵۰۷ ۵۰۸ ۵۰۹ ۵۱۰ ۵۱۱ ۵۱۲ ۵۱۳ ۵۱۴ ۵۱۵ ۵۱۶ ۵۱۷ ۵۱۸ ۵۱۹ ۵۲۰ ۵۲۱ ۵۲۲ ۵۲۳ ۵۲۴ ۵۲۵ ۵۲۶ ۵۲۷ ۵۲۸ ۵۲۹ ۵۳۰ ۵۳۱ ۵۳۲ ۵۳۳ ۵۳۴ ۵۳۵ ۵۳۶ ۵۳۷ ۵۳۸ ۵۳۹ ۵۴۰ ۵۴۱ ۵۴۲ ۵۴۳ ۵۴۴ ۵۴۵ ۵۴۶ ۵۴۷ ۵۴۸ ۵۴۹ ۵۵۰ ۵۵۱ ۵۵۲ ۵۵۳ ۵۵۴ ۵۵۵ ۵۵۶ ۵۵۷ ۵۵۸ ۵۵۹ ۵۶۰ ۵۶۱ ۵۶۲ ۵۶۳ ۵۶۴ ۵۶۵ ۵۶۶ ۵۶۷ ۵۶۸ ۵۶۹ ۵۷۰ ۵۷۱ ۵۷۲ ۵۷۳ ۵۷۴ ۵۷۵ ۵۷۶ ۵۷۷ ۵۷۸ ۵۷۹ ۵۸۰ ۵۸۱ ۵۸۲ ۵۸۳ ۵۸۴ ۵۸۵ ۵۸۶ ۵۸۷ ۵۸۸ ۵۸۹ ۵۹۰ ۵۹۱ ۵۹۲ ۵۹۳ ۵۹۴ ۵۹۵ ۵۹۶ ۵۹۷ ۵۹۸ ۵۹۹ ۶۰۰ ۶۰۱ ۶۰۲ ۶۰۳ ۶۰۴ ۶۰۵ ۶۰۶ ۶۰۷ ۶۰۸ ۶۰۹ ۶۱۰ ۶۱۱ ۶۱۲ ۶۱۳ ۶۱۴ ۶۱۵ ۶۱۶ ۶۱۷ ۶۱۸ ۶۱۹ ۶۲۰ ۶۲۱ ۶۲۲ ۶۲۳ ۶۲۴ ۶۲۵ ۶۲۶ ۶۲۷ ۶۲۸ ۶۲۹ ۶۳۰ ۶۳۱ ۶۳۲ ۶۳۳ ۶۳۴ ۶۳۵ ۶۳۶ ۶۳۷ ۶۳۸ ۶۳۹ ۶۴۰ ۶۴۱ ۶۴۲ ۶۴۳ ۶۴۴ ۶۴۵ ۶۴۶ ۶۴۷ ۶۴۸ ۶۴۹ ۶۵۰ ۶۵۱ ۶۵۲ ۶۵۳ ۶۵۴ ۶۵۵ ۶۵۶ ۶۵۷ ۶۵۸ ۶۵۹ ۶۶۰ ۶۶۱ ۶۶۲ ۶۶۳ ۶۶۴ ۶۶۵ ۶۶۶ ۶۶۷ ۶۶۸ ۶۶۹ ۶۷۰ ۶۷۱ ۶۷۲ ۶۷۳ ۶۷۴ ۶۷۵ ۶۷۶ ۶۷۷ ۶۷۸ ۶۷۹ ۶۸۰ ۶۸۱ ۶۸۲ ۶۸۳ ۶۸۴ ۶۸۵ ۶۸۶ ۶۸۷ ۶۸۸ ۶۸۹ ۶۹۰ ۶۹۱ ۶۹۲ ۶۹۳ ۶۹۴ ۶۹۵ ۶۹۶ ۶۹۷ ۶۹۸ ۶۹۹ ۷۰۰ ۷۰۱ ۷۰۲ ۷۰۳ ۷۰۴ ۷۰۵ ۷۰۶ ۷۰۷ ۷۰۸ ۷۰۹ ۷۱۰ ۷۱۱ ۷۱۲ ۷۱۳ ۷۱۴ ۷۱۵ ۷۱۶ ۷۱۷ ۷۱۸ ۷۱۹ ۷۲۰ ۷۲۱ ۷۲۲ ۷۲۳ ۷۲۴ ۷۲۵ ۷۲۶ ۷۲۷ ۷۲۸ ۷۲۹ ۷۳۰ ۷۳۱ ۷۳۲ ۷۳۳ ۷۳۴ ۷۳۵ ۷۳۶ ۷۳۷ ۷۳۸ ۷۳۹ ۷۴۰ ۷۴۱ ۷۴۲ ۷۴۳ ۷۴۴ ۷۴۵ ۷۴۶ ۷۴۷ ۷۴۸ ۷۴۹ ۷۵۰ ۷۵۱ ۷۵۲ ۷۵۳ ۷۵۴ ۷۵۵ ۷۵۶ ۷۵۷ ۷۵۸ ۷۵۹ ۷۶۰ ۷۶۱ ۷۶۲ ۷۶۳ ۷۶۴ ۷۶۵ ۷۶۶ ۷۶۷ ۷۶۸ ۷۶۹ ۷۷۰ ۷۷۱ ۷۷۲ ۷۷۳ ۷۷۴ ۷۷۵ ۷۷۶ ۷۷۷ ۷۷۸ ۷۷۹ ۷۸۰ ۷۸۱ ۷۸۲ ۷۸۳ ۷۸۴ ۷۸۵ ۷۸۶ ۷۸۷ ۷۸۸ ۷۸۹ ۷۹۰ ۷۹۱ ۷۹۲ ۷۹۳ ۷۹۴ ۷۹۵ ۷۹۶ ۷۹۷ ۷۹۸ ۷۹۹ ۸۰۰ ۸۰۱ ۸۰۲ ۸۰۳ ۸۰۴ ۸۰۵ ۸۰۶ ۸۰۷ ۸۰۸ ۸۰۹ ۸۱۰ ۸۱۱ ۸۱۲ ۸۱۳ ۸۱۴ ۸۱۵ ۸۱۶ ۸۱۷ ۸۱۸ ۸۱۹ ۸۲۰ ۸۲۱ ۸۲۲ ۸۲۳ ۸۲۴ ۸۲۵ ۸۲۶ ۸۲۷ ۸۲۸ ۸۲۹ ۸۳۰ ۸۳۱ ۸۳۲ ۸۳۳ ۸۳۴ ۸۳۵ ۸۳۶ ۸۳۷ ۸۳۸ ۸۳۹ ۸۴۰ ۸۴۱ ۸۴۲ ۸۴۳ ۸۴۴ ۸۴۵ ۸۴۶ ۸۴۷ ۸۴۸ ۸۴۹ ۸۵۰ ۸۵۱ ۸۵۲ ۸۵۳ ۸۵۴ ۸۵۵ ۸۵۶ ۸۵۷ ۸۵۸ ۸۵۹ ۸۶۰ ۸۶۱ ۸۶۲ ۸۶۳ ۸۶۴ ۸۶۵ ۸۶۶ ۸۶۷ ۸۶۸ ۸۶۹ ۸۷۰ ۸۷۱ ۸۷۲ ۸۷۳ ۸۷۴ ۸۷۵ ۸۷۶ ۸۷۷ ۸۷۸ ۸۷۹ ۸۸۰ ۸۸۱ ۸۸۲ ۸۸۳ ۸۸۴ ۸۸۵ ۸۸۶ ۸۸۷ ۸۸۸ ۸۸۹ ۸۹۰ ۸۹۱ ۸۹۲ ۸۹۳ ۸۹۴ ۸۹۵ ۸۹۶ ۸۹۷ ۸۹۸ ۸۹۹ ۹۰۰ ۹۰۱ ۹۰۲ ۹۰۳ ۹۰۴ ۹۰۵ ۹۰۶ ۹۰۷ ۹۰۸ ۹۰۹ ۹۱۰ ۹۱۱ ۹۱۲ ۹۱۳ ۹۱۴ ۹۱۵ ۹۱۶ ۹۱۷ ۹۱۸ ۹۱۹ ۹۲۰ ۹۲۱ ۹۲۲ ۹۲۳ ۹۲۴ ۹۲۵ ۹۲۶ ۹۲۷ ۹۲۸ ۹۲۹ ۹۳۰ ۹۳۱ ۹۳۲ ۹۳۳ ۹۳۴ ۹۳۵ ۹۳۶ ۹۳۷ ۹۳۸ ۹۳۹ ۹۴۰ ۹۴۱ ۹۴۲ ۹۴۳ ۹۴۴ ۹۴۵ ۹۴۶ ۹۴۷ ۹۴۸ ۹۴۹ ۹۵۰ ۹۵۱ ۹۵۲ ۹۵۳ ۹۵۴ ۹۵۵ ۹۵۶ ۹۵۷ ۹۵۸ ۹۵۹ ۹۶۰ ۹۶۱ ۹۶۲ ۹۶۳ ۹۶۴ ۹۶۵ ۹۶۶ ۹۶۷ ۹۶۸ ۹۶۹ ۹۷۰ ۹۷۱ ۹۷۲ ۹۷۳ ۹۷۴ ۹۷۵ ۹۷۶ ۹۷۷ ۹۷۸ ۹۷۹ ۹۸۰ ۹۸۱ ۹۸۲ ۹۸۳ ۹۸۴ ۹۸۵ ۹۸۶ ۹۸۷ ۹۸۸ ۹۸۹ ۹۹۰ ۹۹۱ ۹۹۲ ۹۹۳ ۹۹۴ ۹۹۵ ۹۹۶ ۹۹۷ ۹۹۸ ۹۹۹ ۱۰۰۰ ۱۰۰۱ ۱۰۰۲ ۱۰۰۳ ۱۰۰۴ ۱۰۰۵ ۱۰۰۶ ۱۰۰۷ ۱۰۰۸ ۱۰۰۹ ۱۰۱۰ ۱۰۱۱ ۱۰۱۲ ۱۰۱۳ ۱۰۱۴ ۱۰۱۵ ۱۰۱۶ ۱۰۱۷ ۱۰۱۸ ۱۰۱۹ ۱۰۲۰ ۱۰۲۱ ۱۰۲۲ ۱۰۲۳ ۱۰۲۴ ۱۰۲۵ ۱۰۲۶ ۱۰۲۷ ۱۰۲۸ ۱۰۲۹ ۱۰۳۰ ۱۰۳۱ ۱۰۳۲ ۱۰۳۳ ۱۰۳۴ ۱۰۳۵ ۱۰۳۶ ۱۰۳۷ ۱۰۳۸ ۱۰۳۹ ۱۰۴۰ ۱۰۴۱ ۱۰۴۲ ۱۰۴۳ ۱۰۴۴ ۱۰۴۵ ۱۰۴۶ ۱۰۴۷ ۱۰۴۸ ۱۰۴۹ ۱۰۵۰ ۱۰۵۱ ۱۰۵۲ ۱۰۵۳ ۱۰۵۴ ۱۰۵۵ ۱۰۵۶ ۱۰۵۷ ۱۰۵۸ ۱۰۵۹ ۱۰۶۰ ۱۰۶۱ ۱۰۶۲ ۱۰۶۳ ۱۰۶۴ ۱۰۶۵ ۱۰۶۶ ۱۰۶۷ ۱۰۶۸ ۱۰۶۹ ۱۰۷۰ ۱۰۷۱ ۱۰۷۲ ۱۰۷۳ ۱۰۷۴ ۱۰۷۵ ۱۰۷۶ ۱۰۷۷ ۱۰۷۸ ۱۰۷۹ ۱۰۸۰ ۱۰۸۱ ۱۰۸۲ ۱۰۸۳ ۱۰۸۴ ۱۰۸۵ ۱۰۸۶ ۱۰۸۷ ۱۰۸۸ ۱۰۸۹ ۱۰۹۰ ۱۰۹۱ ۱۰۹۲ ۱۰۹۳ ۱۰۹۴ ۱۰۹۵ ۱۰۹۶ ۱۰۹۷ ۱۰۹۸ ۱۰۹۹ ۱۱۰۰ ۱۱۰۱ ۱۱۰۲ ۱۱۰۳ ۱۱۰۴ ۱۱۰۵ ۱۱۰۶ ۱۱۰۷ ۱۱۰۸ ۱۱۰۹ ۱۱۱۰ ۱۱۱۱ ۱۱۱۲ ۱۱۱۳ ۱۱۱۴ ۱۱۱۵ ۱۱۱۶ ۱۱۱۷ ۱۱۱۸ ۱۱۱۹ ۱۱۲۰ ۱۱۲۱ ۱۱۲۲ ۱۱۲۳ ۱۱۲۴ ۱۱۲۵ ۱۱۲۶ ۱۱۲۷ ۱۱۲۸ ۱۱۲۹ ۱۱۳۰ ۱۱۳۱ ۱۱۳۲ ۱۱۳۳ ۱۱۳۴ ۱۱۳۵ ۱۱۳۶ ۱۱۳۷ ۱۱۳۸ ۱۱۳۹ ۱۱۴۰ ۱۱۴۱ ۱۱۴۲ ۱۱۴۳ ۱۱۴۴ ۱۱۴۵ ۱۱۴۶ ۱۱۴۷ ۱۱۴۸ ۱۱۴۹ ۱۱۵۰ ۱۱۵۱ ۱۱۵۲ ۱۱۵۳ ۱۱۵۴ ۱۱۵۵ ۱۱۵۶ ۱۱۵۷ ۱۱۵۸ ۱۱۵۹ ۱۱۶۰ ۱۱۶۱ ۱۱۶۲ ۱۱۶۳ ۱۱۶۴ ۱۱۶۵ ۱۱۶۶ ۱۱۶۷ ۱۱۶۸ ۱۱۶۹ ۱۱۷۰ ۱۱۷۱ ۱۱۷۲ ۱۱۷۳ ۱۱۷۴ ۱۱۷۵ ۱۱۷۶ ۱۱۷۷ ۱۱۷۸ ۱۱۷۹ ۱۱۸۰ ۱۱۸۱ ۱۱۸۲ ۱۱۸۳ ۱۱۸۴ ۱۱۸۵ ۱۱۸۶ ۱۱۸۷ ۱۱۸۸ ۱۱۸۹ ۱۱۹۰ ۱۱۹۱ ۱۱۹۲ ۱۱۹۳ ۱۱۹۴ ۱۱۹۵ ۱۱۹۶ ۱۱۹۷ ۱۱۹۸ ۱۱۹۹ ۱۲۰۰ ۱۲۰۱ ۱۲۰۲ ۱۲۰۳ ۱۲۰۴ ۱۲۰۵ ۱۲۰۶ ۱۲۰۷ ۱۲۰۸ ۱۲۰۹ ۱۲۱۰ ۱۲۱۱ ۱۲۱۲ ۱۲۱۳ ۱۲۱۴ ۱۲۱۵ ۱۲۱۶ ۱۲۱۷ ۱۲۱۸ ۱۲۱۹ ۱۲۲۰ ۱۲۲۱ ۱۲۲۲ ۱۲۲۳ ۱۲۲۴ ۱۲۲۵ ۱۲۲۶ ۱۲۲۷ ۱۲۲۸ ۱۲۲۹ ۱۲۳۰ ۱۲۳۱ ۱۲۳۲ ۱۲۳۳ ۱۲۳۴ ۱۲۳۵ ۱۲۳۶ ۱۲۳۷ ۱۲۳۸ ۱۲۳۹ ۱۲۴۰ ۱۲۴۱ ۱۲۴۲ ۱۲۴۳ ۱۲۴۴ ۱۲۴۵ ۱۲۴۶ ۱۲۴۷ ۱۲۴۸ ۱۲۴۹ ۱۲۵۰ ۱۲۵۱ ۱۲۵۲ ۱۲۵۳ ۱۲۵۴ ۱۲۵۵ ۱۲۵۶ ۱۲۵۷ ۱۲۵۸ ۱۲۵۹ ۱۲۶۰ ۱۲۶۱ ۱۲۶۲ ۱۲۶۳ ۱۲۶۴ ۱۲۶۵ ۱۲۶۶ ۱۲۶۷ ۱۲۶۸ ۱۲۶۹ ۱۲۷۰ ۱۲۷۱ ۱۲۷۲ ۱۲۷۳ ۱۲۷۴ ۱۲۷۵ ۱۲۷۶ ۱۲۷۷ ۱۲۷۸ ۱۲۷۹ ۱۲۸۰ ۱۲۸۱ ۱۲۸۲ ۱۲۸۳ ۱۲۸۴ ۱۲۸۵ ۱۲۸۶ ۱۲۸۷ ۱۲۸۸ ۱۲۸۹ ۱۲۹۰ ۱۲۹۱ ۱۲۹۲ ۱۲۹۳ ۱۲۹۴ ۱۲۹۵ ۱۲۹۶ ۱۲۹۷ ۱۲۹۸ ۱۲۹۹ ۱۳۰۰ ۱۳۰۱ ۱۳۰۲ ۱۳۰۳ ۱۳۰۴ ۱۳۰۵ ۱۳۰۶ ۱۳۰۷ ۱۳۰۸ ۱۳۰۹ ۱۳۱۰ ۱۳۱۱ ۱۳۱۲ ۱۳۱۳ ۱۳۱۴ ۱۳۱۵ ۱۳۱۶ ۱۳۱۷ ۱۳۱۸ ۱۳۱۹ ۱۳۲۰ ۱۳۲۱ ۱۳۲۲ ۱۳۲۳ ۱۳۲۴ ۱۳۲۵ ۱۳۲۶ ۱۳۲۷ ۱۳۲۸ ۱۳۲۹ ۱۳۳۰ ۱۳۳۱ ۱۳۳۲ ۱۳۳۳ ۱۳۳۴ ۱۳۳۵ ۱۳۳۶ ۱۳۳۷ ۱۳۳۸ ۱۳۳۹ ۱۳۴۰ ۱۳۴۱ ۱۳۴۲ ۱۳۴۳ ۱۳۴۴ ۱۳۴۵ ۱۳۴۶ ۱۳۴۷ ۱۳۴۸ ۱۳۴۹ ۱۳۵۰ ۱۳۵۱ ۱۳۵۲ ۱۳۵۳ ۱۳۵۴ ۱۳۵۵ ۱۳۵۶ ۱۳۵۷ ۱۳۵۸ ۱۳۵۹ ۱۳۶۰ ۱۳۶۱ ۱۳۶۲ ۱۳۶۳ ۱۳۶۴ ۱۳۶۵ ۱۳۶۶ ۱۳۶۷ ۱۳۶۸ ۱۳۶۹ ۱۳۷۰ ۱۳۷۱ ۱۳۷۲ ۱۳۷۳ ۱۳۷۴ ۱۳۷۵ ۱۳۷۶ ۱۳۷۷ ۱۳۷۸ ۱۳۷۹ ۱۳۸۰ ۱۳۸۱ ۱۳۸۲ ۱۳۸۳ ۱۳۸۴ ۱۳۸۵ ۱۳۸۶ ۱۳۸۷ ۱۳۸۸ ۱۳۸۹ ۱۳۹۰ ۱۳۹۱ ۱۳۹۲ ۱۳۹۳ ۱۳۹۴ ۱۳۹۵ ۱۳۹۶ ۱۳۹۷ ۱۳۹۸ ۱۳۹۹ ۱۴۰۰ ۱۴۰۱ ۱۴۰۲ ۱۴۰۳ ۱۴۰۴ ۱۴۰۵ ۱۴۰۶ ۱۴۰۷ ۱۴۰۸ ۱۴۰۹ ۱۴۱۰ ۱۴۱۱ ۱۴۱۲ ۱۴۱۳ ۱۴۱۴ ۱۴۱۵ ۱۴۱۶ ۱۴۱۷ ۱۴۱۸ ۱۴۱۹ ۱۴۲۰ ۱۴۲۱ ۱۴۲۲ ۱۴۲۳ ۱۴۲۴ ۱۴۲۵ ۱۴۲۶ ۱۴۲۷ ۱۴۲۸ ۱۴۲۹ ۱۴۳۰ ۱۴۳۱ ۱۴۳۲ ۱۴۳۳ ۱۴۳۴ ۱۴۳۵ ۱۴۳۶ ۱۴۳۷ ۱۴۳۸ ۱۴۳۹ ۱۴۴۰ ۱۴۴۱ ۱۴۴۲ ۱۴۴۳ ۱۴۴۴ ۱۴۴۵ ۱۴۴۶ ۱۴۴۷ ۱۴۴۸ ۱۴۴۹ ۱۴۵۰ ۱۴۵۱ ۱۴۵۲ ۱۴۵۳ ۱۴۵۴ ۱۴۵۵ ۱۴۵۶ ۱۴۵۷ ۱۴۵۸ ۱۴۵۹ ۱۴۶۰ ۱۴۶۱ ۱۴۶۲ ۱۴۶۳ ۱۴۶۴ ۱۴۶۵ ۱۴۶۶ ۱۴۶۷ ۱۴۶۸ ۱۴۶۹ ۱۴۷۰ ۱۴۷۱ ۱۴۷۲ ۱۴۷۳ ۱۴۷۴ ۱۴۷۵ ۱۴۷۶ ۱۴۷۷ ۱۴۷۸ ۱۴۷۹ ۱۴۸۰ ۱۴۸۱ ۱۴۸۲ ۱۴۸۳ ۱۴۸۴ ۱۴۸۵ ۱۴۸۶ ۱۴۸۷ ۱۴۸۸ ۱۴۸۹ ۱۴۹۰ ۱۴۹۱ ۱۴۹۲ ۱۴۹۳ ۱۴۹۴ ۱۴۹۵ ۱۴۹۶ ۱۴۹۷ ۱۴۹۸ ۱۴۹۹ ۱۵۰۰ ۱۵۰۱ ۱۵۰۲ ۱۵۰۳ ۱۵۰۴ ۱۵۰۵ ۱۵۰۶ ۱۵۰۷ ۱۵۰۸ ۱۵۰۹ ۱۵۱۰ ۱۵۱۱ ۱۵۱۲ ۱۵۱۳ ۱۵۱۴ ۱۵۱۵ ۱۵۱۶ ۱۵۱۷ ۱۵۱۸ ۱۵۱۹ ۱۵۲۰ ۱۵۲۱ ۱۵۲۲ ۱۵۲۳ ۱۵۲۴ ۱۵۲۵ ۱۵۲۶ ۱۵۲۷ ۱۵۲۸ ۱۵۲۹ ۱۵۳۰ ۱۵۳۱ ۱۵۳۲ ۱۵۳۳ ۱۵۳۴ ۱۵۳۵ ۱۵۳۶ ۱۵۳۷ ۱۵۳۸ ۱۵۳۹ ۱۵۴۰ ۱۵۴۱ ۱۵۴۲ ۱۵۴۳ ۱۵۴۴ ۱۵۴۵ ۱۵۴۶ ۱۵۴۷ ۱۵۴۸ ۱۵۴۹ ۱۵۵۰ ۱۵۵۱ ۱۵۵۲ ۱۵۵۳ ۱۵۵۴

شانِ دوگروہندیک گروہ تفتہ بفتہ
 ساخت زبانی طب پال کہ بس دوا
 رفرط لیت - دگر تئیں بسینه نمود
 ہر دو زہر جہاں بہت بجی ترہما
 ایک بہر حال مانا ظری و حاضری
 نیست بجز رحمت لغزش مار اعصا
 ظاہر و باطن مرا پیروی شان بدہ
 انت مجیب الدعاء انت مجیب الدعاء

و ز در خویشم مراں برد رہماں فلاں
 انت وسیع العطاء انت وسیع العطا

لے انکے بختین
 لے او بکسے گرام

خوار خدا درست ز تہمایہ مصطفیٰ
 کردار حق بود ہمہ اطوار مصطفیٰ
 عینیت ست عین دل اردا کنز کے
 پروا کجا کند بدہم حضرت مسیح
 کور و کست آنکہ جدا دید یاسیند
 رشکست خار در جگر باد نو بہار
 پرچار دانگد ہر بود سکہ اش روداں
 یار است یار یار شکی نیست اندریں
 شبنم ز قطرہ کہ گل مینویشبت
 کے از کسے درست شود خواہ مصطفیٰ
 اطوار حق بود ہمہ کردار مصطفیٰ
 اقرار ذات حق بود استرار مصطفیٰ
 خود بخج جہاں فراست بہ ہمایہ مصطفیٰ
 از حق جمال چہرہ و گفتار مصطفیٰ
 نازم بخوش خرامی رہوایہ مصطفیٰ
 گل نقش بردل ست زرقار مصطفیٰ
 حق راست یار آں کہ بود یار مصطفیٰ
 گل چہرہ شد مگر بخشہ خار مصطفیٰ

قادی ہزار غلہ بہ پایش کم نثار
 یابم چو گوشہ پس دیوار مصطفیٰ

دل قانہ خدائے عظیم و قدیر است
 دانش نور ذاتِ سبح و بصیر است
 گردنِ قضا است و گرنشی قضا
 لطف و کرم ز شاہ چہ باز دہا
 ہیات اگر گاہ بہ چہ ز سوائے ما
 ہر نفس کاں لوح و عالم کشیدہ اند
 از شبنم ست رننے گل تر عرق عرق
 غیر بود کہ مشکِ عمیر است یا کہ عود
 گرد سیر زارِ مبارک بہ پائے سر
 لے آفتاب مشرق و گرم رخ پوش
 ہر ذرہ کاں ز کوچہ پر نورِ حق است
 لے غنیش چہ غم ز جفا ہے روز گاہ
 ہر کس کہ شد قیل ز شمشیر عشق او
 قرباں بران کند صد اوزنگِ قہری

نبیادش از چہ بشیر و نذیر است
 کہ قرب بعد پیش و پس نکال خبر است
 فرمان شاہ آں بود و ایں دبیر است
 نہ ویر بر من کیس یسیر است
 آنکہ یسیر نیز عمیر از عمیر است
 قربان نقش پائے بشیر و نذیر است
 سخنے کہ پیش از اں کف پادل پریر است
 حقار بوائے کاکل از مستعیر است
 از ہر دہا در رہ قریاں سیر است
 لطفِ شفیق مانگا بر مطیع است
 ایمان با کہ روکش ہر میر است
 از ہر ما جہاں کرم دستگیر است
 بازی از زندگی ابد بر دو میر است
 با عاکفان کوچہ او چوں حیر است

قاری مجددت ز توحید بکشا

اللہ بے مثال - بتی بے نظیر است

صو کہ داد از رخ کہ دنیا مطلع انوار است
 گوہر شش از دلیجِ محبوبی و در شہوار است
 دارم ایماں - ہر او اطوار حق اطوار است
 ہر دہ عالم نیک مسجد کاں شہ ابرار است
 دانش از بیج صفا خورشید پر انوار است
 بالیقین دانم پین کہ دار حق کردار است

رحمۃ للعالمین ہست و شفیع المذنبین
 از الم شرح الم شرح شدہ مخفی نماز
 نیست بیرون از خس و خاشاک زین جرم ہا
 سر و شمشاد و صنوبر با گل کال قدر ہست
 سوزہ درد آتش رخسار اودل را غذا ہست
 ہفت دریا را چہ یار ادم زند از فیض غیش
 از مکان تا مکان زیر قدم نازاوست
 مرسلان روز ازل میثاق بہت دادہ اند
 عالم علم لدنی واقف اسرار حق
 والقر و الشمس دلیل از چہ اندر مصحف ہست
 ہر کہ اندر حلقہ گیسوئے اودل را اندا و

یاس گرفت لے بزہکاران کہ او غوار ہست
 سینہ صافی او گنجینہ اسرار ہست
 ماچہ غم داریم لطفش قلم زخار ہست
 جو بہار فاستقم را سر و خوش رفتار ہست
 بہر اہل ہست ایں یامرغ آتش خوار ہست
 قلم چود و متعالیش بجز گوہر بار ہست
 چون نباشد لامکانی یار را دلدار ہست
 وہ گردہ زیر کال از جام او سرشار ہست
 ہست امی دانش و فہم و خرد را یار ہست
 از دور رخسار و زمویش با قسم تذکار ہست
 بندہ شیطان ہست زندانی و خوار و زار ہست

اے میحائے دو عالم دارمے از درد و غم
 قادی و ردت طلب بے درد تو ہمار ہست

ادائے محبوب اگر شمع تیان دیر و حرم بدانند
 زورہ ہاتا بہ ہر وہام ہست از طفیل قدم پیش
 فروغ صورت صفائے معنی بہر منط از خذلے برتر
 منال لے دل زبے نوالی کہ کہ جنت ہست او مجسم
 مراد خالق بقائے عالم شدہ ہست مربوط گوہر او
 میح اعلیٰ ہزار اعلیٰ بہ نعمت آن سرود عالم

کہ سر سجدہ شدن بعد جاں پیش نقش قدم بدانند
 وجود را بے وجود حضرت خرد پیر وہاں عدم بدانند
 شمار ذات گرامی از گلاب لوح و قلم بدانند
 کرم نمودن بہ بے نوا یاں مرام اہل کرم بدانند
 نہ بر کرار ربط ہست باوے نصیب او را ورم بدانند
 بود و گم چند از ملائک گم ہمسہ کم ز کم بدانند

چہ گویم لے دل کہ اختیارش چہاں است بہر دو کون
 بہ عشق پاکش چہ عاشقان را و نور باشد زنج و غما
 دو کون را بہست سفر چہیدہ ز بار گاہ خنای داؤ
 نہ ہفت افلاک پشت خدمت پیش سنگ در جناس
 زہر و دانش اشارہ باقتضای بہر ہم بداند
 تمام عیش و نشاط عالم نشاء ہم و اہل بداند
 گر وہ حق ہیں و دوست جو دشمن ہم بداند
 چونہندگان کہیں اول بہ ذوق صد گونہ خم بداند
 ادا حق بفرض و واجبہ جاری آمد زہر مایاں

بحکم دانش ز جملگیں بہ او محبت اہم بداند

روحی فداک لے شہ والائے دجہاں
 مذاہج تست مالک خلایق انس و چاں
 حق دیدہ اند حق بسر و دندر استاں
 از اعترافا تو نہ مبینی دگر نہ ہست
 پیچ ست لے جہان ضیا این شنائے تو
 الکن بود زبان ملائک بہرچ تو
 آمد ترا قدم چو بسجئے سرزمین
 گردہ ز خاک تو نصیب ماست
 عرش بریں کہ اوج بیایش بود نثار
 گرفت وام از لب تو یک دمے مسیح
 قلبی لایک لے کہ توئی اصل کنکناں
 کس را مجال کو کہ کند نعت تو بیاں
 جز آستان تو بنود دگر آستان
 لاریب جائے تو بجز خاص لامکان
 ذرہ بود و کون توئی ہر صفو نشان
 حق ہست کہ زمین بر مذابہ آسمان
 سجدہ بصد خلوص کند سوسائش آسمان
 برتر بجی ما بود از گنج شایگان
 نعلین پاک تو بودش تاج غرناں
 حاصل شدہ باو دم اجائے مردگان

قادی بہ بے بصناعتی خوشتر منال

آفائے ماجاد و کریم ست و مہرباں

جلوہ ذات احد از ذات احمد آمدہ
 بہرچ بہت اندر جہاں کیات احمد آمدہ

انجہ باشد در دو عالم هست نیکو تر عیال
 ہر تہہ بر پاں پئے اثبات احمد آمدہ
 شہر از قبر احمد شعلہ نارِ حیم
 کوثر و تسنیم از زینت احمد آمدہ
 چون چشم زلف ہیں آئی ترا روشن بود
 مہر و ماہ از پر کو ذرات احمد آمدہ
 بہ بیاط این جاں صاحب دشا ہے کہ بود
 خود بصد جاں بندی ربقات احمد آمدہ
 وال کہ سرکش بود چون دُخورد بندتی پیل
 نذر دادہ - رخ بزمی مات احمد آمدہ
 قاری بیچارہ سر بر پائے اقدس داشتہ
 دستگیری خواہ از حسانت احمد آمدہ

شہ دین و دنیا چہ سرکار داری
 یزہکار را ہم بہ زینار داری
 تلافی بصدراہ بر حال مایاں
 مدارا با عدا و کفار داری
 دل و دستان ہم دل دشمنان را
 ز کیف مئے لطف سرشار داری
 دو عالم کجا گردن از تو بہ پیچد
 کند از دو تا زلف خمدار داری
 رگ گل چہ بوسی تو آں پائے نازک
 کہ سرتاپا صورتِ خار داری
 سز و فرس از رشتہ جان پاکاں
 قدم تا بہنگام رفتار داری
 نہ تہماست در شہر ما شہرت تو
 پر آواز ہا دشت و کسار داری
 بہر حلقہ گیسوئے عنبر آگس
 چہا نافہ مشک تا تار داری
 بہ نقد دل و جان وہم دینِ ایماں
 دو عالم پئے خود خریدار داری
 ز روزِ نخستیں بخلے عظیم
 شہر فابرا برابر و خیارداری

چہ از ہول حشر انتشارست قاری
 حریصے شیفے ز غفار داری

پائے نگہ شوقِ دواں سوئے مدینہ
 حقائق بودِ قلد خض کوئے مدینہ
 ہر رخ سوئے کعبہ کہ بود قبلہ عالم
 وہ واہ چہ مشاطگی کعبہ کہ وسمہ
 از شرک ہم از کفر کہ صد کوہ پایا بود
 در پیش کمر بستہ شری تا بہ تریا
 ضم بہت چو از کثرتِ حجت چہ توان گفت
 صد خیمہ حیواں بد بخضر ز یادش
 بگرفتہ باغوش - خدائی خدایش
 جاروب ہد ہر عظیم از خط نوریش
 از غنچہ مخود - غنچہ - دلِ علد شد حق
 بشہو رہاں خوبی لادہی خلدست
 لے سرو جہاں - پائے تہی خواہ و بیانی
 سرگشتہ دوارستہ دل نہار چرائی
 منشورِ خلودست بفرودس کہ ثبت است
 بر بست بہ یک غمہ دکنش دل کو نہیں
 دستے بدہ اے کو چہ دیکھوئے مدینہ
 ریحان جہاں کو کجا بوسئے مدینہ
 اللہ رخ کعبہ سوئے کوئے مدینہ
 از پردہ خود بستہ باروئے مدینہ
 انداختہ از بن نیسے بازوئے مدینہ
 الحق چہ دراز آمدہ قابوئے مدینہ
 کاین ہلوئے عیشیت کہ پلوئے مدینہ
 یا بد چو گئے جرعمہ اللہ جوئے مدینہ
 اللہ - چہ وسعت بہر کوئے مدینہ
 در راہِ قدم باز سوئے کوئے مدینہ
 وہ وہ چہ گل داغ غم کوئے مدینہ
 صد مایہ فروں لبری خوئے مدینہ
 سروے ست چہ دکنش بلبخوئے مدینہ
 در گیسو کنار در مہر دوئے مدینہ
 اندر دلِ ناقص زبا ہوئے مدینہ
 توحید بود مایہ جادوئے مدینہ

قادی طیبی ماسین صد خیمہ قدم زن

آہ بشنوار لب ل جوئے مدینہ

قصیدہ منقبت حضرت علی رضی اللہ عنہ

دہ باد و شال ہر بہشت جنت جام از کوثر
 جہاں با صد سعادت رخ بسویٰ بندگاں گرو
 ز رحمت گشت فرست را و فور جوش آب
 نہ تنہا اندر نیجا عالم بر خویش می بالہ
 نسیم خرمی بار و ہر جاد و خرام تاز
 رکوع اندر سما چوں سجود اندر زہنا چو
 سرور سور از نصیحت رہشش بہشت
 سوال گشت چوں از دل ازین سامان بر چنان

کند از بہر شال ہر چار چوئے غلہ پر باغ
 زمانہ فرخی اودہ بیاراں با ہزاراں فر
 کہ گل آسا شگفت از خندہ ہر پر کارہ آذر
 مسرتہا ست در جنبت بقا نکت بر قبر
 ز شاد ہما ز عشر تھا گل احرار گل صفر
 طواف اندر بر درو شب چار و مہ انور
 کہ بردارہ دغم دہم دالم از طرف بستر
 ناز دہم غنی بخوان این مطلع خوشتر

بود نور و ز عید ما زمین مقدم سرور
 کہ شاہ ماست از روز ازل آں برین

نیست سلطان با آنکہ صد فغور بس خاقان
 چہ چینش کسے گوید کہ سرتاپے تحمین ست
 نمی از قائم قدر محیطش ہفت دیدیا ہا
 ز نشان عالی دشمنہ باشد اگر گویند
 بہر جاد و الفقار و عصا موسوی مانند
 ہنوز از بیتش لوزہ بروح غنر و حرب
 نیامد رجاں گردن کشے کاں سر پیش

بہ پیش بندگان دزیں بوس کس چاکر
 بفر توخ اگر گویند از کم ہم بود کمتر
 ز وسیع شوکتش ہر ذرہ ہفت قائم را کشو
 فلک پائی خورشید اہرست از حد
 کز و پایاں جان کافراں الیک اتر در
 ز نام ہمیش بر شور تا ایدم در خیر
 نژادہ ماد گیتی بحال ہمچو اوصدر

سما بر عقبہ والا شش سجدہ ساز و جہہ سا
دل قاری ہی خواہد کہ خواند مطلع ناث
مہ و مہرست حاجت بردار و شکر و شکر
کہ باشد دلنواز و جان فرا و نیک تر ناسر
ز بہر شہر علم احمدی در آمدہ حیدر

ازاں در واصل مقصود ہم جوئندہ اول

اگر حق رکسے خواہد کہ بندہ سوسے او بند
نظر برے او آمد عبادت بہر حق بنیاں
بیا دقالب یباش جانے جسم سالک را
عماد آدپے قصر شریعت ذات والا شش
بقراں محل اتی یک شمع و صفش خدا خود
کشا و کار بے سخت اندر گردش چشم
زمین نازد بخود بالہ بفرق آسمان نازد
شدہ نشو و حق از نام پاکش خطبہ جمعہ
حسود خصم اورا از قضا آمد بہوارہ
بر نیائی قند او بدل جوئی خزاں
بخاص عام در کرب و بلا گردید نام او
دعا از بہر مدوح ست ہم ملج گو انا
دعا از بہر خودے قاری مسکین طفلش کن
ندایا از برائے شیر خود رحمت بحالم کن
اتنی از طفیل سرگردو یا نوان خلد

مگر بندہ بچشم دل کہ احق رہت خشن منظر
شدہ سرتا بپا حق رہت آد آیس نہ منظر
تن جان باز ادرے شدہ زیندہ آشن بیک
پے فلک طریقت گوہر اوس گراں لنگر
کرا زمرہ کہ دو غایت رانیش برادر
کہ در شکستگی اذ حق آمد بہر مایا ویر
لقب چوں بو تر آید شہر دین ماز حق ویر
زیائے عالی اوس سرفراز آمد سربیر
بدل بیکال ز کلف تنہا بسر از سنج و غم بخر
نہ سرفے در جہاں شدہ نے بخت شد گل گھر
بہر صبح و سہا با صد خلوص جان و دل ازیر
چہ حاجت از دعاے ذرہ در حق خواہد
کہ بہر تاندریں صد خیر از حق آمدہ مضمر
کہ خدیج رو یوسف ہم سازد حال من اتر
مس حال خرابم را عطا فرمائے رنگ ز

نصیب ما شود از هر دو عالم خیر و هم خوبی
طفیل سید اسباب اهل الجنة اے داور

ترکیب بند نام تمام در شان امیر المومنین حضرت علی رضی اللہ تعالیٰ عنہ

السلام اے آنکھ ہستی جانِ حاسا لکین
سلم بام رفیع را بود نہ آسمان
مردم را با ہمہ شان علوے مرتبت
دشمنان را بود ہموارہ ہم جاں غدا
روشنان انور از ذرات کوئے نصیب
شفق یوفون بالکذا از خدا پشت علم
موسی دریا شگاف بحر ارشادی بیا
باب علم احمدی و راز دار لکشف
از عطایت ابر دریا بارافینا نما
گوهر تو گوهر غلطان زکان کن فلک
دیدن دیت عبادت آمدہ از بہر ما
رشتہا چون تو دار دقاری مسکین تو

قبلا علم و یقینی کعبہ ایمان و دین
کتر از یک پایہ زیریں چشم دین
از شعاع خویش بیت عتبات سر بریں
دوستان را از تو تسکین دل دیم قرین
سر بلند است از طواف کویات چرخ بریں
انما مرخان مات رست منشور میں
منحرف غرق بقبح حق چو فرعون بعین
محرم اسرار غیبی یا امیر المومنین
وز سنایات کیسہ قلم پر از در میں
بے بنا جوہر بود ذات زو ج ما طہیں
اللہ اللہ عظمت تویش ریا عالمیں
ہست رکونین از قبضہ اشش جلالتیں

آنکہ شاہد پیش را خود کلام اللہ بود
ہمیش ہر گونہ رضوان و سلام اللہ بود

فارغ از مہر تینا زرد و عالم پہنچ کس
 لے شہ ہر دو جہاں را ہنر باں و مہنہ
 چشم بنیا جنتا لہر دوس لہر اند کہ بہت
 از ریاض کچہات بیرون قلندہ غار خس
 آنکہ اندر حصن ارشاد تو ما سن یافتہ
 بر تناع صدق و شیطاں نیاید دہر
 با ہمہ ابنوہ و غوغا از طلبکاران لطف
 آشنایان لب ایشا بہ تو بالفظ لب
 گاہ در دست بود تیغ و دہم اندر صفا
 مہر آید در پس غب از برایت باز پس

غزل

در شان امیر المومنینؑ

چو راہ طالب تشنہ بکوئے حیدر یافت
 چہانہ سیری و تسکین ز جوئے حیدر یافت
 بگدیر دست کشادہ ز تار خود چوں ہر
 فروغ چہرہ ز انوار بکوئے حیدر یافت
 گل ای چنیں کہ بعالم شمیم نشان ست
 مگر شامہ از باغ بکوئے حیدر یافت
 شدہ ست فارغ بے فکر آن ز غلہ و حیم
 کہ گوشہ ز غلامی بکوئے حیدر یافت
 رسید بر حرم قرب حق کسے کہ نہ بخت
 سواد جادہ الفت بکوئے حیدر یافت
 شریعت نبوی و طریقت نبوی
 چہانہ حسن کششہ از خمئے حیدر یافت
 سرور تابد ابد شد نصیب جان کسے
 نخست روز چو جام از سبجئے حیدر یافت

چنیں کہ دل کشی از رنگ بوست گل
نصیب شکر از خاک کوئے حیدر یافت

فلاح نیست بگوین بہر آں قادی
کہ دست رد برخ خود ز سوئے حیدر یافت

”عزلیات“ ”حمسہ جات“ ”ترکیب بند“ ”وشتوی“ ”وغیرہ“

معبود ما غنی ز قیام و قعود ما
پرواندار داو بر کوع و سجود ما
ذاتش قدیم و جملہ صفاتش با و قدیم
ز اوصاف اوست یک صفیہ ظلمت و
ادبتر از قیاس و خیال و گمان و وہم
کنشش برون ز حیطہ گفت و شنود ما
در یک نفس بقا و فنا بہر ما اوست
بیش از حجاب نامدہ بود و نمود ما
بنیاد قصر ہستی ما جز بر آب نیست
بودہ سر سہاسے سکول بہر ما قیام
لطف غیم اوست پیے ما نمود ما
نہش چو دستگیری ما سازد از کرم
ہیبات از چہ گشتہ دریں یا نمود ما
او بحر بیکران و د عالم ز قطرہ ہج
باز اندراں مقام بگرد و صعود ما
دم کے زندہ پیش و جوش و جود ما

تا چشم حق شناس بنا شد ب الفیض

قادر می چگونہ نور فشانہ شہود ما

آفرین ہا از خدا بر جان ما
کال پزیر قہ ز ما جانان ما
راہ وصلش کے پروم واکند
ہست تا کون و مکان زندان ما
یک شبے با تو شب قدر ہے بود
ہر زماں در کلیہ استدان ما
صورت و معنی کہ داری آہیں
در دل و در ویدہ حمیدان ما
اسے طیب مہرباں ز جسم نمود
در د آل آرام جاں و دمان ما

اشک مارا سرسری شمار چرخ
 بند و هر قطره صد طوفان ما
 کرخی آخر عدد و راسر شکست
 خستگی افرود بر ما شان ما
 تیغ و تیر و نیزه و دشنه چه سود
 اینم از جاں که هستی جان ما
 نیست در دستم زمام اختیار
 بس کنیدم پندایه یا دانا ما
 برقع بر رخ دار یا از رخ کشا
 بیش و کم کے گرداں اقیان ما
 ماگدایاں را بود گنج دو کون
 یک نگاه لطف از سلطان ما

قاری این چشمان سر را کو رگیر
 چشم دل بکشا و میں سر آن ما

شمار و چون دل سکین من انعام آسی را
 کی بنید ز نعمتا غنی خدام آسی را
 بود ذکر حبیب از هر خط سر پای نیکیں
 تسا و چون ز یاتم در و دایم نام آسی را
 شده آن زندہ جاوید ایمانم گواہین
 که گردید قتل از شوق دل مصداق آسی را
 شد از حقیقت آشنای سرخوش و مست
 کسے کو با صفا دل کشیدہ جام آسی را
 فرغے دو دو عالم یافته از بندها کیسر
 نهادہ آنکہ بر خود بند بند دایم آسی را
 ہر آن کہ ز گوش گشت ناکامی نقش شد
 کجا بر کام دل فونے بود ناکام آسی را
 نگین دل و کم از قدرت و قدر و ہم قیمت
 نہ تا بر خود گزارد ہر نقش نام آسی را
 فروش بیش چوں بعد از حیات طاہری بینم
 جہاں لے دل گویم صبح آمد شام آسی را

اینک میں گشت ناکامی نقش شد

اگر خواہی کہ از کون و مکان بالا روی قاری
 برود رگیر از دستای علی القہار آسی را

اسے کہ داری رخِ غیرت دہ ہر اعلیٰ
 صورتے از ہمہ برتر بنایم ترا
 نمم افتاد باں وادی پر خمار یلا
 کو چہ افغوض ہر دو پہاں دادندم
 جاں فروشاں توانندہ عشق سپرد
 شانہ در زلفِ شکن در شکن آخر کار نیست
 جاں زدن سیہ پودی عوضِ جلوہ خاص
 وحشی دل کہ رہاں بود و نشد رام کسے
 بلیل طبع مرا گلشنِ قدس است مقام
 گرچہ خواہم کہ پیسہم گویے یا پش
 غنچہ را داعیہ ناز کی افتاد بدل

شوقِ لعل لبِ میگون تو رنگیں نہمود

لالہاں غرقہ نچوں جاں دلِ قاریا

وزہ ام جلوہ دینغ از من مسکین منما
 رونے از ناز بائینہ بیا جلوہ نما
 آہو سے قیس رہاں ناقہ ریلے است کیا
 لشد احمد چہ از اں بچم شد سودا
 بواہوس راست اگر داعیہ بہت از نوا
 از چہ گیری نہ بخد مت دل صد چاک مرا
 خانہ پر خدتم از غیر بہا ساز ادا
 بند اینک شدہ در حلقہ برگیسوے دوتا
 برگل رفے تو گشتہ نظر م تا بنیا
 نانہ بنید رخ تو دیدہ کو رہاں
 نازنینا - بچن آبکش اسد قبا

آہو سے قیس رہاں ناقہ ریلے کیا

ہر خند چنڈش بود ارکانِ بوریہ
 از بوریہ نشیں چہ شدہ شانِ بوریہ
 پارا گجا ہند بختِ خسرواں
 شیرانِ بیشہا چہ کہ شیرِ فلک ز بیم
 بالا از قصرِ قہری آمد ہزار چنبد
 کو بہ بطوفِ شاں بود و شاں بجائے خوش
 آید گلِ جنان پے قربانِ بوریہ
 جلوہ فروش آمدہ دکانِ بوریہ
 یا بد کسیکہ مسندِ ذی شانِ بوریہ
 اندر رش ز شیرِ نیستانِ بوریہ
 خوش بقعہ است کلیہ احزانِ بوریہ
 اچھ چہ رشتے است بسکانِ بوریہ

انوارِ طور در نظر زلف میں دھند
فادی این است شبستانِ پوریا
گلهائے ہر مردِ بدامان آرد و
چنید عاکفانِ گلستانِ پوریا
پیر دل پور در حیطہ ادرک و معش
کونین گوشہ است زمینِ پوریا
بنیانِ آں پور و بکست گریہا
زین جابج کست گریہا
کونین بر زلف ہم در اشارتے
اند زور یا تو س مردانِ پوریا

قاری پیادہ گام تہی ہو شد از ہوش

بیدل سوارہ رفت بہ پایانِ پوریا

نموزِ حشیم ادبہ اثر سے دہد مرا
کیف از سر و رخس لبری دہد مرا
نخلِ محبت چہ ثمر میدہد مرا
تلخ است و ترش ذوقِ شکری دہد مرا
چشمِ قمر گر تو بدلداری لطیف
صد خارِ خارِ غم بجگر می دہد مرا
کشتی و بار ز زندہ کنی بہر گشتنم
مرگم نوید مرگ دگر میدہد مرا
ساقی مے شبانہ فہم بادہ صیوح
از غم چہ خوش بشام و سحر می دہد مرا
در کلبہ خنین من آں شمع رو ضیا
بیش از ہزار شمس و قمر می دہد مرا
خود را حوالہ با کرم ہر ساختہ
ذرہ بشانِ پند خبر می دہد مرا
یک بار خندہ کردی دیوی لطف
دیگر خند طعنہ بجگر می دہد مرا

چو ز حبیب نہ ہر یکام و گم و ہد

قاری بدوق خاص شکری دہد مرا

سُخِ سوئے کعبہ آندہ را ہد پاکباز را
در خمِ ابروئے کعبہ را ماننا را
کیست کہ پے برد کتبہ را از نیاز فنا را
شد سپرِ بنگینِ بندہ نازا یا فنا را

سوخت دلم ز شعله شمع جمال رفته او
جز دل سوخته کہ یافت لذت این گلزار
دولت خویش از زکوة پاک کنند غنیا
یوسف لب لکوة هست دولت حسن نازرا
حوصله لے گس کن در کنندت ابرسی
دست چوشاہ خود پادہ شدہ شاہبازرا
ہر دو جہاں تادہ است سرزمین عافری
پایہ بلند آمدہ حسن کرشمہ سازرا
بربط و عود و چنگ نے نیت مگر بہا
مستی عارفان کجا جست نوائے سازرا

قاری بے نوا تر بار کجا بہ نرم ناز

چوں نہ کنی دلیل راہ از پے خود نیازرا

از یوسف زلف یار رساندہ اثر مرا
سازد بروں ز خویش نسیم سحر مرا
در خور عشق آمدہ دل ہم جگر مرا
از بر آں گزیدہ قضا و قدر مرا
گد زہیر بام قرب نباشد مفر مرا
فردوس بدتر است ز قعر سقر مرا
صدراہ خواستم کہ گزیم ز کوی عشق
یک عشوہ ز حسن یہ بستہ مفر مرا
آرندم از کجا و برندم کجا بحر
ہیما تہمیکو نہ نباشد خبر مرا
ہر لحظہ آہ و نالہ کشم اندرین رجا
یک ہم ز صدمہ زار بود کار گمر مرا
اللہ دوستے او کہ چو صدا ز تنیش
آید ز پیشتر بنظر خوب تر مرا
اے بے کسم کہ جاں بدہم گریز را
یک بار چہ کس نبود لہ گمر مرا
سرگشتہ ام چنان کہ بہر لہ و ذنب
در بند خانہ ہم تزار و سفر مرا

نایم اگر ز راہ گزشتن ز خویش تن

قاری بہ نرم خاص کے کید گمر مرا

سازد بروں ز خویش نسیم سحر مرا

دنبال می برد فرس شسوار را
آمد خواب ہم چو گے آن نگار را
یک شمشیر است قصه شیرین و کون
زانی که داده اند یار و زاولین
باوصبا بکویہ جانان بر بدوش
دی داده اند بار بدوش من غریب
چوں صد جزا بر جان پس باز پس دهند
میرم بدل ہی برم این آرزو بخت

دارو چنان صیب خدا یا غبار را
مانده کنان مانده اند رکت را
از یار که هست بہا و یہ یار را
دانیم تا ابد نشود کم خسار را
از پر کاه هست سبک جسم زار را
فر داند کند کہ گزینند بار را
ما کیستیم تا شود آں جا شمار را
خیزم ز غم فغان کہ کجا هست یار را

قاری بعبتہ اش بر سیدم بصد امید
نیمہ نگہ نہ گشت بمن از نگار را

چہ بجز افس و جیا لہا چہ بخوم و ماہ و خوردما
رسد از ہزار سان غم بدلم از زورہ جفا
بی واحد خود و خا و سکنہ لغو ادا فنا
کے کو غرق حقیقت است بر مرقی شدہ اثنا
شدہ آن کہ محور رخ صنم پر شناسد از کہم و تم
لقد اعترف من الاذل بجلالہ بجلالہ
شدہ زیر ہفت تو زین کشیدہ سر ز جاپا و
نہ سہر است آن ہمہ تنگ بہت کی تیغ یار بر پای و
چہ تر است و اعطی کن تو ان نعیم و مار کنی بیایا

ہمہ ذرہ ذرہ عدم ہمہ قسطہ ز غم فنا
اذ جاء الی معاطف اذ هبت صموی اکلھا
فقبلتہ بکمالہ و رضیت عنہ بما ارتضی
کہ جہاں مثال سرب بہت جہانیاں ہمہ لکھا
ہمہ فارغ است از غم ہمہ بے خبر ز غم عطا
ز کجا مجال کہ دم ز غم بکجا است تاب پے لقا
شدہ سر بلینہ فلک کہ فتادہ بہت زیر پیا
نہ دل است آں خرق رہ بہت کہ نذریت بد لیا
بجھو را کہ نہ شدہ است آن بہت از قدح بلے

ہمہ حیرتم کہ چہ بودہ ام ہمہ حیرتم کہ چہ آدم
 بہر از پرده نشسته رہنشین پرده فردن پنہ
 چہ سعیا بہست چہ فرخ است دے کہ غمہ بنانا
 دل من نصیحت من شنو برہ کج من و ما مرو
 ز خودی چونہ بیکوش جال بنہادہ شدہ ام
 تو جواب سال شدہ عیاں سر کپ ہستی بے نشا
 تو کہ ہر زمانہ سرتی بہت چہ نہی برین بران لوت
 ہمہ بے خبر کہ کجا بر تہ نال سرو بن باہرا
 بچہ رو شوی تو زمانہ نال کہ کشادہ ایم بودیدیا
 بزدلتیغ جفا سرم بگناہ آنکہ گنہم و ف
 کہ دریں رہہ است ہزار گو ہمہ بزدل و از دہا
 بکش آن کہ تار سدت بگوش ز شش ہمت تہ الا
 زنی اردے ز وجود خود بردت بسیل عدم قضا
 سر نگذار تو ایں بہاں بنہادہ دام ہمہ پچھا

تو بہ پیش طاہرہ آل کہ شد چہ ہزار در چمن سخن
 لگی و عسیت طین تو مخروش قاری بے لقا

یک ہمتی اگر بود عنصر سنگ و خشت ما
 لذت عفو ارچشد ز اہل پاکباز شمس
 مہرہ سر بساط ما شاطر ما عجب نہاد
 منشی دفتر قضا است من شاس و سر نویس
 نشو و نماے ما بود آئینہ کہے کہ بہت
 باخبریم و اعطا قصہ مخوال ز نادر خلد
 بہشت صفات خود بود والدہ شان ملک و
 کے بود از یکے دگر مسجد ما کشت ما
 باز شود ز غوب خود ساز کند نہشت ما
 بہت ز دست خوانین بات بود کشت ما
 کیت کہ بے برد بکنہ و خط سر نوشت ما
 رنگ بیلغ ما از آب از و کشت ما
 دوزخ ما سرت ہجر یار وصل بود نہشت ما
 ناصیہ بہ نفس راے سالک اہ بیت ما

جو ز دست یار رحم قتل نہ تیغ اوحیات

قاری خستہ نیک بیخ طبع و فاسرشت ما

از کشت مہت جو ہر یک پئے دیگر بے تاب
 دل تو اں گفت و تو اں گفت کہ دلبر تہا

بہ کشیدایں برسید آن چو برابر بے تاب
 ہذبِ کامل صفتِ ذرہ چو در دل باشد
 گامے از کوئے تو گامے چو لبم بردام
 روشنم گشت ز پروانہ و شمع محفل
 چسیت شائستہ کہ در پائے سگالش زیم
 چوں خیالش بدلم ہست گز بندش ناید
 تاشنید است کہ آن جانِ جہاں جانِ خواہد
 در دو غم نہ کروالم بے مصیبت بہیات
 ذرہ ذرہ کہ ز کوشش بیواہ خرسند
 دل بے تاب کہ در سینہ مجبور بود
 شبنمہ از چشمِ دل قادی آشفہ گرفت

ابر گریاں بود و برق سرا سر بے تاب

شرارِ سینہ لمعانِ دل شب
 بنفثہ نیست رجحانِ دل شب
 گم ہائے کمال آید بدار ماں
 ز درِ افک و لعلِ نحت دلما
 ز سہ ہر ساعتِ شبِ تہہ والوں
 پیرانہ الان نعمتائے معنی
 ز سوز و سازِ سامانِ دل شب
 دل بیدارِ جانانِ دل شب
 ز خواہی بستانِ دل شب
 چہا پیرمایہ و کانِ دل شب
 کہ آمد ہر منطبانِ دل شب
 ز لطفِ حق بود خوانِ دل شب
 دل پر کار از کانِ دل شب
 بجا ہر ہائے دید یا ہر چید

شبنمہ از چشمِ دل قادی آشفہ گرفت

دلم بحسب لالی جمال است
 ز خلوت شب نشینانِ انجرات
 حیرم خاص را جوئی اگر نہ او
 بھمن سینہ ہائے جان بے تاب
 برد و لہائے حق گویان زجاہا
 سبق میدانِ شاں میدانِ کوئن
 شود چشم چو نیانِ دل شب
 چہ داند غیر شاں شاںِ دل شب
 نظر پر بامِ ایوانِ دل شب
 نہادہ اند بھیانِ دل شب
 چہا دھچپ احانِ دل شب
 چہ مردانِ اند مردانِ دل شب
 دل شب را ادا قاری چہ گوید
 ظہوری بود ادا دانِ دل شب

دل کہ بے دلبر بود ہیچ است و در ہیچ نیست
 حسن را در ہتھ پیراں پردہ می پوشی ہیچ نیست
 رہ نور دان محبت را بسوئے کئے دوست
 ہر یکے بر عشوہ دل داد و سونش شد و ان
 ہر چہ خواہی می توانی دستہا داری در انتہ
 مرغِ جاں پردہ از اگر خواہی پیام قرب یار
 گریز یاد جاں نوازت بدر بند شکرش بگو
 در زبش جانِ دل ایمانِ صبر و خواب و غور
 جانِ دل ایمانِ دینِ صبر و قرار و رک و قفل
 خبر شرابِ جاں فرسے دید یارِ دل نواز
 یک اشارہ ز ابروئے خمدار عاشق را بس است
 بے سر سودائے یار دلبر با ہیچ نیست
 چشمِ بنیادِ انقلابِ روسے اول ہیچ نیست
 غیر شوقِ دلِ دلیلِ راہ و در ہیچ نیست
 تائب لطفش رہ نماید محرم در ہیچ نیست
 ہیچ من کے می توانی کہ تو ام در ہیچ نیست
 جز ہوائے شوقِ کاملِ بالِ یار ہیچ نیست
 پیشِ دستِ قدش بد جائے بدر ہیچ نیست
 با حقن کائے است کہ فی ہیچ و کتر ہیچ نیست
 شدہ فداش شکرِ حقِ زبں کا در ہیچ نیست
 داروئے دردِ دل بیمار در ہیچ نیست
 کشتش را حاجتِ تمشیرِ ذخیرِ ہیچ نیست

منصف خسار اور اچشم دل قاری کشا

کمر بزمی دیدنش این دیدہ سر بیج نصیت

دے کمر آتش مہر تلوختہ تنگ است
فرست نادک دیگر کہ صلح انجاسد
کشود کار دلم تاخ تنگ مژگانش
کے کہ مست شد از پردہ ہائے نغمہ راز
بخاکساری خود از رقیب بردم گوے
زہرستی آشفنگان حق آگاہ
نگاہ دار چوایے دل قدم زدی در عشق
مرال سمند جنیں تیر و یک نگاہ بہ پس
خبر بہیے خیراں نیست از حسا گویند
ز خود اگر بدر آیم ترا عیساں نگرم
حرم یار بہ پہلو است جان بینا را
کشائیشے است ز انعام تو بہر غیبہ
شراب لعل تو از پیش ہوشش بنش برد
ہوشش باش عنادل چہ گرد من گردی
قدم زدک برہوشیج سعدی آساں نیست

سرے کہ بے تو سرا فراخت سر سبز تنگ است
بہ تیر اول تو در دل وجہ جنگ است
ز جستم مورد و عالم جستم آن تنگ است
بگویش او ہمہ آواز ہا از آہنگ است
ز لطف یار سر دامن و زما جنگ است
صدائے جمنش ہر برگ بر بطو جنگ است
براہ ہر قدمے صدر ہزار نیرنگ است
کہ جوق جوق دو انیم و پایے مانگ است
ز خون مایہ بنانش کہ دلکش رنگ است
بروئے آئینہ بمن ز خوشی رنگ است
جستم کور ہزاراں ہزار فرسنگ است
دلم چہ کہد کہ سر بیتہ است و دلنگ است
کنوں ز سیرۂ لب یار آں گرنگ است
دل من است کہ فوں شد بخیمہ رنگ است
کہ او بہ نکتہ پندہی ہمیتہ سر تنگ است

شدار چہ خاک نشیند ز تو غبارش دور

کہ عشق قاری فرہنجیہ بفرزنگ است

حسنِ خوبانِ دگر شد خج و رعنائی هست
 گدایم غیر کہ خواہد ہمہ سودائی هست
 از بہار لای بہ تنابل شیدائی هست
 نیست بلبل لبخندائی تو چوں مانا
 جز خرابات کجا جائے من رند بود
 یا ردل پردوز فکر دو جہاں کہ آذاد
 ناصحا ایچہ منافات میان من و تست
 شد خبر دادہ ہر آں کس کہ نہ سرافت
 گر چہ ہر دیدہ بسویش نگہ ان دیویاں
 تا شد ممت ز کیف مے چشم بخور
 از ہجوم غم دوریت اگر بہ نایم
 رپود خدر است کہ کید است زمانہ دانی بود
 پیش ازین بود زمان را کہ خود ارا بودند
 دولت نکستہ رسی بود پے پیشیناں

خوبی خاص تو بے مثل و یکتائی هست
 بندہ را از لب خود ہر چہ تو زائی هست
 گل شدہ گوش کہ این قابل شنوائی هست
 کہ تو ان گفت کہ طوطی شکر خانی هست
 دور و درم نہ ہمہ سمت بروائی هست
 چہ کہم گسترش بہت بہداری هست
 ہچنیاں در دل عشق است و شکایتی هست
 او ہمہ بے خیر از شفقت و رسوائی هست
 بہر ہر یک تنواں گفت کہ دنیا کی هست
 خلق گوید چہ سیست چہ صہبائی هست
 چوں بگویم کہ بسیا خلوت و تنہائی هست
 ایں زمان ہر ہمہ سرمایہ دمانی هست
 بہر مرداں چہ شد انیک کہ خودائی هست
 از گدائے پے ما فاقیہ پیامی هست

بہارِ حسنِ گلشنِ بستانِ باری

قاری از گلین بے رنگ بہاں پار دار

نہ اغمارا چو بلبل سرکجائی هست

رنگِ رخ کہ رنگ لبست گل صفتِ خدا گل است
 زد کہ سناس بینہ ام طلب جگر قرار یافت
 پہلوئے دل تہی کہ کرد گشت ہجومِ رنج و غم

قامتِ خود کہ راست کرد سر و زخم و دیگ است
 تیغِ بنا ز سر کہ کرد پیش نہادہ سر دل است
 رنج و غم کہ دل نواخت راحت و شیر حاصل است

لیل دل رباکہ ہست جلوہ تباہ پرودہ ہا
 از رخ خود ضیا کہ افروزہ شد است آفتاب
 سنگ دہشت کہ زوشیشہ دل شکستہ شد
 زلف دہاکہ تاب او از پئے دل کشی عام
 کلیت کہ بہ روشدہ است ہر کبر نوشتہ ما
 بار محبت کہ ہست سرش کنین و چرخ
 در طلبش کجا دوں جان خریں و سگوار
 آتش غفہ کہ زوشعلہ بہ گلبن اسید
 جودے کہ لطف ہماخت موج سرور شد بلند
 قیس دو عالم است ہاں پرودہ بجای محل است
 برقع ز رخ کہ بر کشاد خود بجای عاقل است
 طرف ککہ کہ شکست جان بہ نثار مال است
 ہر دو ہماں بہ پاسے خود آمدہ در سلاسل است
 پرودہ ز ختم دہشتہ می شنوم کہ دل است
 گوش کن ازین آن تویی لب تو کشا کہ حال است
 بے خبر است این مگر آل پس پرودہ دل است
 رعیت کہ آب زندگی جوش بہار کامل است
 غرقہ برنج شد خود دل بخت را حاصل است

قاری خستہ از فغان نیست نصیب را کشود

برہنہ یاری بر دواں کہ بلطف قابل است

از طالع بد سود زہر نہتواں یافت
 را ہے بحر بیش دل مضطربتواں یافت
 دین و دل و جاں بہ نثار تو بود ہر سچ
 یا نہ نہ دی جان و دگر از ستانی
 چشمے پئے نظارہ بے پردہ ات لے یار
 در جامہ حسنے کہ شدہ راست بقدرت
 چون عاشق و معشوق ز عشق اندھویدا
 ناظر حقیقت بود و دیدہ ناظر
 آپ حیواں ہرچو سکند ز نتواں یافت
 ہر خطوہ پئے نذر اگر سر نتواں یافت
 صد حیف کہ زین جنس ہوا بہر نتواں یافت
 خوش فالقہ مرگ گم نہ نتواں یافت
 زین دیدہ بحر معلوہ نظر نتواں یافت
 از لعل دلم تکمہ خوش تر نتواں یافت
 غیریتے در شوق مصدر نتواں یافت
 جز و صورت منظور بہ نظر نتواں یافت

راستہ کا نذر نہ ہو کہ تو کیس میں

لے بادِ صبارِ پنجہ شوارِ خاک درش آرد
آں رایجہ کہ مشک و زعفران توں یافت
ابر و نگاہ و مژدہ اش آنچہ بہن داد
از تیغ و زہرِ پیکان و زعفران توں یافت
لے آں کہ ہوس وادی و دلِ نیت لال
بنشین و کشِ رنج کہ دلبر توں یافت
تا گری قلب و غم دیدہ نشو و یار
در ہچو زین شلیخ سخن نتوں یافت
از پارس و ہند زنگ کہ اردو نتواند
چوں قاری بے مایہ سخنور نتوں یافت

خود کہی کہ جس کا ہے دلالت

حسیت حسنے کہ ہے آں عاشقِ جانِ نیت
عشق ہم ہیچ است چوں و سوز و آواز نیت
دلبر طراز را خود بخود ہر ہفت بہت
دست مشاطہ نیرِ بیانی او اینا نیت
بے کسی سرگشتہ سخن چہ خوش رائدہ سخن
زندگی از مرگ بدر بہت چوں دسار نیت
غیرِ بچارہ کجا شد بارِ یاب کوئے یار
غیرِ نخت تیرہ ام و زعفران نیت
سرکشوں را در نکال سرکشیا سرشکن
چوب از دست تھا آید مگر آواز نیت
بند گویدیم اندر آئینہ خانہ چنان
حیرتم را و دک از انجام یا آغا نیت
تا نظر برد و ختم در مصحف رونے حبیب
از تلاوت ہر نفس اطہار بہت ایجا نیت
عار فاضلے را کہ گوش حق تیوشتہ دادہ اند
ہر نواز از ہر شان کم از فوائے ساز نیت
و در و دل یا زبان ہر سید از من سرگشتہ
شرح آں گئی تو انم خود مرا انداز نیت

قاری اندالفت دنیا میا لا خوش را

جنگ بر معوہ زدن ثایاں بے شہار نیت

چو نا صواب دماغت ز عقل تاج بے نیت
جزیں کہ لب نکشایم تہا جو ابے نیت
بدر ہر چہ دگر چو من خراب بے نیت
خوشم خوشم کہ مرا جز تو دق بابے نیت

زہر ہجو تو فارس خیز رکھے نیست
 بخندہ گفت جنیں مال را حسابے نیست
 سوائے آن کہ شاید نظر نقایے نیست
 بلاک عشق چو تفریق شیخ و شاہے نیست
 مراست شاید یکتا پیش جوابے نیست
 بر ذرہ پوش مراد یہاں ثرابے نیست
 بہار گاہ وصال تو بار یا بے نیست
 بہ پیش اہل خردیش از دویے نیست

بوصل شاہ حسیناں ہوس نری قاری

گدا سے ہجو ترا جز خیال و خواہے نیست

نقد عشق است کہ از پیر نثار آدہ است
 انشراحے ز پئے جان ہزار آدہ است
 ساعتے باش خیال رخ یار آدہ است
 نیک در گیر کہ در دام شکار آدہ است
 روئے ناویدہ گویت کہ تر آدہ است
 از پئے فاتحہ بالین فرا آدہ است
 مردنی نیست امروز نگار آدہ است
 حسن دیگر نہ گاہم ہمہ خال آدہ است
 یک نظر جانب کویت کہ بخار آدہ است

بہ حلقہ ہائے دو چشم قدم نازینہ
 گرہیستم کہ ترا غمرہ بر وقتہ دلم
 بعارضش کہ ضیا گیر از آن مہ و سہراند
 چہ عیب اگر بجو انان و ہم بہ پری دل
 جواب ہم ہمہ عذر اولیسی و شیریں
 جز آن کہ در دلش بکام جانم رخت
 اگر نہ دست تو از لطف دستہا گیرد
 کیکہ میل ندارد و بصورت خوبے

مراست خدا کوئی را جواب نیست

ایں بلا ہاکہ پئے جان نگار آدہ است
 غنچہ اندہ جامہ برون است بہار آدہ است
 اے اجل آمدنت راحت جان ست وے
 وحشی دل کہ رسید است بزلیف پچال
 خلق یکسر بد و سوئے تو بنید چورخت
 جذب من نیک اند کہ پس از مرگ کہ یار
 نقشت لے مرگ دست است چو فزائی
 تا گلندم بر رخ تو نظر اے گلبن حسن
 از سر اسکی و ضعف من نہ از پیر سر

ایچہ نازاں بی شکوہ چو بہار آدہ است

سرکه تیغ ز بسد اگر دباغوشم داد
بارم از نخل تنهایکن آرمده است
روزی آن بود بفرود اگر از رشتن تو
روز آمد و زمر او ز شمار آرمده است
برق رشتان و طیان است که برافح سما
ز او من در دل افلاک نثار آرمده است

راست زوغره او بر دل قاری نادرک

کج ز قسمت شده باغیر دچار آرمده است

زلف را داد ویر تا دچو دلدار شکست
شیخ بلیج برهن بچه زنا شکست
رشته مهر چو از من بیت عیار شکست
از فعال رشته جان من بیمار شکست
بست و لمانی بهال را بچه بدیر و فصول
آں که دارد همه بر طره طرا شکست
نارسیده بگشتان و صائش سیات
خارهای غم هجران بدل زار شکست
کے تو اتم که بگنجد از محبت نردوم
زین ریاحین بدلم گرچه بے خار شکست
رحمت باور غفار بحبان میت او
موسم گل پر عمر غنای گرفتار شکست

صدقه شک فرات بدل قاری زار

شیشه سال های ز صد جاول بیمار شکست

پیرس زخم دلم را که چون دباغند است
ز هر طرف بدل از زخمها شکست خداست
چه من خود او شناسد ز سادگی مزاج
که در نگاه و تغافل بهم چه پیوند است
به رفتی و لطف بگسرد و جواهر دلسا
کنند چه قدر که در کوچه اش پانگد است
زنی چه خنجر غزه بحبان غیسر زبول
که سخت جانی او برادر ترا کند است
بهت دل دیوانه نازها دارم
بزی که الهامت او خرسند است
فرست و یگرے کاند میان قلب و جگر
خندنگ اول تو جنگ با هم افکند است

نہ ناد کی گنت رخصتا تمنا ہے
 جیسا شعار زلیخ کے نقاب پر دارد
 لہینہ آرزو از دیر یا زود پیدا است
 سہام بیخ بمن لے فلک چہ می بازی
 بہوش آہ شمر نہ دے خداوند است
 طیب عشق مزاج جبر استم شایست
 نہک بزخم دل از شود حسن گند است
 بردن ز جامہ چہ آئی بوندہ اش قاتی
 دروغ ہست دروغے کہ راست ماندا است

گل بود باغند لیب اندر بہاراں ناز بیخ
 نازش ناز آفرین با چہ عسالی جناب
 نازش آمد تر با جاں نثاراں ناز بیخ
 مدعی را طبیعت کو تا زہر و دیک زماں
 خوش بیا در نیم یاراں دیباہاں ناز بیخ
 شمع نازش نفوس بود از نیا زانخت
 غیر را دیدہ چو آمد شد دلواں ناز بیخ
 پیش ازین سر و صندوق بر می چیدندے سے
 پاگل گشتند تا اود شد خرا ماں ناز بیخ
 رنگ تو دچوں ناز اودادہ نیازم را بلف
 گشتہ ام زیں صورت اندر نیم یاراں ناز بیخ
 نازش آں را ہست قادی کہ کشاں بدیری
 آمدند اندر چہ رواں گلہزاراں ناز بیخ

چو آئے تو دیکھا اودا تمانے لگے

حلقہ زلفت دو تالیش چہ رہائی دارد
 لبیل از مرسم گل نغمہ سرائی دارد
 نصبت یکدل کہ از تاب رہائی دارد
 بے محظا و بکے وصل گنیت نصیب
 رنگ و بو خودے گل نگہدائی دارد
 شبنم از قطرہ خود آبلہ پائی دارد
 باد آید کہ باد غیر رسائی دارد
 ہچو من حالش اگر نہ باشد بچیاں
 سین خوابان جہاں ناصیہ سائی دارد
 یار مارا چہ جناب است کہ چہ تہیہ او

چشمہ کہ تیری بکس کہ بہاراں تیری ہو

جایه جم حشمت دارا بودش هیچ نه هیچ
گره اندر گره آمد چو بر رشته راز
حیف بر بنده بکرت ز پی حاجت تویش
هر که دولت عشق است ندانندش هیچ
تابش دانه مسلم چو ز تاب خورشید
دلخ سجده بکس بود او اے دعا
واه و انا انتر سیمنی دل دار
فارسی حق بود آنرا که پی خود استاد
هر که در که چو تو شان گدائی دارد
ناخن عقل کجا عفتد کشتائی دارد
خواه خود لطف کنان جوش دانی دارد
شاهی ملکت بی برگ و نوائی دارد
بت عجب نیست اگر نور خدائی دارد
ظلمت هم بود ارتاب ریائی دارد
عاشق زار بر رخ رنگ طلائی دارد
سعدی و خسرو و جامی و شنائی دارد

نعت هر دو جهان است نصیب قاری

ناز خوان کرش زله ربائی دارد

دلبری راست که ادب و درخشاگر دارد
اشتهار است باطلیم محبت از عشق
از ازل هر که شده مت بخله انگار است
حالت زار مرخص تو چو گویم که کنون
زاهد از پیر مغال بهمت رندی و خواه
اے دل ساده چه داری بوس جلوه اند
ایروش تیغ و دو دم کاکل پیا نش کند
تیغش از سر بر دهاں بد بهیم در دم
یابد از خاک میر کو بی تو نزل قاری

عاشقی راست که تسلیم و رضا نگیزد
عاشق اندازد فایا رجف انگیزد
تیغ بر سر خورده و مسدب انگیزد
صبح اگر جان نبرد حیف مسامحه دارد
که بمقصد نرسد هر که ریاضت انگیزد
بهفت تو پرده نهد باز حیا نگیزد
حق بدو بهمت سرے را چو جانگوار دارد
بنده اش آنکه گمے بیم و در جانگوار دارد
از پی خسلد جنس یک فضا انگیزد

هر که در که چو تو شان گدائی دارد

دلم و در بحر اوطار ز غفلت زار می داند
 سر خست مرا صد گونه باشد پرورش اما
 خرد آید بپای اصلاح کار دل ز سر و نش
 چو اندر طوفان قهرش بنیدم در بان می گید
 عدد و هر خزانیدن پیشم یار را گوید
 بگریه چشم بیمارش دل بیمار را دیده
 دلم را چون قلم هر چند سر تا سینه نشکافی
 هزاران داستان بدم اگر احوال دل پیشش
 چو من اندر جدائی ناله راه بخاری داند
 دل او چاکر خود خواندم زاعاری داند
 بعشق این خود ز اول نیک کار واری داند
 بگر و مطلب خود گشتن این بسیار می داند
 قیامت بر سر من چون از آن قناری داند
 بلبه در و دل بیمار را بسیار می داند
 بفرق سرو بوفت خاطر تفتاری داند
 زدن بر هم ز صد سیل و بیابانی داند
 گداز نادیدنش قاری میر همت بر جان

دلش هر گونه برد ویش نظر دشواری داند

و بپیش نقش تو بسیر لوح دل کشید
 تیرنگاه تو ز جگر تا بدل رسید
 نادیده می زنت چنان و قسا نسا
 و اعظم جناب شنیده بود دیده کو به اش
 گل بهر شد و گریه و غم و غم و غم
 بارے که از تخلص ارض و سما گریخت
 اندر حرم حرام تخم ز هر جهت
 یک ملک را و شاه گنج زینهار
 اندر لذت بهر دهن تیر جانگدازش
 دیده نخست از آن که جمال رخ تو دید
 قربان هزار جان که غم از صولتش رسید
 الله چوں شود چو میا بد به پیش دید
 بادیده کو جمال که همسر شود شنید
 تاجا ستم تقاضا و در احصا و دید
 نازم بهمت دل دیوانه کان گزید
 آیم چنان با نجات آمده غنید
 هر جا که عشق آمد از آنجا و پدید
 حلّ جنّ منّ و هست زول بانگ بر خیزد

نیکو است که در این کتاب

ز روی بقاری آمد و زنگ شکستن است

شایاں چیدن است به شباب همچو خید

مے از چشمان ساقی دام کردند
ز صبح روستے تا بال بام کردند
زیر ماه و خورشید در خشاں
ز دوش ویش و عشرت گشت پیدا
برایت عاشقان بر شاخ آهوا
پیرس از مستیش کانرا کتر اول
باب و آتش و خاک هوا
گر و عاشقان خام کردند

بر یک در خور او شد عطاها

به قاری در دو لیخ انعام کردند

بنام آری بنام آری بنام آری بنام آری

بچو گان با خلق چون شمسوا زمین بچو لای شد
بهار آمد بهار آمد و دگر گول زنگ بستان شد
نظر به غارت دین دل و ایمان هلا دارد
ز سفاک است قد غنا که آه و ناله لیس با
دلم پرورده آغوش جسام ناشنوده بند
ز توجنت نمی خواهم بهادک مر ترا و اعظ
برال بودم که چو لای دیدم بر دیش یک نظر بنیم
کسے کو پیش ازین مسان بود و حال نو از من

دل من سر بخت نهاد و گوس انداز چو گاش
ترا صیاد رحمت بلبل اینک نیند زندان شد
و د ختم کافریش را که می گوید سلسا شد
نیاید که چه اندر سینه تا سوار پیکان شد
بسویش رفت و زندانی به بند زلف بچاں شد
زهرم غیرت صد غلج کنج کسے جانان شد
مید و برق و ش بگزشت دل بهوت و حیران شد
نمیزانم چه دید است او که رخ پوشید و پنهان شد

امید هست قاری را که غم را شیب ببرد
ضعیف نزارا و اینک چو شمع صبحگاهان شد

بهار آمد دل و خوشی ببحر امانی شدن خواهد
بیا ام آس فتنه افزا جلوه آرمی شدن نخواهد
دل ما پر تور ویش چها دار و تنگنایا
عجب نبود که چشم روشن هم آساید
تو بودی مردم چشم شدی گرد ویز ویرانه
غممت را این چه اعجاز است و نجات
مگردانست غیر از دل نیامد بجای درد تو
و ما بر رفیقان نه بدشنام نوازش کن

ز چشم او را بدل آورد و دل در سینه پنهان ساخت
که از اغیار قاری دور او را می شدن خواهد

نام بر دانه عشق آن که بدید و آنه بود
قیمت او چه بگویم که اگر هر دو جهان
صقل عشق اگر نیک دلی بر دازد
غم دور و تو چنان مایه سیکر و هم ساخت
ضبط ریخ و الم و درد و عشق است از قفل
چون تو بیگانه شوی هیچ کس نیست خویش
چشم مستش جو فتنه سوسه چینان چین

نیک و دائم بحقیقت که چه فرزانه بود
پیش آمد همه هیچ نه میانه بود
و آله شیفه آئینه جاسانه بود
بوس گل از عجم نیست که کاشانه بود
قیس مجنون بود از ریخ و یود و آنه بود
که شوی خویش که هست که بیگانه بود
بمنزه بمنزه صفت نرگسستانه بود

ترا بیار که تا کنون میخواستی و ناله می

میں جہاں جھوم کے میٹھوں وہیں بیخا نہ بنے

مست ہر جا کہ کشیم سے دینا نہ بود
شد چہ اکنون کہ بچے تو مرا جانہ بود
گویدے واہ چہ خوش کن تو افسانہ بود
گر تو بہ نکی غیبت ویرانہ بود
ماہ و نورشید بگردش پر پروانہ بود
دارم امید کہ خاکم گل پیمانہ بود
مختسب از درین خانہ پنہم سازی
پیش ازین ازمن تو مخور من تو بدست
نصہ در دہل زاد تو پیش خوانم
ہست معوری دلمان قدومت ایجاں
شیع رویش جو زندہ شعلہ بہ زہم عالم
ساتی مست بہ تیر نگہ مست گشت
غوطہ گیری جو بد ریائے حقیقت قادری
قطرہ اشک تو رشک دیکداندہ بود

شعیر تو باشی و فائوس مرا دل باشد

دلبران نیست کہ بس حور شاہان باشد
لے کہ عالم بے خوب تو مائل باشد
ترک خود کن کہ بود جلوہ بے پروہ نصیب
قیس دل دیدہ کشا یسلی خود را بنگر
جان عشاق بہر آن ہزاراں قرباں
بخت اور است نہا و است کہ در عمر بے
دزدہ از مہر ہی تابد و خوش می نازد
قہر دیا سے فنا بہر غریقان و داد
پر بود ساغر من اگر چشم ہے در ہے
ذکر تو جان بودا سے یار نہ بر عاشق
آں سخن کاں بل خود متوانم پوشید
دلبران ہست کہ بے مثل و مائل باشد
شعیر تو باشی و فائوس مرا دل باشد
پر وہ بفرمن و تو نیست کہ حامل باشد
دزدہ دزدہ ہے او منظر و محصل باشد
غمرہ عیسی جاں بخش چو تال باشد
دست در گردن دلدار حامل باشد
یار چوں ناید اگر جذبہ کامل باشد
گوہر وصل و ہدینک ز ساحل باشد
نخن دل از فرہ ہر لمحہ کہ شامل باشد
ہست بے جان اگر از یاد تو مائل باشد
محررے کہ کہ با ذکریم حاصل باشد

افت پاک سدازد و جهان عاشق را
خونی بخت کسے راست کہ حاصل باشد
دعای را بنود حصہ زنجینہ فیض
دولت عشق کسے راست کہ قابل باشد
بر مردِ مین مسکین چو مراد است آید
مشکلے نیست بخونین کہ مشکل باشد

گلشن دہر نرپاست از گل رویش قاری

دلِ حق میں نہ چرا رشکِ عناد دل یار شد

یارم رسید و ہوش من اور اناں شد
روز وصال در شب ہجران شمار شد
ہجران یار کہ دولم خون و داغ داغ
در موسمِ خزاں چشم لالہ زار شد
آں دانہ کہ شد سر خوشہ کیے بہانہ
واں دانہ کہ خاک بس شد ہزار شد
دیدہ مگر بدستِ ابل تیغ ناز یار
تا بے نیکر جان من اور اشکار شد
در کہکیشِ یو و خیال کہ صد شود
اندر چو انیش جوید یدم ہزار شد
تو خوش بخواب ناز و تیرا بستر است گل
مسکینِ ستم کہ چشم مرا خوب خار شد
اندر بہار از دمِ سہ دم خزاں رسید
بے برگ - بے نواے چمن ہزار شد
رنگے ز خونِ خویش کہ دل بست بر مرہ
ہمزنگ رنگ پنچہ دست نگار شد
عارض کہ بود در خطِ گلزار مصحفے
تفسیر آں خطش کہ بخطِ غبار شد
در خطِ صاف متن میں - عاشق ز حق
خط نیک منہیہ کہ بخطِ غبار شد
تصویرِ ماہ در خطِ توام و دمسافش
خط نقشِ ہالہ اش کہ بخطِ غبار شد
ہاروت دار ہست بچاہِ عش اسیر
دل تا دو چار چشمِ فسون ساز یار شد

قاری غم از رقیب محمد بن علی دلیب ساں

گل را بہ میں پوشد کہ پہ پہلوش خار شد

شب شمع رخس جلوه گر خانه دل بود
تا صبح میہ چارہ دہ پروانہ دل بود
دردا کہ بیمار آمد و چون غمخیز بود
آں راز کہ نہاں بہ نہاں خانه دل بود
ہوشش خود و صبر و سکون تاب و تحمل
اندردہ شوق ہمہ بے گانہ دل بود
در صبح ازل روئے گل دیدہ و در شہر
تا شام ابد بیل مستانہ دل بود
رقم بجناس چشم بخوران نہ فگندم
مہ نظر ملسک پریشانہ دل بود
در دیر و دیرم بہرین و شیخ چہ فرستد
را ہے بحریش ز نہانخانہ دل بود
بہرہ دویدیم با فاق و ہمانا
آں پردہ نشیں رونق کائناتہ دل بود
نہیں جائے گرانہنگی از زسراج
گنج دو جہاں ہج بہ بیجانہ دل بود
اکنوں چہ شنیدی کہ نہی پنیہ بگوش
زین پیش ترا گوشش با فسانہ دل بود
از خوشی بروں آمدن و گرد و نشین
اندر گرد و گردش پیمانہ دل بود

باقاری سرشار کجا بود قرارے

تا بود ہمپائی دیوانہ دل بود

حسینا دین دول گیرند و جان نہاں گیرند
بلے غارتگراں مال زبون و خوار گیرند
یہ ہنردی نصیب نیست رنجوران الفت
ہی خواہاں من بہر خدایم بار گیرند
عجب از گلہ خال کہ باغ سینہ خجہ داما
سیک چنید و جائیں صہر الہاں خار گیرند
چہ سودا ز دستہائے غم اگر دشواری سودا
حبیب جان دوامان و لم یک تار گیرند
رقیباں خوش کہ از جور اندامین جور ہا برین
منم شادان کہ گل چنید و بر جا خار گیرند
اگر صحت دہندم بہر شوق جور غیر از سر
مسیحائی نمی خواہم مرا بسیار گیرند
صدائے دل بود ہل من فرید از ہر پیکانے
کمانائے دوا بر دیش اگر صہر بار گیرند

دیوہ نشیں رونق کائناتہ دل تھا

سہائی دوا کھٹھارے جس کے جوار سہکتاں

ز قرب و اخطای شهر قاری زمینار اوئے
ز جنت نصہ ہارمند و کوئے یار بگزارند

عقل را در کوئے دانش آہنی کا شائد بود
برق سال بگوشت ما اندیم در حیرت فرو
چہ بے صرف شکستی و بنگ انداختی
قیمت را انتہا بنود فراسخ اندہیں
آں رمیدہ را نساں این ہمت اے یاران من
جادوئے چہنان سحر آگس دلم دیوانہ خست
جرم صبح ازل شد لطف از دست کسے
در بختش غیر را در خور چنان بود است شب

پیش سیل عشق بر آجے مگر این خانہ بود
خیرہ گشت دید ہا نظارہ را یار نہ بود
ایں دل صد چاک بہر گیسوانت شانہ بود
دولت کو نین بکیش پیچ و پچانہ بود
طوہم گرد و چسہ این صبا دیوانہ بود
ورنہ اس بے چارہ از بس نیکو نزلانہ بود
تا بشام آخری دل بے خود و مستانہ بود

قاری دلدادہ را در محفل ادب جانہ بود

اے دل کنوں کہ در برت آں سیمہ نساںد
ربیع خرد چسہ داعیہ پروانہ را کنی
نام و نشان ز عزیز زبیر و ز بمر نساںد
نالہ بلبل بچشم نئے را ائمہ نساںد
ہم در خضر لقمیت من جسنہ سفر نساںد
ما را پیچ گوئہ در اں رہ گزرنساںد
از من بدو بسوئے من از بے خبر نساںد
بہات یا بد ہر وجود محسوس نساںد

اے دل کنوں کہ در برت آں سیمہ نساںد
ربیع خرد چسہ داعیہ پروانہ را کنی
نام و نشان ز عزیز زبیر و ز بمر نساںد
نالہ بلبل بچشم نئے را ائمہ نساںد
ہم در خضر لقمیت من جسنہ سفر نساںد
ما را پیچ گوئہ در اں رہ گزرنساںد
از من بدو بسوئے من از بے خبر نساںد
بہات یا بد ہر وجود محسوس نساںد

طوہم گرد و چسہ این صبا دیوانہ بود

اے دل کنوں کہ در برت آں سیمہ نساںد

قربان تیغ یار چہ احساں نموده است رستم زیار نسکے چو بردوش برساند
عزت دروغ را کہ شبہ یافتہ نبردوغ ذلت برستی است کہ آپ گزیند

قاری کنوں یہ بے ہمیری ساقی بجاست
یک ذرہ رغبتے ز کسے یا ہمنہ نہ اند

زبان تیغ قاتل بر صفاست آری بکلی

اثر نہ پزیرد او از نا لہا ہا شانہ این باشد دلش دانم کہ خود چو یاش باشد چوں برین باشد
ز بوسے خاک گیش گدیہ گیر یا میں باشد اسیر تیغ زلفش نافہائے مشک میں باشد
جدائے چو سوز و خش بر بایش پر دیوہ زبان تیغ قاتل وقت شور آفریں باشد
حذر از نشان ستوری غلہ یا فک رسوائی دل شوریدہ ام را ما ز دسامانے چنین باشد
بچام مدعیان کے شراب عشق می ریزند پیچے آں از ازل دلمائے عاشق را نگیں باشد
بیاموز اسے جفا چو از خیال خوشین رفت کہ آں ہموارہ بر خاتم دلسا انگیں باشد
مگر ز اندہ عنایت شمسو ابرمن کہ ہر جانب عباد اندر فضا رشک جمیع خبریں باشد
اگر آں پیڑ تابان نگاہ از سر نہ داد سر ہر ذرہ خاکم بچرخ چاریں باشد
چہ در سر د او آں زردہ ام حیف از ترکیں چون نام در تھو را بدشیں ہیں بر جیں باشد
دلم را کار یاد در دست و در دم با دلم یار است بروے چارہ گرد راں کن آں را کو تین باشد

دلم بر سر آمدناز کیف بے خودی قاری

یکے گردید آں را سم بود یا انگیں باشد

چوں ذرہ ذرہ آئینہ عکس آں بود حیف اگر کشایش مژگاں گراں بود
ہر جنبش از نگاہ بھد داستان بود زان داستان قبر بدل داستان بود
برجام ادا صل نبود دست تا بدو تیر از کسان ابروے آں جانناں بود

لے شوقِ خارِ غم و رخِ ہمِ حطاست
تسکینِ دل اگر نبود کے زیاں بود
جانِ او گالِ ز تیغِ کجاہتِ مردہ اند
جاننا بد و حیاتِ دہرِ جانِ حال بود
باشمِ حبیبتِ کہ نہادہ بیابش سر
یارِ بہنِ دو رخِ پیئے عمرِ رواں بود
اے دامنِ نالام کہ رسیدے پاس
ایک بلمِ بلند تر از آسماں بود
واعظِ بختِ نبود جائے ما اگر
آغوشِ مرحمتِ کفِ عیال بود
پائے دلمِ نہ آبلہ ہائیکِ بستہ بود
پرِ خارِ راہِ دیدہ پہ خوشِ خوشِ دامن بود
اے دلِ کشتِ نگاہِ ترا گردِ آستانہ
از چستِ و ز کیتِ کاینِ ستِ آں بود

قاری انرچوکس زہرِ دماغِ نشت

جائے وصالِ پھر تداہمِ زباں بود

دستِ ہجومِ دامنِ دلِ کرد تا تار
اے سوزنِ کرمِ بر فوطِ نگار
گردِ چو پائمالِ ز ستمِ ستورِ یار
مارا ز نہ فلکِ گزردِ پایہِ مزار
شد قائمِ نہ بارِ المِ چوں کمالِ صفت
ز آغوشِ من چو تیرِ سبکسارِ صحت یار
اے شہسوارِ توسنِ نادشِ کشِ عنال
جولاںِ بدہِ خیالِ ز جانائے طیار
آمد ہمارِ ہر طرفِ غنچہ گشتِ گل
ہیبتِ غنچہِ فلِ زارِ است ز شکِ خار
در کوچہِ اشخِ نامدِ جزافسانہِ زبا
اللہاںِ فسانہِ یگرداںِ ابدِ قرار
صبر و قرارِ وضبطِ و سکونِ فت و طین
چوں جوئے ز جامِ استمِ شدہ نصیب
در ہر دے کہ بہستِ خدائے کمال
گھمائے داغِ سینهِ زمنِ دامِ خاتمہ
اے طالبِ علمِ بزمِ کن و درِ سنیہِ امِ سپار
امسالِ آتشِ مجنِ رنجیہِ ہمار

اب کے چمنِ بزمِ آگِ نگاہِ دی ہمار ہے

دادندم این خبر که مراد بته بگفت
 خواهند بپایان که بر عین است روند
 ساقی نگاه مست تو جام شراب تند
 گم صد هزار بار در شیت و سد بگوش
 باشد نشانی از کم و درجم جان نواز
 پوختی که گام زنی بر مراد و ما
 خون ریختی و خاک و رت میدهی بها
 خار یک شبت جور تو در مزروع دلم
 یک جرگه را تا شش ز آغاز کارها
 خوش و فتم از گمان که نه آن است غیر با
 آید ز رخ - یک خراخی - کجای کار
 از گردش و کون سیست میگسار
 یکبار هم پیش دلم نیست در شمار
 هر زخم تیغ ناز که بد دل رسد ز بار
 منظره خاطرت بهمه حال خوشگوار
 قربان شوم که یک برگ فتی دهی هزار
 باشد که بعد من بد مدگل سیر زار
 یکس جمع اندرین که چه انجام روزگار

قادی بد میانه اگر ز رفت بگری

گردد عیال بهر دو که از وحدت است تار

حیرانم و از وصف تو چوں آئینه مغدور
 زخمی که نه بود دلم راسته ناصور
 تا نفق تو بر قلب و جگر نیک نشسته
 ماتیم و سر که چه یار و طلب دید
 لمعان مه و مهر ز تاب رخ یار است
 صاحب نظران طبل او نید از آل حال
 دیوانه تو عاشق و سر زانه عالم
 شب با تو مرا هست ز نور و زفروں تر
 پرس از و گریه هست ز جبریت اگر دور
 بفرست ز تیر و گریه مرهم کافور
 یک هست که با شمع به برت یا ز تو میخور
 زاهد تو و خلد است و ترا چشم سوخته
 حیف است بر آن دیده که کور است ازال نور
 بودش گل رخ و در چین پرده چو ستود
 دل داده تو از دو جهان نافر و بخور
 بے تو بودم روز تیر از شب و بخور

رفته است بخواب آنکه بجوئے تو پس عمر
بیدار گویا بشود از شور و دم صبور
هر جا که رسد عشق خرد را چه مجال است
در عشق و خرد و نیست یا نه آمد و عصفور
اندر چنین حسن به سیب و نقش دست
انکوں نرسد لشکر خط آسده ماطور

نقش کف پائے شہ ما آسده قاری

تاج سر حبشید و کله گوشه غفور

می کشی صدره مگر جانی هنوز
درد و دادی دور مانی هنوز
چند پوشیدی بغاوس حجاب
همچو شمع جمع عسریانی هنوز
رنجی زهراب غم در کام جاں
جان شیریں بودی و آتی هنوز
می کنی کاسه ادا یها و باز
دعوی طریقه مسلمانان هنوز
پیر چرخ از تو ستم آموز گشت
وہ بصورت طفل نادانی هنوز
بطولات ما و زده آئینه
اے عجیب تر آن که پنهانی هنوز
تبغ غمزه رافسان ز دنا ز او
غیر این از گداس جانی هنوز
دردم مہاں شدی جاں سوختی
میزبان کشتی و مہمانی هنوز
درد با از تست اندر سینه با
دردی آتش بلبک جان و تن
بر بر احماتے دل پاشی نمک
عربده جو بخشی خون جہاں
کعبہ دلسا شکستی بید ریغ
ساز و برگ عاشقان را سوختی
مایہ آرام و در مانی هنوز
بر سر بیدل جہان بانی هنوز
غیرت صد شکر ستانی هنوز
دہ کہ با آں ناپیشمانی هنوز
قبیلہ دینی و ایسانی هنوز
مایہ ہر ساز و سامانی هنوز

قاری از تو زنده اند اندر سخن
خسرو و سعدی و خاقانی ہنوز

مگر از تیر تو خانی است در دہم امرو
وے بسنگ و در قریب تو جینو بود است
خط کشید است بر آسمانہ ییلہ مخول
پیش ازین بود بہر اسیمہ ستم نریاں
عشق تانامہ بود ستم نریاں بود
دو شش و در خواب چو تانامہ اندرین

خلش در و بدل ہست فرو دم امرو
چہ شدے ولے کہ ہر گونہ نہ بودم امرو
حسن یار میں بے مثل و جہنم امرو
ہچمان است بہر گوشہ شوخ امرو
می دو اندہیمہ ستم جہنم امرو
ہوش برداست و دمیست شوخ امرو

تین چھ روز دم کے دل میں سوا ہو گیا ہے

قاری از پنج شدہ ایچ چہ تو دم امرو
قاری از پنج شدہ ایچ چہ تو دم امرو

جانم فدائے یار ما کو رہا تیر سوس
تا از ہواے خوشنقے دل حیا کی سا پیری
ور گردم انگندہ از لطف و احسان رشتہ
خوانی بہ پیش خود مر یا و پس اندازی مرا
دل رفتی جان خستی دین خستی نام نہ ہوں
گیر طرف ہر یک ترا اندہ کہ خواہم داد تو
نقد دل و نقد جگر آں شاہ خیراں بود
دل را کہ پردہ دم بیاں شد در پستان
از نصف فریادم رسد کے برفہ از مسکت

بست است عہد دوستی با چو جہا خاروں
کے بحر بے پایاں لطفش با تو گردم نفس
در بند فرمایا کشا بیرون شوم کے از نفس
من رہے دارم سوئے تو نے پیش میلہ نہ پس
ہنکام نمف کاروں لازم بود ویا نگاہیں
رویت نگورائینہ گوی مگر خود و اورس
اسے غمزدہ جانم نذر گیر او لاگہ ہستی عس
پندش نہ ہید لے دستاں بانہ کہ آید باز پس
لے آکر فریادم ز تو خود سوئے فریادم برس

لے ہر روز ماہ و شب ہر جا کہ می تابی بتاب
 باشد زہرِ کلیہ ام آں شمع دل افروز بس
 ہاں بند گواہ حال خود و گنوں مرا م قصہ مست
 از سہ دہاں دل باز پس تہا رند ہم زین پس
 در او سعدی گام فرساختن آسان نیست لیک
 ہاں خوش بخود بردارہ رہ دانی بہرین زندن فرس

قاری منال از درد و غم مردانِ عشق ایر گفتمہ اند

یا سر بردہ و در راہ او یا کن بدر از سر پوس

مصیبتہا است راحت یا جان آنکہ جانانش
 بود و مساز در ہر حال با لطف فراوانش
 دلم در راہ الفت گام زد اللہ نگہبان
 کہ در ہر خطہ صد قہر است و بی بیست پائش
 چرا آورہ سعدی باب پنجم در گلستانش
 مگر فرض است چوں الکان خرم عشق و دنیا نش
 بگوئیم صد خطہ تاریخ غنماست دروں پونہم
 دے آتش چو در گیر دشا بد داشت نہا نش
 و گر چندار تھلما بر دوں یو داست بار غم
 بنا فہمی خود نازم کہ بر من کہ دآسانش
 یرفت از ہر کہ ہوش از فکر رنج و غم بر کی مد
 پے سودا است واجب میدلال انھک کہ احسانش
 زدہ چوں نغمہ کل من بہار ز رستم حشش
 نیامد بچکیں غیب از دل مامر و میدانش
 اگر آید بسویم ناوک دلدوز او پیسم
 بکیش عشق کفر است از پیچیم رخ ز پرکش
 زافسونہاے جو عشق نیرو ہاست دلہا دادا
 طفیلش شیشہ دل شد حریف زور سدا نش
 پیش غمزا ش خجالت کشم از رنگ ناداری
 کہ بہر زہر صد جان باید یک ہم فیت پائش

بہ باغ دہریے مانند آمد آں گل رعنا

بہر جانب ہزاراں بچہ قاری مرغ دنا نش

تیرہ ختم محیط است آسمان نامیدش
 دل ز رنج و غم بیضا آمد بھال نامیدش
 دیدم افشانش فروداں و دشاں نامیدش
 فرق فرقت شد درخشاں کمشاں نامیدش

لکھا سعدی نے آخر باب پنجم گلستان میں

چند خار و خش بردن انگنڈہ شد از کوہ آتش
 تیغ چوں سر کرد تل ہر بان داشتش
 یاس و حرمال زد و فغان پنداشتیم با ناک ہوس
 تاب دیدن نیست نادیدن بردن است از نیک
 جادوئی جان بجایم شد نصیب از تیغ او
 شہیدل سودا ہما از تیر مرگانش چوئے
 اللہ اللہ ملک دل در قبضہ دست ہماں
 قد صوبہ زلف سہل چشم ز گس روی گل

غیرین بو - فالیبو - عطر آگین - نفیر

یافتم اورا چو قاری بوستان نامیدش

جو نید بادشاہاں رحم از خداے حافظ
 اندر لکمان ایر و غمرہ ہما دنا وک
 کہ زندوے تیر چوں از حالت روم
 عقلم کشد براب عشق کشد برابے
 ہر آن کہ عشق دارد ہر گنجیاں نخواہ
 اے وائے صہبازاں تیر بلا نہر سو
 از ہر دفع در دم کہ برنج عشق دارم
 یابند لذتش را از صدیکے اگر ہم
 حافظ کہ غاصق بندہ بودہ خداے خود را

مارا خود است ہویاں رحم از خداے حافظ
 بر جان عشق بازاں رحم از خداے حافظ
 بر حال پند گویاں رحم از خداے حافظ
 بر بندہ دوشا ہاں رحم از خداے حافظ
 از تیغ و تیر جاناں رحم از خداے حافظ
 بر جان پاک یاراں رحم از خداے حافظ
 خواہند مہرباناں رحم از خداے حافظ
 دانند ہست خوداں رحم از خداے حافظ
 قاری باومت خواہاں رحم از خداے حافظ

دلسا اسیر ساخت چو دست بھائے زلف
 یک تار را دو کون ز بیعت ہم کم است
 یا ہم ز حسن و خوبی طالع چو دسترس
 از بیچ زلف تا نہ ہدایں دل حسریں
 دارد اگر چه زہر زمار سیاہ بیش
 باشد فراغ خلد دریں بند خوشگوار
 سرتاپا چو شہ نہ شود چاک چاک اگر
 اندر منام جان و دل عاشقان خاص
 قادی جگر کہ نقش یہ فرق قلوبا است

بیچ زلف تا نہ ہدایں دل حسریں
 دارد اگر چه زہر زمار سیاہ بیش

عشاق را بنا ز وادایا نہ پائے زلف
 دل رفته و جال بر لیم آمد خدرا ز عشق
 فریاد ز سید اوی جانان دگر از عشق
 نے فکر وصال و نہ غم دوری جانان
 خرم دل آں کس کہ نزار و خیر از عشق
 از سوزش پہناں پہ تو ان گفت کہ دام
 صد شعلہ جوالہ بقلب و جبکہ از عشق
 چوں شمع ہمہ سوختن دوم نہ کشیدن
 آموخت بہرے دل من این نہر از عشق
 انسان نتوان گفت کہ نہ کہ نباشد
 حیوان صفت اورا بدل و اثرا ز عشق
 سیر است بہ نہر آب غم و نہ چو این نخل
 شیریں چہ بجوئی دل ز ادم شر از عشق
 افروز کشیش نیک ریودہ دل قادی

از مینہ۔ جو جانیش بسپردہ شر از عشق

وہ مرا بارب دے کا نہ بنا نہ چہ رنگ
 ہاں سادگی آں بہ لہا رنگ یزدید رنگ

چوں دواں از سر نیاید عاشق آشفته حال
گر دوش را دلفکرده دست کوئی نالہنگ
غصہ ناکہ وہ نمی سازد بھاگ ہے خطاب
در میان ما دواں صلیح بہتر ہست جنگ
آبلہ پایا۔ گر چہ باشد صد ہزار خار و تنگ
سر نہد چوں بر سرش بار دغم تیر و تنگ
مرد میدان وفا۔ آن است در تسلیم عشق
بانیازم شوخی و شنگی او بودہ سلیم
غیر را چوں آمدن دیدہ شد افزوں شوخ و تنگ
شہسوار چوں بگویم اس چنین تو سن مرا
ہاں بہیں در پس دواں قسم دینے اس تنگ
ہر دو عالم را از چشم تو زار و زار و تنگ
بر سر منزل رسیدن را کہ بودہ پاس فرت
داسن الطاف یا راست تارا ایچنگ
آرزو سے قربانیں اندر دل عشاق نیست
فرق شاں بر عقدہ دلدار باشد زہرہ تنگ

تا دلِ قاری شدہ آگاہ از اسرار عشق

خوش رہید از خار خار و دلفکار و تنگ

بفضل گل مراں بے باغبان ز گلستان بلبل
چشمِ بنم و ال کہ گل بہت یک ان عاشقان بلبل
بامید بہاران زندگی می کرد و حیف است اس
بہد فوس صہرت مودہ فصل خسراں بلبل
فغان و نالہ چوں کردم کہ گلہ دیال شنید ز شر
اگر خواہی۔ بیا آموز مست۔ طرہ فغان بلبل
بواش از جناب گلغذراں ناہما اس اند
جگہ خوں۔ دلفکار۔ آشفہ جان بے خانان بلبل
بہاراں می برد تا خود جو گلہ دیال گلشن را
جس کرداری نالہ پس اس کارواں بلبل
عیان دادم گلہ دلغ از گل زخار بے خار
کہ می باشد سر لوح مزارم نفہ خواں بلبل

کند گل تو بہار نہ داغ و لہ اندراں کو چہ

بوداں بہراں قاری زار و نا تو اں بلبل

بنام ہند در یورپ دلیری شد سمر ایدل
 روی در کوچه اش با صدمید قتل از دستش
 عمار بدار لیلے را چه پروا سے دل جھنوں
 تر از غرض است از جالے بجائے ہر زمان رفتن
 نہ صبرم تا سر از خاک سرتاں کہ چہ بر گیرم
 حکیم عشق خوش گفتہ مداوے غم و دروش
 اگر جلوه دہد آں ماہ گاہے گاہے از باش
 پنا ہے نیست از شمشیر تیر او چو عالم را
 ہمہ جو در جہانیش بر خود از دے بہر آن تو ہم
 اگر گریم بحال در بلا و فتادگان روزے
 فرستادی بریدے با صدمیدے مگر و نام
 ہمہ با خوش کرد یا راتر قیست روز افزوں

وفاداری بر پیش راست این اڈے اثر ایدل
 مگر ہستی زمانہ از نینیاں بے خبر ایدل
 کہ آں آہستہ راند از چنے آن فوجہ گر ایدل
 حضور دل منہ چوں ہر نفس اری سفر ایدل
 نہ رویم آں کہ تا نماز داو سویم نظر ایدل
 اگر پا مال ہم گردی نہ بر خیزی ز دور ایدل
 شوم کافر اگر بنیم سو سے شمس و قمر ایدل
 زاول بہ بود انداختن مار اسپر ایدل
 کہ و فر دانالہ دیگرے برداد گم ایدل
 شود وکیل خوں غرقای تا سر بحر ایدل
 محال است از تو سو سے او۔ و زہ تو بحر ایدل
 مگر زرف نگہ بنید بس لچہ بہر ایدل

جہاں در کوچه اش قاتل قی رسید از بہر نظارہ

کہ منور آمدہ از دور ہم سہویش نظر ایدل

تا خنجر دل را علی آں خار مرگان در فعل
 بالہ دلم بردا غما کنہ پر تو حسن کے
 در خواب غفلت تا کجا بے ضرر نہی این فلک
 یک گوشہ ماہن اگر بند نقاب از رخ نکشد
 تیر نگاہ دستاں دل را مگر با کام حست
 از زخمہ اش کرد گل گھما سے خندان در فعل
 آمد نصیبش روز و شب ز نگاہ پر افغان در فعل
 ایدل نے بیدار شود رگیر جہاں در فعل
 ہر ذرہ ذرہ را بود صد مہر تاباں در فعل
 کاینک نمی آید نظر بحر و جہاں در فعل

دست دراز غمزه اش نگذاشت مانگاری
آن دل که چوں جانِ شتم همواره پنهان در غل
دل سوئے آن را دلِ فلکِ مکرر داند رسیدم
در جامے خود گیر شسته بس چند پیکان در غل
بے چرخ غرق خودی و محو بر گریه ام خستند
هر قطره اشکم بود صد گونه طوفان در غل

از قامت آن شوخ تاشو نیست بر پا در دم
قاری بود هر ساعتی خستے نمایاں در غل

نقاب از پهره جانان کشیدن آرزو دارم
توان خود کمی تاب دیدن آرزو دارم
هولے کو چه آن جان جان بچید اندر سر
کنوں در گلشن خسل آرمیدن آرزو دارم
سر تنگ خود سراپا گشتم و در دیده جاگم
چو شبنم بر گل بدوش چکیدن آرزو دارم
صبا گاهے بر پشت غبارم بر سر راهش
که خنگ یار را در پس دیدن آرزو دارم
آلی ده مرا بال و پر از پر وانه بالاتر
سر شمع رخ جانان پریدن آرزو دارم
ز به دیوانگی من که از ترکان صد دانش
خس و قاربره و دلار چیدن آرزو دارم

بندوق و شوقِ دل خود نیراں بخرشتم قاری

که پیش آن تماشا بین طپیدن آرزو دارم

نظاره ات اگر نه کند لے نگا چشم
خود گو که آیدم جہاں در چه کار چشم
سر تا پا شد است تنِ داغدار چشم
وہ وہ نظارہ تو کتم باہستہ ار چشم
نور نگاہ من ہمہ شد صرف انتظار
دردا کہ شد جو دیدہ از گس کار چشم
دیگر بسوئے گل نشود رخ بشمرد
گمہ بر گل رخ تو کشاید ہزار چشم
وامانِ خوش شد است ترا دامن نگاہ
از بس کہ ریخت خونِ دل سوگوار چشم
از کوسے یا آرا صبا تو تیاے خاک
گشتم مرا سفید دریں انتظار چشم

از طالع سعید بالفت مرشد است انگو دل و جاب تن دیو بنار چشم
 جوئی اگر تو به دل دار سوئے خویش اے دل بغیر و مغن زینهار چشم
 روزی نخست باده لعلش کشیده ام

قاری بنور هست مرا بر خوار چشم

میر در شام و سحر خود دارم اشتیاق رخ و گیسو دارم
 مر بنگ دید و بگو دارم چه کنم کسب بد خود دارم
 چشم او داد مرا در صرا دیده بر دیده آمو دارم
 جلوه گاهش دل عاشق آمد آئینه است این که به پلوارم
 در غم سرو قدی فاخته او کار بانال کوه دارم
 وقف طاعت شدم اندر الفت رخ بحراب دوا برودارم

از چه خاموش نشینم قاری

چون غم چشم سخن گو دارم

به تیغ ادای تو سر می فروشم به تیغ نگاهت جگر می فروشم
 خود از من فرونی است روز الفت که از بهر خود خود شر می فروشم
 غبار پیش راز بهر نشانند ز اشک خود آب گرمی فروشم
 بزلف سپاهش بر لب میخیزم شب روز شام و صبحی فروشم
 به یک گرمش چشم فتان یاب چپ راست زیر و زبری فروشم
 دور خوار او را پے رونمایی دو مرآت شمس و قمری فروشم
 نگیری اگر حیف صد حیف باشد به یک عشوه دل هم جگر می فروشم

اگر مدعی نذر دل پیش آرد بچو گان زلفِ دو تائش بگویند
 بچہ غمخوار تا خود جان مسکین تن زار زاندر دادم بچہ پیش
 اگر باز یابم دل و دین و ایمان بہ نیسے نگاہش دگر می فروشم
 پے نالہ او اثر می فروشم کہ میدان دل گئے سری فروشم
 بہائش نخواہم سگری فروشم بسنگ دریا سہری فروشم
 بہ نیسے نگاہش دگر می فروشم

زینا ناست قاری - زرخست محبت

سہری بچہ نین اگر می فروشم

من پیہ با شتم کہ بران خاطر خاطر گزرم شکر گوم سگ اور اچو نیا خاطر گزرم
 سگ دور بان نگہ ازند کہ بر در بام آردم شوق و بعد حسرت خاطر گزرم
 غیر در محفل حکم است کہ اندر کوشش نہ تم بار نہ بول وارد و صا در گزرم
 در حیرت ہم شمش آنگہ نہ جان ہم صافی آ کے رسم تانہ من از لوث عناصر گزرم
 اے اہل باش کہ آں جان تھا مدنی است کار من ز رخسوار لطف تو شا کہ گزرم

قاری آں کو پیہ جان بخش کہ رنگ خلعت

رخت آں جاہرم - از جہاں چو مہاجر گزرم

اے خوش آں شہا کہ سر میر آستانے داشتم کار با فریاد و بآہ و فغانے داشتم
 اے خوش آں شہا کہ دیر بیان یگانہ داشتم طالعے فرخندہ و بخت جو اسے داشتم
 یاد آں حمد کاں بستی مہر بندہ من ہماں ہستم کہ ہستم خون قتلے داشتم
 مسکتم صحرائے سودا و حیوٰں آمد کنوں پیش ازین درد کو چہ دامن مکانے داشتم
 در جہاد و جہاد یار من اگر ممتا نہ بود من بہ تسلیم و رضا گونہ شانے داشتم

سر تو نے فاختہ دیدی گشتہ پایہ گل
چون خد گشت در آل بد جان شدہ یکدم بدر
خاطرم گوید دو عالم چون گشتے زبان من
حرف از یاد من شد چون رسید پیش او
لال شد از عجب و اب شہر یار ملک حسن
بخت بدیر دل کشید انداخت در ویرانہ
در چمن با خود چو آں سرو چمانے دہستم
تیرا داند دل خود بجائے جانے دہستم
تیرا ز مرگان داند ابرو کمانے دہستم
و نہ از ایام حسد اں داستانے دہستم
آں کہ من اندر وہاں گویا زبانی دہستم
در فضاے قدس و نہ آشیانے دہستم

قاری از شہنشاہ ترم برخواست طوفان عظیم
غرق گردید آنکہ من با خود ہمانے دہستم

گردن کو نین بر آید بسم
ستم قاتل شہد ناب از دست غیر
لے زباں ہا تر ز لطف عام تو
انتہا از نالہ و ز سو داغ جو
خون ز مرگان باز در دل می چکد
چوں سلامت می برد جاں دیدنی است
گردن عارض برقع بردار و چہ سود
شیعہ صبح پر سر جمعیم یکش
بے دہاں یار نیست و تم نے زباں
رہیط حسن و عشق شد فاش از وجود
دیدہ یکشا با نگاہ زلف میں
چوں تو یارستی بنا شد یخ غم
غیرت شہد است از دست تو سم
گوشہ چشمتے بسا ہم از کرم
تا با عشق است و تا مارا است دم
کے شود سر مایہ ام از قمر ج کم
صبری لافد بن از ش می دہم
خود تھا بش دیدن ماہست ہم
نے دیت آید نہ ہمیشہ از نے ہم
حسن و عشق اندازا دل یار اہ ہم
بودا اسرار و کرم ہم
قاری آمد درہ درہ جہام ہم

کلائے غم و دور خود ازاں نفروشم
 کوئین اگر پیش کنندم عوض دل
 ایمان خود اے واعظ سید دروگہ راہ
 یابم چو گدائی سیر کو چہ جاناں
 دل را کہ تنہائی زخمی است دواوم
 لے زاہد غرہ بتو فردوس مبارک
 آں کہ نہ گلیے کہ یمن داوشہ ما
 از لبترخ کی کہ پیے ماست بکونیش
 بے توبہ نشاید لے جاں نفروشم
 آں بہر تو در سینہ ہم آں نفروشم
 عشق است اگر کفر بایم آں نفروشم
 ز ہمار بعد ملک سلیمان نفروشم
 جز بادم آں خنجر مژگاں نفروشم
 با جنت تو کو چہ جاناں نفروشم
 با تاج مرقعہ و خاقاں نفروشم
 یک گوشہ بغالچہ سلطان نفروشم

قاری دہش جان عوض نیم گاہے

گوید کہ بلا شے دم پیکان نفروشم

منافی با میر جاناں سر روح و روانم
 دل و دیدہ نیم آید از خوبی قسمت
 وہاں نہ یاد و آمد مقام دیدہ بالاتر
 اگر باشند خلق اندر دوائیہاے یک دیگر
 نمودن باز بہفتن رخ از یاران متافان
 زدہ زانو نجوت ہر کہ با جمیعت خاطر
 تو نگہ رایہ پیری رعشہ بر اندام بچانیت
 پناشد از خسر و بگوشستن امر و تیر و زور
 نظر اندازد و جہاں می برد و رقم رواں بخشد
 بجاں اگر صحبت محبوب یابم را نگاہانم
 بہر سو بگوہ اش بنیم بہر جا آستانم
 ز خندہ گمہ یہ را صد منزلتنایش ازاں نام
 سرا سر کار ہارا ہچو زربسہ جہاں نام
 خلاف دوستی باشد حجب برد و ستانم
 ز گدای خطر اورا با غوثی اماں دام
 فشار لرزہ بر اعضا ز قوت این و آن نام
 بدہ ساتی کہ فردا از فریب و اعطال نام
 دو چہ نانش و جاد و دود و لب بحر نشال نام

سر دتوئے فاتحہ دیدی گزشتہ پایہ رگل
 چون خد گشت در دل آبر جان شدہ یکدم بدر
 شاطر مگید دو عالم چون نکشتے زان من
 خوف حرف از یاد من شد چوں دیدم پیش او
 لالہ شد از عجب واپ شہر یار ملک حسن
 بخت بدیر دل کشید انداخت در ویرانہ
 در چمن با خود چو آں سرو چمانے دہشتم
 تیرا و اندر دل خود جمانے دہشتم
 تیرا و مژگان دانا برو کسانے دہشتم
 ورنہ از ایام ہمہ راں داسانے دہشتم
 آں کہ من اندر وہاں گویا زبانے دہشتم
 در فضاے قدس ورنہ آشیانے دہشتم

قاری از ششم ترم بر خاست طوفان عظیم
 غرق گردید آنکہ من با خود جمانے دہشتم

گمراہ کو نین بر آید بہم
 سیم قائل شہد ناب از دست غیر
 لے زبان ہاتر ز لطف عام تو
 انتہا از نالہ و ز سو و باحو
 خون ز مژگان باز در دل می چکد
 چوں سلامت می برد جان دیدنی است
 گمراہ مارض برقع بردار و چہ سود
 شمع محم بر سر جمع بکشد
 بے وہاں یار شست و شستہ زباں
 ربط حسن و عشق شد فاش از وجود
 دیدہ بکشا با نگاہ زلف میں
 چوں تو یار سستی بنا شد بر عجم
 غیرت شہد است از دست تو ستم
 گوشہ چشم بے با ہم از کرم
 تابا عاشق است و تا ما راست دم
 کے شود سر پایہ ام از خیرت کم
 صبری لا فدیہ از شش می دہم
 خود نقابش دیدن ماہست ہم
 فے دیت آید نہ ہیچ از نے ندیم
 حسن و عشق انداز نازل یار این ہم
 بودا اسرار و کرتیم عدم
 قالی آمد زردہ جہام جم

کالائے غم و درد خود اداں نفروشم
 کوئیں اگر پیش کنندم عوض دل
 ایمان خود اے واعظ بیدار و گمراہ
 یابم چو گدا کی سیر کو چہ جاناں
 دل را کہ متنائی زخے است دمام
 لے ز اہد غرہ تو فردوس مبارک
 آن کسہ شکلیہ کہ یمن و اوشہ ما
 از بستر حق کی کہ چنے ماست بکوش
 بے توبہ نشا ابد لے جاں نفروشم
 آں ہر تو در سینہ ہم آں نفروشم
 عشق است اگر کفر با یماں نفروشم
 ز نمار بعد ملک سلیمان نفروشم
 جز بادم آں خبیر مرقاں نفروشم
 با جنت تو کو چہ جاناں نفروشم
 یا تاج مرقیہ و خاقاں نفروشم
 یک گوشہ بغالچہ سلطان نفروشم

قاری دہش جان عوض نیم لگا ہے

گوید کہ بلا شے دم پیکاں نفروشم

منافی با سر جاناں سر روح و روانم
 دل و دیدہ نیم آیدار از خونی قسمت
 وہاں زیر آمد و آید مقام دیدہ بالاتر
 اگر باشند خلق اندر رو اینہائے یک دیگر
 نمودن باز بہتقن رخ از یاران شقاں
 ددہ زانہ بخلوت ہر کہ با جمیعت خاطر
 تو نگہ رایہ پیری رخشہ بر اندام بیانیت
 نیا شد از خشم و بگوشتن اہر و تیر و
 نظر اندازد و جہاں می برد و رقم رواں بخشد
 بجاں گر صحبت محبوب یابم را نگاہانم
 بہر سبیلوہ اشش نیم بہر جا آستانم
 ز خندہ گریہ را صد منزلتہا پیش اداں نام
 سر اسرار ہارا ہجو زاب سر جہاں نام
 خلاف دوستی باشد حیف بر دوستان نام
 زگرہ واپ خطر اورا با آفتوش اماں نام
 فشار لرزہ بر اعضا ز فوت این و آن نام
 بدہ سائی کہ فردا از فریب دعا عطاں نام
 دو چہ نانش و جاد و دود و لب و بحر تاشاں نام

پے سلطان ملک عشق دولت و فغان دل فغان و آہ را از بر او بطل و نشان و افغان

سیوے دادی عشق و محبت تا شدم قاری

خسکما زیر پائے خود بسا کا پر نیساں و افغان

سرا پا رشتہ جان خود مے جاں شرم کن	سہر پایت نگر غلطی رخم انگہ سپا کم کن
خدا نگ ناز قائل گز ازل زہر خود افغان	چساں گویم کہ بر جان من بخور جفا کم کن
نہا بد چوں ترا خوش اضطراب عاشق ننگیں	منم ہم خوش بیاور گیر سیف و در دام کم کن
صبہا نعشم ببر با خود کہ از خارا ست ہم کمر	بجوئے آں گل رعنا پس دیو از خاک کم کن
پر جس سخت جانہا ملوث شد سرا پائیم	دم لطف است ز آب صاف تیغ تیز پاک کم کن
کلیناں را جو خوش شتی بگر اذہ نہ دل انون	مکال بر جا چو اداری ستر زن سنیہ چاک کم کن
نیارم نے فلک برائیکار رہا نہ جو بر خود	ترا بنیاد ویریں شد خد فرما و با کم کن
سپردم جاں بیا و ختم مسنت ساقی ہر خوش	بدہ غلم باب مے سعد پائین تا کم کن

عدد و کیسو شود چوں از من دانہ یار من قاری

تو افغان یار را گفتن کشا پردہ حیا کم کن

پرسم ز دیدہ فرض شد آیا گر لیتن	گوید بے بھر احسا گر لیتن
غالب بگفت در حق بے جا گر لیتن	ننگ است ننگ و دشمن دنیا گر لیتن
گویم بہ نزد آں کہ بود ختم او بدوست	عارا است ما و رخم عینے گر لیتن
با کہ یہ پانیم جو ایں جاسطرب کنند	تا تو تتر است و خن ز مانا گر لیتن
بہر دوائے درد و غم یار اے حکیم	خندہ یو و مناسپ ما یا گر لیتن
وانم کہ برق وابر زمین شیو ہا گرفت	ہر سو طپاں گزشتن و ہر جہا گر لیتن

امروز گشت خویش بکن ز آب گریه میر
روشن نشد چو شمع که گذاخت و که سوخت
بر گریه تو گوشش اگر گل نمی تسد
چندان که ناله هاکشم او شاد تر شود

قاری بر سنگاری باشد ضحاک

اندر غم سلاله تره اگر لیکن

ای آنکه نداری نظریه چو نظر من
ز بهر بی با ز و ز سر سدا حرم دوست
با در چه کنم راه دے یا دل دیگر
هر کس طلب آرزو تو دزد دل خوا
از بهر چه ایس بار نسا و ند بدوشم
دل و دقتن و چشم نهفتن ز بهر چه نیست
میداشت صبا پیش ازین شان شفاعت
خازنکر مار است بهر گوشه غنائیم
صد یا در نشاندیم بهر جان نخل محبت
از ترس نغان سوخته و ز بیم سر شکم

ز بهر میندیش بسودا و میر من
ز بهر است بتای تب دل بال پرین
دلشاد نشینی و نداری خبر من
خبر تو ز تو خواهد دل خوش نظر من
تیغ تو تنگید و بحسابی چو میر من
ناوک نگذاشت کم از دل بجز من
بهیات کنول گشت دم بے اثر من
تا ز زره دیده برودل ز میر من
ناور دگن باری مراد این شجر من
عشق است که آتش زده در خاک من

قاری چه توان گفت ز شام شب بچراں

ز تنگ نشی بخور چو آمد محرم من

کوچه دلدار و در هر سمت گلشن اندراں
سینه عشاق و در هر گوشه گلشن اندراں

ایک جہاں دادند مارا بس گشتن اندر
 قلب عاشق جلوہ گاہِ انوار یار
 از کمند ناز قاتل مدعی گردن کشد
 تیغ و تیر و خنجر خود ناز ماید هیچ کس
 ناله های دلشکن دارم و حیف است ازین
 غیرت خلد است کونین پنج و غم را بجای نیست
 عاشقان ز کار حیران عارفان ز حال مست
 حسن حیرت ز زبان را دیده را بیکار هست
 حسن گرد خود اگر دیو اید پرده در نساو
 آں سبق میدان که جولا گاہ خنگ ناز است
 رشته محکم بپشتش حلقه اند حلقه ها
 ساقیا در دی کشتات حلقه گروت یست اند

قاتل می از ہر سمت خون بار دیلائے جاگوار
 مایہ دیوار او درگیر۔ مامن اندر

محال است از درد الفت بیان
 بچویش کہ خسلد آمد بے گمان
 غمش خون خود دے بضاعت دلم
 تیغش سرودل بہ تیرش ہیں
 دواں جان مجنوں پس محل است
 زباں بے دل و دل بود بے زباں
 شود پیر برنا و امین زجاں
 غجل میزبان است از میماں
 تہ رحمتیہ نیا زو تہ لطف از کماں
 خدا را با ہستہ اے سارباں

اس میں ہے زنگ کا رنگ اور اس میں ہے سو سوں کا رنگ

نہ آنم کہ بحیم سراز کوئے دوست
 پس از عمر باشد نصیب این قدم
 زمینش بچو را شود آسماں
 ز خاکم چنیں تیز تو سن مراں
 ہمہ عالم دہم دراں ہر چہ ہست
 سر بقیہ ام بند در دست دوست
 عجب دردلم کاں ز خود تنگ بود
 خرد ہم زد دیوانگی دم نہ مند
 چو در دست نباشد کہ ہر گز نباد
 رسی کے یدر دمن اے مہرباں

بنہ سہریاں جاوہ قاری کہ ہست

ز نعلین پاک محمد شاں

دسترس برے نیاید قبضہ تدریس برین
 تشنہ کامی چون نصیب انتقان باشد عشق
 بند بر بستن لے ہوا بے مرقہ بود
 لے عجب کہ رسا تو دران لے زک شکست
 سخت جانہا ہر ایچا رہ کردہ چارہ
 یک شبے صلیت نصیم نیست بکاتب سہو کرد
 در سر سود لے نفس نرا شتم آن خباں
 یارب اندر باغ عالم غنچہ با گل می شود
 در شاں لے گرمیہ آں گرد لال بہ سبب
 تازمین کو چہ آں تو جواں بار و بلا
 بال عنقا یافت شاید خوبی تقدیر من
 چشمہ کو را بگردید است جوئے شیر من
 بیج سودایش لبند است از پئے زہر من
 رخنہ ہا کا ندر فلک انداختے ایں تیر من
 اے کہ گوئی بے پناہ آمد و دم شمشیر من
 یاپر مہر خاب بودہ خامہ نقایم من
 ہر سزموی تو اند شد و دھند زخیر من
 نا حلقہ از چہ ماندہ ایں دل دگیر من
 کہ من خستہ بدل از دست بے پیر من
 کیسر از باوش ستمداد پیچ پیسر من

یاد مہر خاب تھا ناموری تقدیر کا

برده اند از فغان لبیل نالان از من
ککش لے خضر رش گوشه دالان از من
گل دید است از ان هست بهارن از من
از چه دو برقع نبی بر رخ تابان از من
عدم آباد شد آیا بد نیسان از من
شد بیان رخ جانان چو یائسان از من

چه تماشا شده قاری من و اورا با هم

رخ چو آئینه از و دیده حیران از من

نیست قلم اگر از تیغ تو اے قاتل من
رقص ساز دو بخوانی اگر شش محل من
تا نماند از دو جهان بت ببن عاقل من
ذره ذره ز سر کوئے تو گرد دل من
حزم در باخته سیهات دل جابل من
غیر من نیست بجز آن که بود سائل من
انچه خواهد بن زار هماس قاتل من
دل من داند و من داف و داند دل من
که کجا هست و چها ساخته شد منزل من
بشمر و نیک همه نیک دل مقبل من
هیشاں اند سر لیفان در محفل من

تا بران گل تہد گوش بر غم پیشین
در ره افتاده ام و دور بود کوچ پیاد
خاکم آغشته بخون دل مذبحم بود
لے کہ چوں مہر و نبی ختم و چراغ عالم
من بجمع الم و پنج و غم و درد شدم
جامہ را گل بدرید و زده لبیل نالہ

لے از ہی طرفان لبیل نالان جھٹ

ہست بی حاصل از زند گیم محل من
لبی حسن ترا جانشده بر اوج دلم
بندیر من زہانے مگر افزونی خواست

از دعا ہائے ہمہ گز شتم بہیں
ظلمہا ریختہ بر تو ذرہ روز نخست
رثک و دیاے محمل ز فیوض رحمت
یا ز من رحم مجسم ہے من ہر نطفے است
چاشینہا کہ ہشام محبت دادند
می بر ندم ہمہ آن و خب نیست مرا
ہر چہ از دوست رسد لطف بود یکا کجنا
قدغن از میر فغان است کہ ناید ہشیار

ذره ذره تر سے کوئے کلکینے دل پیرا

قاری اور ساختہ پر خدمت خود ناموت

پرسند زبانش - نگوید برو اسے کابل من

مہست در دہر دے کو کہ ندا ویش نیوں
آو من رنگ اثر رنجیت پہ مایہ اکنون
صد خط جو رہے پریش عقلت ممنوع
سار باں تیز مراں ناقہ پائش لیستہ است
روزگارم ز ازل پنج وہ روح گز است
گرچہ خوننا بہ برخ نقش و نگاہے لیستہ است
یوے لیستہ است چولے یاد صبا تو نشو
باد گرم الم اندر چمن دل چہ وزید
روح را روح لطیف دے چن جان جان پا
کار خود ہر کہ بدست کرم او در داد

سینہ کو کہ در اں نیست غم تو مخروں
چشم سنگین دلش رنجت سرنگ گلگوں
کہ بدیوان رضا نیست چہ است نہ چوں
نشود تا شکن رشتہ جان مجنوں
ساعتی نیست زیہ بر من سکیں میوں
اندر دل نالہ زاریست نیاید بیروں
سوے دیگر کہ ہے اوست دماغ مجنوں
سرب سانحہ اش غیرت دشت وہاں
مہست او کا مدہ ارواح قدس پر اموں
فارغ از کشمکش پنج شد و یافت سکوں

جو ہر یانہ بگچہ بد دل قاری لاریب

یار من از یم حسن است چہ دہر لکنوں

ز اولیں روز چہ گویم کہ چہ دیدستم من
ناز تو ناز کند آں کہ حیدستم من
باگت نیست سرم بلبل سکیں مخروں
تیغ سر کہ دیصد ناز کہ قتل سازو
بار سنگین غم و دور و محبت ہیٹا

کہ تو ہر آنچہ من ہست گزیدستم من
ہم نیازم کب نہ از فریدستم من
آں گل اندر چنے نیست کہ چیدستم من
سر نہ آدم کہ ز آغاز شہیدستم من
زار کرد است چنام کہ غمیدستم من

میری آہوں کے فتنے کیا رنگ چاہا جاو

میں نے وہ بچوں چاہا جو گلستاں میں نہیں

رم نمود است چو آن شاد رخسار از بزم
 یاد اے سرو چانم کہ چو بودی بامن
 جان و دین و دل و ایمان ہمہ قربان کنش
 تا سرم یافت ز سودائے محبت نسکین
 حیف آمد کہ رسد قاصد و من باشم و تو
 نسبتم باد رے خانہ زہے حکم شد
 مرغ دل بال و پر از شوق بر آورد انگہ

قاری اندر عشق از صعوبت نالی

چوں بگونی کہ بر یار رسیدم من

دل زغم افسردہ باشد ہماں گرم نعلی
 گشت آتش سرو دی خیزد خاکستر و خالی
 بے قولے جانِ جہاں تو نام از جا جھینے
 آ رہے آ رہے جسم بچاں را کجا تائب تو اں
 پیش سرو سر فراز قامتِ رعناے تو
 سرو بستان نیست بیش از شاخ با بالِ خال
 تیغ و تیر و نیزہ و دشنہ کجا جسم برد
 ہست آل و ایستہ تو ایکہ ہستی جانِ خال
 تا تو رفتی از برم رفت از دم صبر و قرار
 نالہ ام بانگِ جبریں آمد پیے این کار و ال
 روئے نیما تا ز کسب نورد از فر فرورغ
 دژہ همچو خود نشود خود رشید گرد و ذرہ ساں
 جانِ ماتیہ نگاہ ناز را یاد اہد ہد
 غمزدہ را در دست باشد تا زبردیش کماں
 لطف فرما ز اپ شمشیر و ال یک جرحہ نا
 زخمہائے خستگان را خشک شام کام و ہال
 ہست اسیر و غلام از خار خار بچِ دغم
 راحتِ باغِ جنال باشد دریں بند گراں
 بگزرا ز خود تاشوی دہل با صلت و نفس
 از جنابِ بحر شایں عقدہ ام حل ناگراں

گر تو با سنگ بجا گیری عیار سے از وفا

نقدِ قاری را بیابی بهتر از نقدِ رواں

یک غیش نگاہ بصدداستان از آن
تسخیر نگاہ یار که جان را در هجیات
بامش بلند آه و دم بپست - ناله را
از در سگاہ حسن کہ تعلیم جاند ہیست
تا بے کجایہ دریغانِ فسرہ دل
ہاں عاشقان و دوز سر با کمال شوق
گر صد ہزار درد و بلا در محبت ست
مجنوں دواں بود پس محلِ پائے دل
غارِ تگرے ربود دم بے بسم کنوں
چوں خواب گاہ شاہ و دوعالم زمیں شدہ

آگاہ نیست غیر دلِ مکتہ داں از آن
نامش نہادہ است دلم جانِ جانِ از آن
بگرفت آہ تا بند نردبانِ از آن
شورے بہ مقتل ست کہ ہست تماں
کایند و کامیاب نمایند جاں از آن
اندر رجاے زندگی جاوداں از آن
داواست ہر کہ دلِ نکشد لاماں از آن
تیزی تہور و تابود ساربانِ از آن
ناصح - بخود رسم بہ خود دم وارہاں از آن
سجدہ بردیوسے زمیں آسمانِ از آن

اگر غیش نگاہ یار کی جو داستان ہو

قاری منال از ستم و جور روزگار

یابند ناز و دلبر خود زیر کاں از آن

اں کرے بے بہت شدہ مست و خراب تو
بیرون خرام پردہ یہ کیوں فکن بشوق
داغ کہ ننگ داشت زمیں پیش ازین من
زانو بوقت فوج یہ پہلو سے من زد می
خوناب نخت نخت بوداں دے کہ اں

کے از شرابی تو بشناسد سرابی تو
خوبے سجائی است برویت نقاب تو
بر آسمان رساند سب را خطاب تو
رحمت بحال زار من آمد عذاب تو
بنود ز سوز تاب نگاہت کما بہ تو

خشم تو گشت موجب میلان تو بمن
 قربان نهر ارجان و دلم بر عتاب تو
 چون و کجا و در چه خیال و ندیم کیست
 ناید ز چگونگی خبر از حسرت اسب تو
 هر شاهدے ز چشم نیامد درون دل
 آن هست خاص لے شہ خوبی جناب تو
 بست ست عهد بند گیت هر که از نخست
 یکسان بر پیش دست عذاب و ثواب تو
 بیگانه و بیگانه ز تو گر چه کامیاب
 بار دلاے خاص نجا صان سحاب تو

من نہیں پتا تیرے خانہ خراب کا

قاری خطا صواب بود چون کند عفو

بدا ز خطاست غیر زیر اصواب تو

مقتدا بهر جهان ست چو دیوانہ تو،
 گشت صد چاک دل زار مگر حیث نشد
 چه ضیا هست بحسن تو تنالے شاننش
 با کس نیست سزاوار یگانہ بودن
 در گلو طوق و بپا از تو سلاسل آہا،
 ایدل جلوه طلب دیدہ کشا دیدہ کشا
 بارش لطف و کرم از تو چو ہر دم بر ما
 میر گاہ تو کلیسا و گشت و کعبہ
 کمال امر و ز شدہ منت دیوانہ تو
 تا دہر جلوه زہر سو تو حبانانہ تو
 دست شل ہست در زبان گنگ ز شکرانہ تو
 دل وارفتہ ما ہست مگر حسانہ تو

ایچ پوری ہونی منت نہ تیرے دیوانہ کی

رخ سوے جنت فردوس نیار دقاری

جائے یاد چو بر عقیقہ کا شائے نہ تو

تیر صد پیکان ز مفر گاہ نا نگاہ نازا و
 تیر صد پیکان ز مفر گاہ نا نگاہ نازا و
 جبینہ آن از دو پیک چشم افسوس سازا و
 جبینہ آن از دو پیک چشم افسوس سازا و
 رفر داں ہم عاجز و حیران ز کمنہ و رازا و
 رفر داں ہم عاجز و حیران ز کمنہ و رازا و

ہمنشیں باتو چکیم تاپ برق نازیار
خود بخود ہر ہفت دار و شاہد باز آفریں
عشق را کیستے آید چہاں اندر بیاں
تاپ دادی تیغ غمخہ را دلم گشتہ خبر
چشم او جادو نگاہ و لعل او چاہنا نواز
صدرہ آیم جلوہ جواد ہفت تو پردہ ہند
کشتہ وار چشم داور قص ساز دازہر دور
صدر ہزاراں پردہ او گر شود افروں ہزار
حسن و عشق افراز ل در دار و گیر بیکر

قاری آمد دیدنی سامان این انداز او

اگر عشق خواہد دل و جاں بدہ
دل از گریہ تنگ آمد لے و لنواز
چو در عشق جامہ دری دادیم
بہ کیستہ کہ دارم بود کفر فاش
بود لابد ایدل چو جاں داؤنت
دلم لذت درد آں مایہ یافت
چو شد شش جہت مر تر آئسہ
خود آئیم و سوزیم پروانہ وار
ضعیفان بیچارہ ات تا براہ
و گر ہر چہ داری ہمہ آں بدہ
و ہائیش از زخم خنداں بدہ
ز سر تا پایم گریساں بدہ
بہ محبوب گفتن نہ این آں بدہ
ہماں بہ کہ در پائے جاناں بدہ
کسے را نگوید کہ در ماں بدہ
سہرا مرا چشم حیراں بدہ
تو شمس کہ گوید کہ تاواں بدہ
نماند از لطف داماں بدہ

خضر را و اگر بدانی مناجاد
 دلم گشت آواره کوچه باغ
 مخور غم ز پامالی عاشقان
 وفار کنی عهد و ورزی جفا
 ز خجانه ات ساقیا باز پس
 اگر عجز نیافت عز قبول
 کلام خود اے قاری نغسه گو
 گویم بمن آب حیواں بده
 یہ کاکل بہ بند و بنڈاں بده
 تو یکران خود را بجولاں بده
 ہمہ راضیم باز پمیاں بده
 نیایم سوئے خویش چنداں بده
 پے شکر آں زور ایماں بده
 وہی ار۔ یہ نذر سخنداں بده

نیایی اگر در جہاں نکتہ سنج
 بگو۔ گفتہ را نایر سوزاں بده

چہ گویمت کہ دو چہمت چہ کار ہا کردہ
 بہر طرف کہ نگہ لطف دلہا کردہ
 بہ بہت عہد محبت بسوخت سرتاپا
 چہ پردہا کہ نہ بر بہت ناز حسن بوخ
 خدایے را دل آشفہ راست کن ز نار
 زمین و کوہ و فلک را بسک نمود دلم
 خیز آبلہ پایتیم بود آمد راست
 کجا کہ عشق رسد عقل را چہ حکم بود
 دلم کہ مایہ صد درد و دلچ بود بمن
 چو در رضا ندہی تن کجا نشوی قاتل
 دو عالمے تہ و بالا بہ یکا داد کردہ
 نہ دل گزاشت بکس نے جگر ہا کردہ
 عدو بمن نکند آنچہ آشنا کردہ
 چہ چاکا کہ نہ صد جاش دیکر کردہ
 شدہ است رام چو آن بت خدا خد کردہ
 بجای مقابلہ حسن فتنہ را کردہ
 جنوں نمود دو عالم بر ہمنہ پا کردہ
 دو شاہ سلطنت ایدل نہ پیچ جا کردہ
 ز بردنش چہ نہ احساں کہ دلہا کردہ
 جفاش را شدہ قابل دلم وفا کردہ

بجای ام جودہ بت خدا خد کردہ

جنوں سے چھوڑ کر یا رہنہ پا کر دے

سبک ز فکر و د عالم نمود قاری را
خسار عشق سر عقیل او جدا کرده

حق پئے قسمتِ جہاں انچہ کہ بود ہمون شد
لے فلکِ قضا شربتِ زوچاں نہ خوں شد
صدق طلب اگر بود یا رجفا پسند نیست
پہنچ شد جزع و فرح پیش لے بری ز درد
غیر چرخہ ہانزد در حق ہنہ غریب
رخ بسوے کرم آرمیں کہ در شفا ز آیت
لے دل مدعا طلب باش بصیر شاد زی
ورنگ و دو وقادہ ماند عمر رواں بہر نفس

در خور ہر کہ ہرچہ بود کم شدہ نے فرداں شد
لالہ خورشید دشت در تہ خاک چوین شد
ہاں ہوا کیسکہ شد خوار شدہ زبوں شدہ
آہ۔ بد کشید الف خم شدہ ہاے نوں شدہ
یا رچو حق شناس بود حق بختش کنوں شدہ
سیل و ہم تھا بخور و ہر کہ پیش زوں شدہ
بہت نصیبت از نظر آوزگان و نول شدہ
کنج ہی غنیمت ست و بر آں سکوں شدہ

میدہی از ہوا و حرم انہ و آب ہو شد ار

قاری زاریت ہست نفس اگر حوں شدہ

دیدنی گلزار را روے گل تر ساخته
لمعہ رویش مکان دل منور ساخته
زورہ چوں زیر زمین عاجزی سر ساخته
ناصحا چوں بیوفائی کرد دل کردم لہ
من بجرش خوں بگیرم او بپا بستہ خا
آجیوان لبش بخشد ز کشتن صد حیات
رنج و غم را چارہ با صد گونہ شد و کذا

بلبل اندر کو فجاں فریاد از بر ساخته
نفوذ زلفش دماغ جاں مغنہ ساخته
سرفرازش حق ز تاب مرا نور ساخته
من بجانش پروریدم او بد لبر ساخته
عیش جائے دیگرے غم جائے دیگر ساخته
حق ز آبت لے خضر ایں آب خوشتر ساخته
راحت از مرگم مگر بختم تقدیر ساخته

لالہ دشت خورشید خاک چوین کیوں لاوار

راست آمد قامت کمتر بقیمت بهتر است
 شاه حسن آمد پے معصوری قلیم دل
 الامان از نگرش جاد و فریش الامان
 چون گل این باغ را جبر بوفائی بونامد
 دل جگر قطبین چرخ در دو تو چوں آمدند
 رے اوراشش بہت آئینہ بود دل نظر
 بود سرگردان دلم در وادی پر پیچ یا بس
 خانہ دل یافت آباد نکس از اقدام یار
 قاری مسکین سبک کجے تو بہت آواز دہ

تار مد در دم بہ پیش پایے از سر ساختہ

گو شمع شور فتن دریدہ
 بلبل از تیر نالہ دل دوخت
 دستان دراز آہ عشاق
 دشنام بن کر اتے گشت
 از اشتہم صباست بہیات
 شب بود بحسرت و زخو رشید
 آئی چو سوئے مزار جاں باز
 در خلوت خاص شد سرافراز
 تیغ نگش یک ادائے
 دل راز و ریحمن دریدہ
 گل جامہ جان و تن دریدہ
 صدا فلک کہن دریدہ
 شہید ہنہ دہن دریدہ
 دامان گل چین دریدہ
 صبح آمدہ پیسہن دریدہ
 خیزد ز حسد کفن دریدہ
 کان پردہ ما و من دریدہ
 قاری دل صد خن دریدہ

لے آنکہ درحیم دلم جات آمد
 از دہر ایدل ارتبوا فاقات آمد
 جاسے باز پیر حسرات آمد
 ناز از پیش - نیاز پے من ز ابتدا
 لے غمزه بود ناوک تو جان نثار را
 نائی ز نازگی - نرم از کمال ضعف
 از کا کشش شمیم صبا سے غیر برد
 شاطر سرباط نہادہ چہر ہر با
 از رفتش خرد و دود و صبر ہم رود
 لے آفتاب جن نگاہے بسوے ما
 اندر نعل سید و بدست است جامے
 بودیم کجبت من و تو زخنے زور قییب
 در سینہ خود شکفتہ چو گلہائے داغ دل
 بودی کیخ خلوت و آوازہ ات نبود
 ز نہار نگدل مشوا ز بستگی کار
 در مغر و اعطان خوش احسان کجارسد
 بر فرق ہر دو دیدہ من پات آمد
 در گریہ بلا نگر چہر بسادات آمد
 ہر قطرہ صبر بخور کر ماستا آمد
 سرمایہ صلاح و مہیا ہات آمد
 ہرزہ سوے دگر کچھ مہیات آمد
 وہ وہ من و ترا چہ مساوات آمد
 ہر جہل زرا تحمہ آفتات آمد
 کزد دست خویش کشت مہیات آمد
 لے اشک خون گرفتہ چہر پات آمد
 ز اقبال فرہستی ذرات آمد
 زاہد بدور تو چہ خوش اوقات آمد
 پیدائی فساد ازین ذات آمد
 عشاق را فراغ ز باغات آمد
 از شور من بحسن تو اثبات آمد
 میدان کشود کار بساعات آمد
 آن نکتہ کز بہت زواریات آمد

سازنی یا فساد کی چو اس کی ذات سے

قادی بدوزلب کہ دماغ زمانہ ات

قادی ز فہم رفزو کنایات آمد

داغدار جگر و دل ز تو داریم ہمہ مرہے از کرم ایجاں کہ فگاریم ہمہ

ساقی ہست بستانِ نظرت از لطف
تا گلِ رست تو در باغِ جاش خوش تنگست
ماگزشتیم ز صافی ز تو یا بیمِ چو زرد
سر فلکِ مستانہ بر آریم ہمہ
سرفکندیم بجا کہ رہ تو کن پامال
نقد عشق ست چو دگفت ہمہ آریم ہمہ
ہر جیبِ اگر نیست نباشد غم نیست
ثرف دیدیم فتادہ بکناریم ہمہ
ہر جیبِ اگر نیست نباشد غم نیست
لے صبا چوں گزرت بہت بکوشش لہد
رنگ بویں چو گزینیم غریبیم چو گل
دین و ایمان و سرو جان تو چار ناخوای
صدقہ چشم کہ در عینِ خماریم ہمہ
چہم زن بدل جاں چو ہزاریم ہمہ
بر فلکِ نعرۂ مستانہ بر آریم ہمہ
تا ز نہ چرخ بروں پا بگز آریم ہمہ
نقد عشق ست چو دگفت ہمہ آریم ہمہ
ثرف دیدیم فتادہ بکناریم ہمہ
لہد احمد براں عہد و ستر آریم ہمہ
دانش دہ بعد امید غباریم ہمہ
سرکشی آمد اگر خوار ز خاریم ہمہ
ہمہ قربان تو مانیز نشا آریم ہمہ

دست یاریم چو بر نقد دو عالم قاری

بر سر نقش گفت پاش فشاریم ہمہ

داغ کہ ترا حالت مارِ خبر است
لے بوالہوس از عالمِ عشاق چو پری
از بہرِ تالیش چہنی بند نقابے
خواہی اگر از سوزِ درونم خبر ایجاں
دل می کشم باز سوسے غمۂ آشوب
دستی دل من رفت ندانم کہ گجاشد
در دگر گم کے بگزارد کہ گنم صبح
کز عینِ عطا ہم بجفا خوش نظر است
جاں گیر بہر گام دراں رہ بگز است
بے پردگیست نیست نہاں چہ بصر است
بگر بسیر شمع کہ سوزاں شر است
صد تیر منورم بدل و در جگر است
اے دلبر طناز بگو از خبر است
گرم کہ ز بہر شب بجاں سحر است

بر مسند عشق نہ نشاندند چو دیدند
کاندبر بر من در غرغما بگر استے
بے تو بودم شہدارم زہر بکام
از دست تو نہ ہم بدل گشتار استے
ز نمار منہ پایے بسرستی غفلت
ہر گام بر پیر کف پایے تو سر استے
در دو تولا ناک تو اندکشیدن
ایں بار گراں را مٹھل بشیر استے
رانی سگ خود از زور تاشہ نوبال
دیگر بنالیش چو بکونین در استے
از راز خواهد کہ فتد پرده و گرنہ

در آہ رسائے دل قادی اثر استے

نہ تو انم لے کہ از تو بجز گنہ را در دے
کہ ز کو چہ تو خیزم بدل از مال گرنے
بہنگو کہ عاشقان را دل گرم و آہ سرے
بے زندگانی شاں چہ خوش ستا جو برے
بشناس مدعی را کہ بود شان عاشق
لب تشک چشم پریم تنی ار رنگہ ترے
بود اہل دلبری آں کہ بد و کسے نہ اند
نقدش چو سرو باشد نہ خدش بساں درے
زہیں تو اں رسیدن کہ بکین عشق ربط است
بجھا تو لا جوابی بوفاست بندہ فرے
بود آب و دانہ با ہم چو قطر ہے اشکم
ز سر شک نیک نام پئے عاشق بخور دے
زدلم چہ پرسی ایجان سے کہے خود نگاہی
بنظر سد غیبی ہم خوارے کو چہ گرنے
چو ز علم و فضل نبود بہ تو نگری نصیبے
ز گل است تودہ سودہ بھلا ولا جورے
چہ نور دہا نہ اند سر رفتہ بر محبت
بن تو ربط با ہم بچہ راہ آیدے جاں
نہ رسد رقیب تا در زندار ہزار گامے
چو کرم نمود قاتل بقدر دم سوئے عاشق
شدہ دست عالمے شل بکشائش نورے
نہ مراست عیش و راحت نہ تراست بچ و درے
بسر وہ چشم چوں من نشود چورہ نور دے
نہ خدا اگر نمودے سرخویشتن چہ کرنے

عجب ست اینکہ دارم چو بسینہ شعلہ زار
ز کجایمی برآید بلبلانم آو سسر دے
چہ بود ہزار دیوان کہ ز درد دل نیاید
ز دے کہ درد دار دل جان ماست نرسے
چو تراست بیجاں وہ خویش گیر قاری
کہ بعاشقی نیرزد چو تو خوار و زار مرے

رنگ جلوت بسرا پردہ خلوت تاکے
غیر را چاشنی قند حجت تاکے
جہنم بچشد نہ بمنیزان دہش نازت حیف
نزد و اسو خراگاہ کہ دعایت بدہند
چوں نادید قدم اندر رو الفت ایدل
زلف را سلسلہ پر پیچ کہ لیلہ دارد
از مکان ست سراپردہ او چوں بیرون
گفتہ بودم کہ بخواباں نگے ناندازم
کے رسی با قہ طنا ز نگارم اے سرو

یہ کہ ساقی بہر گنج حجت کیلک

یار ہر جا کہ برد جائے تو قاری است ہماں

حذر از دوخت و خواہش حجت تاکے

وداعت را کجا یا رہاں مانی عیان باشی
ہزاراں شوق درد دل تا بہر دور رسم آنا
کجا را ہم بود اختیار را چوں در میان باشی
مگر دحلۃ اغیار بنیم شادمان باشی
زیاراں یک نظر از دور ہم آرد گر اینہا
بیاد آور کہ عقد دوستی بر بستہ باما
بہر صورت کہ باشی بندگاں اہر باں باشی
کجا را ہم بود اختیار را چوں در میان باشی
مگر دحلۃ اغیار بنیم شادمان باشی
نہ شرط عہد باشد ایں کہ از یاد مال باشی

نہ یارے کسے باشد کہ سوئے ماہ و خور بنید
 مرا چو نذر با بصیر خود بود دست لیک اینک
 چو از بام تخیل گے جلوہ گشتان باشی
 نہ صبرم ماندے عقلم کہ از ما سرگران باشی
 گداز آسمان داری وزیر آسمان باشی
 بنا شد چارہ جزاں کہ پیش ناتوان باشی
 نہ چون در کوچہ اش از زمرہ دیوانگان باشی
 چہ حاصل زان قیام تو کہ لیل کج دران باشی
 بہوارہ بصد امید سوئے اور داں باشی
 دل سنگین و خواہی اگر در دست آوردن

شکایت آسمان کی اور وزیر آسمان ہو کر

چو صاحب منصب از حال مسکینان نیند شد

تو ہم مسکینی اے قاری یہاں بے زبان باشی

ارجمند آنکہ بجان ست فدائے آسی
 جاں چو وابستہ نفس است حقیقت این ست
 سر بلند آنکہ فتادہ ست بیائے آسی
 لے ثنا گوچہ بوضفش تو کشائی بہا
 گشت فرسودہ سیم بارگی عقل و قیاس
 شرف بنیاں کہ بصورت نظرے ناندازند
 پے سپردہ بچہ عالم چہ منازل طے ساخت
 شد خلاص از غم کو زمین کسے کز رہ شوق
 واعظا بہر توجہت اگر آمد۔ باشد
 جو ہر فرد شدہ گوہر عایش اسحق
 نہمائے دو جہان ست نصیب آنکس
 سر بلند آنکہ فتادہ ست بیائے آسی
 قسم نیست بدل ہست ہوا ئے آسی
 بر تر از حیطہ ادراک شنائے آسی
 پے نہ بردہ کہ کجا آمدہ جائے آسی
 چون نہ گویند دوام ست بقائے آسی
 دانے ہر کہ گرفتہ ز قبائے آسی
 باز سر ساختہ آمد بہ فنا ئے آسی
 ہر ما غیرت خلد ست فضا ئے آسی
 غیر حق کیست کہ سنجید بہائے آسی
 کہ شد از قسمت خوش زلہ ربائے آسی

ماتش بنیکو کسرے دل میں ہوئے آسی

رستگار ست ز آفاتِ دو عالم قاری
کشد است از پے او یارِ عالمِ اسی

منقبتِ نعت و نعت باشد حمد	بر دلِ باجو نور پاشد حمد
اے محمد علی سپس بر سال	عقده پیش اعزہ و غلاں
نور عینین من ابوالحسن ست	آنگہ روح و روانِ جانِ من ست
بیر او تختِ قلب و نور نگاہ	ہست ہر گونہ نیک عبد اللہ
کہ خدائیش را بود سامان	وز جناب شما ست این ارباں
زینتِ محفل و برات شوند	ہر ما قدوہ بہات شوند
بشنوند از عروسِ این خبر ست	دختر سید علی ظفر ست
از جہاد اے اولینِ دہ ست	ہر محفل چو حامی اللہ ست
یا زوہ را رواں برات شود	از ہدیہ سلیم پورہ رود
ششم و ہفتم از نو میر گیر	روز یکشنبہ و دوشنبہ پذیر
سالِ ہجری زہراں سامان	سیزده صدیہ شش ہل میاں
عیسوی سالِ نوزدہ صد ست	بیش از آن بست ہست ہم ہفت ست

ہر کہ عزتِ فراے ما باشد

خوش بہر حال دامنِ ما باشد

بود منقبتِ نعت و ہم حرق	دل من ز حق یافتہ ست این سبق
بال و باصحابِ باد ادا م	ہزاراں تحیت ہزاراں سلام
سپس و انما ید محمد علی	با خواں و غلاں ز کار دلی

کہ انوار احمد نشان من ست نواسہ مرا ہست جان من ست
 محمد ابوالحسن خصال دوست ز آقا زارے منوال دوست
 شفقہا بہ تعلیم او داشتہ ز اولاد خود پیش انکا شستہ
 کنوں ڈاکٹر ہست اس نوجوان عقیل و فہیم وہیں کاروان
 بدل دارم اینک ز فضل خدا کہ اں جانیاں را کتم کہ خدا
 پدر راز بہر عروس است نام ظہور اول الدین پیش اے گرام
 ز ماہ مئی چار زہ چوں شود بہا ہات تقریب محفل بود
 بود پانزدہ عفت در انتظام شود شانزدہ رجعت ما بشام
 رجا دارم از صاحبان ہمام کہ شرکت بہ محفل نگرہ تمام
 براتی شدن ہم زرافت پرست میسرش ہمیں تا بگور کپورست
 پے سال ہجری دلم گفتہ است کہ بر سیزدہ صد^{۱۳۴۸} محفل ہشت ہست
 ہم اں گفتہ است از پے عیسوی کہ بر نوزدہ صد^{۱۹۳۰} عیدہ است سی

بہر باب شرکت چو باشد با
 من و ما منم شکر اں داتا

خمسہ جات برغل اسلافِ بزرگ

برغل سعدی علیہ الرحمۃ

از خیابانِ اجبامیروی دے قیامت آنکہ تنہا میروی
راست باد رکن کہ بیجا میروی سرو سیمینا بصر میروی

نیک بہمدی کہ بیجا میروی
اے رخ ہر یک ہوسے کھے تو اے کندہ ہر ہمہ گیسوے تو
اے ہمہ را دیدہ و دل سے تو اے تاشا گاہ عالم رے تو

تو کجا بہر تاشا میروی
کس بدیں نقارہ جانی نرفت کس بدیں مستی خود رانی نرفت
کس بدیں شان خود آرائی نرفت کس بدیں شوخی و رعنائی نرفت

خود چینی یا بعد امیروی
عالم اکبر توئی بکشت نظر سوئے این و آن نگہ ایدل بہر
نیت شایانیت تاشاے و گر گر تاشا میکنی در خود نگر

کے بخوشتر زین تاشا میروی
ہر را بذرہ می آید سری خوابہ نیکو شناسی خواجگی

مے بقر بانشاہ جان بھی می نوازی بندہ را یا میکشی

می نشینی یک نفس یا میروی

ماز سرتاپاے از آن توایم مارہن قدرت و شان توایم

ما پر بند دست امکان توایم ما خود اندر قید فرمان توایم

تو کجا دیگر بیغیا میروی

نیک میدانی رموز اتحاد می شناسی کیف صبا و داد

آرزویم را نگاہ لطف باد گر قدم بر چشم من خواہی نهاد

دیدہ بر رہ می نهم تا میروی

مے عجب آں سرور عنایم رود ہر کہ ہست آزاد در

برز بانم بے محاسب میروند گرچہ آرام از دل ما میروند

ہچنین میرو کہ زیبای میروی

ہر دو عالم ظل قدر و جاہ است و سقتش یک گوشہ بنگاہ است

جان صدقاری سمیت خواہ است ویدہ سعدی مول ہمراہ است

تا نہ پنداری کہ تنہا میروی

دیگر

این بلا لائق کشیدن نیست این عناق قابل گزیدن نیست

قوت تاب آوردن نیست روز و صلم تہار دیدن نیست

شب ہجرانم آر میدان نیست

مطرب آمد بھروشال آمد باہختہ بصدگال آمد
ہائے ازمن خلاف آں آمد مطرب از دست من بجاں آمد
کہ در اطاق تہ شنیدن نیست

ما بسوے دگر نمی بینیم ما بہ بند تو از نخستینیم
ماز تو سر کجا بخود چہ بینیم ما خود افتادگانِ مکینیم
حاجتِ دامن گستریدن نیست

بندہ ایم و زرنج آزادیم فکر ناکردہ رخت بہادیم
خوشتین را بخواید وادیم با خداوندگارے افتادیم
کش سر بندہ پروریدن نیست

لے کہ مار از دست خوباری بانہر اراں مذلت و خواری
سرخ پیچہ ہست انطاری دست در خونِ عاشقان داری
حاجتِ تیغ بر کشیدن نیست

یار آمد بحسنِ ریحانی بانہر اراں بہارِ بہستانی
سیبِ غنچہ چو بود لمعانی گفتیم لے بوستانِ روحانی
دیدن میوہ چون گردیدن نیست

گفت قاری بر پیش خویش مخند ایس خیالِ محال را پسند
غفلت از گفتِ سعدی آفر خند گفت سعدی خیالِ فیروہ بند
سیبِ سپیں بر لے چیدن نیست

بر غزل خسرو علیہ الرحمۃ

بہ نیرے دستِ قضا میزند بدورِ کمانِ جیسا میزند

خدا یا چسان و چہا میزند دو چہمت کہ تیر بلا میزند

چنین تیر پر با چہرا میزند

نہ بندہ و نہ ناچشمِ حسد نیار دے تا گماناے بد

چہا قاتلِ ماستِ صاحبِ خرد کماں جانبِ دیگرے میکشد

وے تیر پر جانِ ما میزند

ز دستِ درازش کہ آمدِ بری بود بد و کونش سہرِ داوری

ز دیگر ادا ہا چہ گوید رہی زہے غمزدہ کز شوخی چاہی

کجا می نماید کجا میزند

سینہ بختی کشتہ ہوئے تو دو شمشیر ہندی ابروئے تو

دو چشمِ سیاہ جفا جئے تو دو زلفِ تو از پشتی روئے تو

شب تیرہ را از قضا میزند

بد لہا چو جانتاے باجئے تو بفرقِ دل و جان بود پائے تو

چلویم اثر از ادا ہاے تو ہنگامِ رفتار بالائے تو

ہنگ کبک را از غنا پا میزند

ہر آن سرگشت بہت گاہِ عشق یداند ز دل چوں بودا و عشق

بہر نالہ حاصل کجا جاہِ عشق تو امیر ند بلبل از راہِ عشق

وے راہِ ایں بے نوا میزند
 چو قاری بسرخاک از غم نشست
 نہ بادش رباید نہ انگشت دست
 شنوار خردمند اگر غم هست
 مرز آب خسرو ہمیں غم بس هست
 کہ آتش دریں مبتلا میزند

دیگر

پیری و جوانیت روانی است
 ہوش آہ ہر آنچہ هست فانی است
 اینک کہ بطفِ یار جانی است
 مے نوش کہ دورِ شادمانی است
 خوش باش کہ گاہِ کامرانی است

فکرِ ذوالخیمالِ دی خام
 صحت گردیدنی است باشام
 از دست منہ صراحی و جام
 سر بر مکن از شراب کا یام
 از تیغِ اجل بسرشتانی است

لے مستِ غنا ہمیشہ جئے
 با چنگ ورباب و دلربائے
 قانونِ فلک و ہر صدائے
 مغرور مشو بیانگِ مائے
 کا و از در لے کاروانی است

ہر لمحہ کہ پنج و لرباید ،
 ہر آن کہ زنگِ غم زداید
 ہر خطہ کہ عقدِ پاکشاید ،
 ہر دم کہ بخوشد لی برآید
 سرمایہٴ حاصلِ جوانی است

از ہر طرف بیاس و حراماں
 سوے تو رسیدہ ام گریزاں

اللہ طفیل سرفروشان ساقی دلِ مرده زندہ گرداں
 زان سے کہ چو آبِ زندگانی است
 چوں نیست بہ چپکس شمارم در بزم تو کے بود گزارم
 از در نرم کہ عمد دارم بے خوابی و عاشقی است کارم
 سگ بہر وفا و پاسبانی است
 قاری بکمالِ موٹنگانی، گیسوے کلام گرچہ بانی
 شو بیچ - شنو زمر و صافی خسرو بگزاف چند لانی
 بانگِ دہل از تہی میانی است

بر غزل حافظ علیہ الرحمۃ

بہ پائے تو منت افتادہ شہسوار اند بزیر تیغ تو سردادہ پختہ کار اند
 گردے کوچہ میں تو دی و قار اند غلامِ نرگس مست تو تاجدار اند
 خراب بادۂ لعل تو ہو شیار اند
 بہ صحنِ باغ بہ سنبھل نگہ کار وہیں نظرِ فلک بہ شب تار و لنگار وہیں
 سیاہ بختی مارِ خیال آروہیں گزار کن چو صبا بر نقشہ زار وہیں
 کہ از قاتولِ زلفت چہ سو گوار اند
 نہ من رشتی پوشِ زخو دہیم وہیں نہ من نرنگِ خوش آن دلِ گریم وہیں
 نہ من جلیفِ ہراں کہنہ ماہیم وہیں نہ من ہاں گلِ رعنا غزلِ ہریم وہیں
 کہ عند لب تو از ہر طرف نہرا اند

من تو یکدل و یکرو شدیم از آغاز و گرنه دمیان من تو محرم راز
 کجای ربط من تو بلند بود آواز ترا حیا و مرا آب دیده شد غماز
 و گرنه عاشق و معشوق رازدارانند

ترا صیانت شان است قیاس برود مرا زجرم و گنه نیست شکل یاس برود
 بقسمت تو زدنخ بود هراس برود نصیب یاست بهشت ای خدا شناس برود
 که مستحق کرامت گناهکارانند

دکار پایم و زار و نزار است بدن نه دل بدست نه میر و نه جان قوت تن
 تو لطف کن که لطیفی دکار ساز من تو دستگیر شوی خضر بی نغمه کن

پیاده میروم و همزمان سوارانند

بدرج پیونغان خیز و در فغانی کن به لطف جوئی اولایه تا توانی کن
 شود چو لطف برقص آو شادمانی کن برو میکده و چه ره ارغوانی کن

مرو بصومعه کاخ سیاهکارانند

بجز نعمت پئے ما هیچ نمکسار مباد بغیر رنج تو از میرافتد ر مباد
 فراغ قاری از آن بند خوشگوار مباد خلاص حافظ از آن لطف تابدار مباد

که بیتگان کمند تو رستگارانند

و یکسر

قضا بوده مرا ز دل فراموش خرد را تاب را امیداشتم جوش
 با اتصال غارت آمده دوش بهر دامن قرار و طاق و هوش

بت شکنیں دل و سہیں بنا گوش

چمچی پوشی لباس عشق زار بدایا بواہوس لے خام پندار
کہ داند ہر یکے را طور و کردار نگاہے چاہیکے شکنے کلبہ دار

ظریفے ہوشے ترک قبا پوش

سراپا گشتہ ام ماوے عشقش ز سر تا پا شد ستم جاے عشقش
خبردارم چو از منشاے عشقش ز تاب آتش سوداے عشقش

بان دیگ دایم میز نم پوش

منم ہر چند اورا از مظاہر کہ در ہر ذرہ خورشید است ظاہر
مگر تکیں کجا زین بطق صر چو پیراہن شوم آسودہ خاطر

گوش بچوں قبا گیرم در آغوش

اگر از تن بروں آید روانم، اگر گرد رواں از جسم جانم
اگر بنود گر نام و نشانم، اگر بوسیدہ گرد دستانم

نگرد و مرا ز جانم فراغوش

از نیم جاں از نیم جاں فروہ چہا خنم چہا خنم فشرہ
مرا کردہ مرا کردہ چو مردہ دل و دینم دل و دینم بہرہ

برودشش برودشش برودشش

چو قاری صد فیلے تست حافظا و عاگو از برے تست حافظا
ہیں قولت ثنائے تست حافظا دو لے تو دو لے تست حافظا

لب نوشش لب نوشش لب نوشش

بر غزل جامی علیہ الرحمۃ

واعظا از پے حوراں کہ تو دلہا بجشی دارم ایماں کہ ہر گونہ مبارک منشی
لطف فرما بسوے من مگر میں رنج منشی لی حبیب عربی مدتی قسری منشی
کہ بود درد و غمش بایہ شادی و خوشی

مہرا ذرہ چہرہ فہم بچنیں نامفی بحر اقطرہ چہرہ بچنیں مایہ کمی
کہ بود چرخ باندازہ اوراک زری فہم رازش نکم او عسری من عجبی
لان ہر شہر چہ زخم او قرشی من حبشی

کائنات است کہ دریافتہ اش روح و دواں تازگی گیر لطفش چمنستان جہاں
روشنی جوے از دوزخ زمیں تازماں ذرہ دارم ہواداری اور قص کنال
تاشدہ شہرہ آفاق بخور شیدوشی

عشق تاجاے گرفت است قلب جگرم دورین ست پھامایہ ز فیض بصرم
قول من از سر صدق است نہ بہودہ سرم گرچہ صدم جلد دور ست نہ پیش نظر م
وہم فی نظری کل عداۃ و عشی

آتش ہر دو جہاں سوز دل جیت پیرس رخنہ ہائے غم و اندوہ چساں بست پیرس
مستی پاک کہ اندر دل من بہت پیرس صفت بادہ عشقش زمین مست پیرس
ذوقی این مے نشناسی بخدا ناہ شبی

کیست کا زنا بود فکر با سبب حیات ہمہ خواہند کہ باشند بکلیا ب حیات
روشنی چہرہ بود بے شک از تاب حیات مصلحت نیست مرا سیری از تاب حیات

ضاحت اللہ بہ کل زبان عطشی
 عاشقان راست ہمیں بس کہ بدلہ گردند جز سوے او نہ دگر سمت رخ انداز شوند
 قاری از سالک آگاہ حریفان شنوند جانی ارباب و قاجر و عشق نروند
 سربادت کہ ازین راہ قدم باز کنی

دیگر

نہ مار از بلے کہ ناش برد نہ گوسفے کہ خطا کش برد
 نہ قسمت کہ دیند و امش برد نہ پیکے کہ از ناپا کش برد
 نہ بادے کہ رونے سلا مش برد

بگویند بہر سمت از جلو باست نظارہ کند چشم دایہ کر است
 و گر چند الحق درست و بجا است ملاحظہ دیدن او کجا است
 کہ بے خود شوم ہر کہ ناش برد

مرا ہست آنانیہ دیجاہ شاہ کہ گامے زند سے رہی چو گاہ
 کنم دعوی دہست ایمان گواہ بود سرمہ دیدہ آن خاک راہ
 کہ مردم بصد اہتمامش برد

بنا از زند ما و من چند گام دودہر اعظم پیش چو بن غلام
 دریں ہم نہ باشد کسے را کلام چو آن کہ کند جودہ از طرف بام
 فلک رشک از طرف باش برد

چو قاری گز نیست غیر از درد بدخواہ از خاصگان ہمد

نہی کہ گفت ست صاحب خرد بہ خانہ جامی بخود چوں رود
مگر ہمت شیخ جاش برد

بر غزل خواجہ معین الدین علیہ الرحمۃ

خدا نگناز کہ از سوئے دوست می آید بد آنکہ دوست پہلوئے دوست می آید
گرفتہ نغمہ گیسوئے دوست می آید مگر صبا ز سر کوئے دوست می آید
کہ از زمیں و زماں بجوئے دوست می آید

ز سوئے آتش رشک است جانم اندر تب دل حزن من از کوہ رشک زیر تعب
چہ غصہ ہا کہ ز راہ است درد لم یارب چہ رشکماست کہ از یاد میرم ہر شب
کہ رئے او ز چہ پر رئے دوست می آید

جنوں کہ از دریا رش کند قدم فرسائے رود گئے چو ز سر گشتگی بد یگر جائے
یروں نہ ہوش ز ادراک آمدہ لے وائے ز کوئے دوست چو عاشق کشیدہ دارد پائے
کنند شوق ہم از سوئے دوست می آید

عطاشدہ است ز ازل چہ گوش با من مست ترانہ ہاست چہ از سروش با من مست
ز روشن بہت بصدایہ جوش با من مست و فاجہ گوئد کند عقل و ہوش با من مست
چنین کہ جام ہیا ہوئے دوست می آید

بژا ز خانی اغیار باش کور و کر ز جاں گزائی افلاک درد و رنج مبر
تشکیب و صبر بدل دار و نیک کن اور ہر آنچہ آید ت از غیب نیک و بد نگد
ہمیں بس است کہ از سوئے دوست می آید

کینہ بندہ درگاہ خاص جانان باش نظر چاہتہ سوش گما رویاں باش
گدلے کوچہ دلدار باش و سلطان باش ازیں مصائب دوران منال شاداں باش
کہ تیر دوست بہ پہلوے دوست می آید

ترا نصیب چو آمد ز عقل و حذق شنو کلام خوش پئے روح است نیک زرق شنو
بیاز قاری حق گو توید صدق شنو بیا بوعظ معینی رموز عشق شنو
کہ از حکایت ادبے دوست می آید

دیگر

اے تو خورشید برج حکمت وجود اے تو ماہ و سہارے نور و شہود
اے تو سالار ماہم موجود اے تو سلطان دار ملک وجود
ہمہ عالم طفیل تو مقصود

شاہد حضرت و دود توئی سرگردہ رسل و فود توئی
بہر کون و مکان عمود توئی مرکز محور وجود توئی
کہ بتو قائم است ہر موجود

یافتی پیش از وجود بدن تو بتو ز لطف رب زمین
نشان ز آدم از زمین شن اول و آخری بحان بہ تن
ظاہر و باطنی بحمت وجود

نور تو آمدہ ز نور خدا ہر دو از ہم کجا بوند خدا
قلب مامی دہر چنیک صدا مبدآت از کجاست منہ خدا

منتہی تاکجا ایسے نمود

کارما از ازل جہت شد ہر ماراہ حق مہر شد
از خدایت خطاب احمد شد ز اولت نام ازاں محمد شد

کامنت راست عاقبت محمود

کے نہایت بود بشوکت تو نیست غایت زہر رفعت تو
ہست مرکوز حق چو عزت تو گر ملک سرکش ز خدمت تو

ہیچو ابلیس می شود مردود

شد حرم خدا فضاے دلت فائز گشت حق پائے دلت
چہ سراپد کسے شنائے دلت شد جام جہاں نمائے دلت

منظر اسم شاہد و مشہود

پئے عالم بود و رود تو، شدہ کوین را نمود تو،
قاری را را وجود تو، می فرستد معین درود تو

حق تعالیٰ زمن شود خوشنود

بر غزل مولوی محمد عبدالرشید صاحب مرحوم غازی پوری بعد مراد آبادی

اے باتو شود سختہ ہمہ خشک و تر من، دے بے تو بود خاک ہمہ سیم و زر من
صد جلوہ ز تو ارچہ بقلب و جگر من اے پر تو حسن تو سر و رخ نظر من
یکبار دگر جلوہ گشت چشم تر من

از قلزم عشق تو چہ فیض است بچشم سلکے بود از گوہر یکدا نہ سر شکم

فضل زگر انائیگی لطف تو دارم کونین نیرزد بیکے قطرہ اشکم

جز تو کہ وہ قیمت سلک گهر من

باعقل چه یار است که جازه براند، ادراک گجا بارگی خویش داند
کے وہم و گمان در حمت بال نشان در بار گشت نامہ شو قم کہ رساند

غفاست بریدے کہ بود نامہ بر من

طاقت یہ تین زار و خیفم ز دم تو، قوت بدل و جان خرنیم ز غم تو
گویم بصد امید و رجبا با کرم تو، پرواز کنم تا ہواے حسرم تو،

بکشاے چو بازوے ملک بال پر من

برجاں زدہ غم ڈال کہ شد سرد دنیا، دل خوں شدہ و چہرہ شدہ زرد در دنیا
بخت بد ماید وں چه ستم کرد در دنیا، بے خشت امر و نیا و درد در دنیا

بگرفت صبار نگ دم بے اثر من

قاری بہم نگیر عزت بر سیدم، صد گونه شرفناز ہمہ جادہ گزیدم
آخو ہمیں راہ دویدم چو شنیدم، من وارد این شہر گدایانہ رشیدم

باشا و گدا دوست کہ گوید خبر من

خم

بر غزلکہ تخلص شاعر در ان نیست اما خواجہ غریب الدین علیہ الرحمۃ لکھنوی بن ختمہ

ز فیض تو بہار ہا بہ باغ و کوہ سارا، بیابہ میں ہزار ہا چو گل بوند خارا

ز شاخ شاخ بار بار بہ نخلما و قارہا بوحید ش اخبار ہا ز نالہ نہرا ہا
 یہ از صدائے تار ہا نولے زیر و زار ہا
 شود ز رنگ بوسے درخت گل و گلاب خے کجا جم و کجا ست کے ز جام دل بہروز سے
 بری ز انقلاب نے نہ عیش و غم نہ ہیج شے زمان نے چو گشت طے کیا وہی تنہا نے
 بنوش مے کجا و کے بہاغ در بہار ہا
 جبال و دشت و بوستان حج ان پیر کو دکاں نخیل و زرع ہر گیاں بلطف ملک جہاں
 امید دار و تر زباناں نوازاں نہاں چہ فردیں چہ ہرگاں ہوا چو دایہ ہر ہاں
 کشادہ غنچہ ہا دہاں بزنگ شیر خوار ہا
 بعد لیب ناما ز درد دل رساں مقالما مقالما بگوش گل حوالما
 اما لہا عجا لہا نسیم را بلا لہا چکد ز لالہ ز لہا بجا کچھ غساں
 نہ لالہ ہا پیالہ ہا بدست رعشہ دار ہا
 بابت ایمل نشان رسیدا بر جانِ فشاں بصری باغ ہوشاں بصد غرور و غرور شاں
 رسیدا ز سرخوشاں کہ تا شونیدے پشاں چہ گل چہ لالہ ہوشاں قلع کشاں بسو کشاں
 کندہ بوکہ میکشاں تکیا فی خمار ہا
 بہرگاں زوالما بفردیں کساں شداں جہاں ملا لہا بخوشدلی خیالما
 گزاشتہ جلالما فرد و گل جہالما بحر می حالما بصد فراغ ہالما
 شمشیر نہا لہا نہرا در نہرا ہا
 بخوبی جہاں ہیں بحسن خط و قال ہیں بفتح ہیں دلال ہیں بد لبری کمال ہیں
 عقبہ میں شمال ہیں گوزن اسد غزال ہیں دوندہ بے عقاں ہیں رمنہ چپے شکال ہیں

گستہ چوں دو ال بین غنائِ شوارہا

بطے است و شور و غل مگر کشادہ رغل و مددعا بجائ کل صراحی از دو چار قل
چراغ دے شدہ است گل بڑی ست فتح کل زندہ بلبلاں دہل کہ کرد نو بہار گل

بنوش چشمہ چشمہ مل کنار چشمہ سارہا

ہار آمدہ ز حق چین غماست لق و دق پیرخ لعلوں و شق خوش بہت خلعت اشفاق
ز بلبلاں ہم سبق سرود ہا بہ یک نعت شگفتہ گل ورق و ورق بسعی ابر و عرق

ہر ورق طبق طبق گم کند تارہا

نگہ بہ نو بہار کن سوے چین گزار کن یہ گل نظر دو چار کن نو چار را شمار کن
برستہ ہاش یا رکن گرہ بہ بند و ہار کن بلطف در کنار کن چو سر کش کنار کن

بگیر و پس یادار کن خوش ست گیر و دارہا

جواہر از سخن بہر بچہ ہری فن بہر گل خوش از چین بہر بہ مرغِ فتنہ زن بہر
عقیق از مین بہر بہ نذر شاہ من بہر حقیق از انجمن بہر رفیق مو تمین بہر

صدیق ہنچومن بہر جلیق و بادہ خوارہا

نہاں نہ این نہ مانہ من نہ جنہ انس نے دشن نہ علم و فضل و ہیچ فن نہ دل چکر نہ تن بدن
نہ و شمت و کوہ نے چین نہ قدیاں نہ اہرن عیار حق نہ قلب ظن بہار جان نہ برگ تن

حقیق دیں نہ لاسے ون ہلا کوہ میگاہا

خار دل مکن اطم بجان خود مجو ستم برا نہ بند رنج و غم بخوشدلی بزن علم
بہن باغ نہ قدم رد چو ابر صہدم مکن خیال کیفیت و کم بنوش سے فروں کم

نہ گنگاہ دم پدم نہ یک دو بار بارہا

فرز برابر و اں گرہ گرہ بہ تیغ نیست بہ خدنگ ناز سریدہ کش از ہر دلی گرہ
چنان بزن کہ واہ وزہ رسد تو ز کہ زہر لکان عشوہ ساز زہ بہ تیغ غمزہ آب وہ
کہ دل بجائے شہر وہ دہند شہر بار ہا

دو گیسو پر پراگنی بہر دو دوش بزی دو تا کند افگنی دل و جگر ز جاکنی
چہ گویمیت چہ نہرنی کہ نہرنی بروشی حریف صد تہمتی چہ جائے رطل دہ منی
بچشم مست لبش کنی خار و انخار ہا

ز تہمت پلے بستہ بہ بند ہاشکستہا ز چار سمت جہتا بہ قلبہا نشستہا
نہر اے پرستہا ز نرگس تو مستہا بہر بلند و پستہا ز لطف کردہ شستہا
ہی بری ز دستہا زام اختیار ہا

بسر و قد بلالہ خد بہ دل ولہ بسر خرد بچرخ نجم بید و فلک بلس بے بعد
جہل پے زمین و تد زین نہر آب سد ہر آنچہ بنگر و خرد ز دست دل ہی برد
چہ باشد آن نگار خرد کہ بندہ ایں نگار ہا

جداد دل بکار و جو تل و جہال و دشت و کو نخل و بنہ را نمو گل و ہزار رنگ و بو
دل و بد لبر آرزو سر و ہولے لٹے و ہو قدح پیالہ خم سلو حباب و آب و موج و جو
یکے است ذات و وصف و فر و تر شمار ہا

بہ قاری از نصیب شد کہ نظم را قریب شد نہ چوں عزیز ادیب شد نہ عرفی و حبیب شد
ز سعدی آن لبیب شد ز جامی آن آریب شد بہر کجا خطیب شد ز سامعان شکیب شد
حریف و لہریب شد بہ نغمہ از ہزار ہا

تضمین

بر اشعار جامی علیہ الرحمۃ کہ در زار نالی و لطف چوئی بحضور پر نور صلح کفتم

توئی روح در وان جن و آدم تو شادی است بے تو بخ و ماتم
بقول ہر ہمسہ گوید ز مانم ز ہجوری بر آمد جان عالم

ترجمہ یابی اللہ ترحم

ز ہر اعتراضے مازینی ، و گرنہ لامکاں را خوش مکنی
چہ گویم اے کہ منشور مبینی ، نہ آخر رحمۃ اللعالمینی

ز ہجوراں چہ افارغ نشینی

شد از دیدار جویاں تاب بر خیز نظر فرما بشیخ و شاب بر خیز
بہیں از دید ہاتھو تاب بر خیز ز خاک لے لالہ سیراب بر خیز

چونر گس خواب چند از خواب بر خیز

خور آمد و ہار ایا رحسانی مثال ماست ایں تو مثل آنی
زمستویت مرگ ماست دانی بروں آور سراز برد دانی

کہ رے نعت صبح زندگانی

غم خود را ہما دلسوز گردان سنان عشق سینہ تو ز گردان
دل ما را سکوں آموز گردان شب اندوہ مارا روز گردان

ز رویت روز ما فیروز گردان

بہ طوقِ عشق تو دِلِ ما حسامہ ز تو رشکِ فلک ارضِ تمامہ
 فدائے خاکِ را بہتِ خود شمامہ بہ تن در پوششِ عنبرِ لبِ جامہ
 بسیرِ بندگا فوری عمامہ

خدا را در دِ ہجرانِ ادوا کن دے در پردہای دیدہ جا کن
 نگویم پا بر ہنہ اہتِ ناکن اویم طایفی نقیلینِ پاکن
 شرک از رشتہ جانہاے ما کن

کند افکن سیرِ پیرواں را بز بخیر آرد اماے جہاں را
 بسرِ قرباں بکن مرغانِ جاں را فرود آویز از سرِ گیسواں را
 فلکِ سنایہ پیاسِ پیرواں را

ہمہ ہا بندہ در گاہِ جہا اند گدایان اند یا صاحبِ کلاہ اند
 ستادہ ہچو چاوشانِ شاہ اند جہانے دیدہ کردہ فرشِ رلاہ اند
 چو فرشِ اقبالِ پاویں تو خواہند

ترا فتح ست برد اما علم نہ بیایک سوزِ مایختہ و شرم نہ
 بفسرِ دیدہ ہا پا از کرم نہ ز حجہ پاے در صحنِ حرم نہ
 بفرقِ خاکِ رہ بوساں قدم نہ

حضوری دہ بدرِ استادگان را جہا تے بخشِ مرگِ آمادگان را
 نباشد جز تو کسِ ایں سادگان را بدہ دستے ز پا افتادگان را
 بکن دلدارِ دلدادگان را

اسیرِ بندِ رنج و درد و آہیم بجز تو کیست کزے لطفِ خواہیم

نہ آخر بندہ درگا و جاہیم ، اگر چہ غرقِ دریائے گنہیم

فنا وہ خشک لبِ بر خاکِ راہیم

وجودِ مانیاید در شہارے زمین را باشد از مانگ و مائے

شدیم اے ولے سر پایا و خواے اگر نبود چو لطف دستیاے

زدستِ مانیاید ہیچ کارے

دو دشمن نفس و شیطان آہ مارا کشند از دیر سوے چاہ مارا

نزد کارست عز و چاہ مارا قضای اقلند از راہ مارا

خدا را از خدا در خواہ مارا

بہ تو دلمائے مارا زور بازوے زما بد راہی از تو لطف و جوے

بقربانت چہ داری خلقِ نیکے چو چوگاں سر فکندہ آوری روے

بمیدانِ شفاعت امتی گوے

بافت خواجگی ہست از فلامی کزیں بدنامی آید نیکامی

چہ غم قاری است را امتی چو جامی بحسنِ اختتامت کارِ جسامی

طفیل دیگر اس یادیت می

ایضاً در معراج شریف

سوادِ چشمِ شہائے ریاضت سوید اے دلی ایامِ طاعت

شبہ سرمایہ صد عیش و راحت شبہ دیباچہ صبحِ سعادت

ز دولتہائے روز افزون زیادت

ز ایمانش فلک ممنوع از غدر بکمش خون گفتہائے دل ہدر
بہ زرم و ہزیم مستی صدر ز قدر او مشائے لیلۃ القدر
ز نور او برائے لیلۃ البدر

ہوایش بار و از ہر گوشہ سور جہاں از لعلہ اور و کش طور
خجل رفت آفتاب از پیش او دور سواد طرہ اش خجلت دہ دور
بیاض غرہ اش نور علی نور

سوادش در دل ما خانہ کردہ قد و مش زیب این کاشانہ کردہ
شیمش یک جہاں مستانہ کردہ شیمش جعد سنبل شانہ کردہ
ہوایش اشک شبنم دانہ کردہ

چو گویم چرخ را چوں بود رفتار بہ پای مالی با بودش سرو کار
چو گشتہ دست الطافش بمایار بمسار ثوابت چو سرخ سیار
بہ بستہ بر جہاں در ہائے ادبار

چہا شب روز با از جاں رہش طمانینت نہ ہر طرے قرینش
نمود آراستہ روح الامینش دریں شب آں چراغ اہل بینش
سرلے آفرین از آفرینش

بصد شرق تھاے یار جانی بذوق وصل یار لا مکانی
شدہ سرست از کیف معانی چو دولت شد زید خواہان نہانی

سوے دولتسرے آفتانیؔ

زمین را رشک چرخ چاریں کرد دماغ خاک بر عرش بریں کرد
بطاہر بند چشم دور ہیں کرد یہ پہلو تکیہ بر تہذیب میں کرد

زمین را اند جان ناز نہیں کرد

ز باغ وصل می بخشد ثر خواب اگر شوق است در دل در نظر خواب
چنین کردہ لیک بحر و بر خواب دلش بیدار و چشمش در شرک خواب

ندیدہ چشم بخت این خواب در خواب

فروزان طالع شب را شد اختر جہاں را حسرتی آمد سر اسر
غم و ہم و الم برداشت لشکر در آمد ناگہاں ناموس اکبر

سبک رو تر ازین طاؤسِ احضر

بہر سور و شہناں بود نگل زینہ ہو امید داشت نکبت عطر آمیز
ادب داں پیک با طر ز دلاویز برو مایہ پر کاے خواجہ بر خیز

کہ امشب خوابت آمد دولت انگیز

علو را باقد و مت خواہی شے سخت سر عرش است نعلین ترا تخت
بہ پس انداز عالم را بیک لخت بروں بر یکز ماں زمیں خواہ گہ رخت

تو بخت عالمی بیدار بخت

بدل ہست از تنہا در دم اینک کہ بہر تہذیب و اخلاص گرم اینک
درے سدرہ گوہ جاں منزم اینک پیچ راہ عشت - کہ دم اینک

برائے برق سیر اور دم اینک

بیکدم شش بہت رطائے بود خود سرعت آنرا جاں فدائے
زیر شش بہت این ادنیٰ ثنائے جہندہ بر زمین خوش باد پائے

پرندہ بر ہوا فرخ ہمائے

رسالت را چو طے گردید آئیں ز یک حق بجا یحیٰ و نویس
بحکم ذوق و شوق قلب حق میں از اں دو لہر چوں خواہ دیں

خزماں شد بفرم حسانہ نازیں

زہر سو فغا بود از زہارہ کہ فارس بہ فرس بہ بدرقہ بہ
زمیں را دید نازاں چوں بہرہ شدار بٹو حیاں گردوں صدادہ

کہ سبحان الذی اسرّیٰ بعبدہ

چہ گویم اقتدار شاہ ابرار دو عالم زیر حکش بندہ کردار
براقش گشت یکسانت چور ہوار ز داز سم آن براق برق رفتار

ز مکہ سگہ براقصہ درم وارد

باقصہ چوں شہرہ دوسرا شد زہر ہر گوشہ شور مر جیاشد
چو سامان نمازداقتدا شد در اں مسجد امام انبیا شد

صفت پیشینیاں را پیشوا شد

ادا کردہ نماز شکر آں شاہ شرفیاب انبیا گشتند دخواہ
فدائے شایع او شد عزت و جاہ وزاں جاشد بریں فیروزہ چراگاہ

چو مالہ حلقہ زد پیرا منش باہ

بیابا لاراند چوں جوازہ را بنیش نہادہ ہر فلک سرور قدم پیش
چہ گویم رفعت اُس برترین کیش چو شد بر چرخِ اطلس عشرت اندیش
بپا اندازش انگند اطلس خویش

چو غم وصل خاص انخاص میداشت بخورِ راہ را بگلخت انپاشت
تن ظاہر ہم از اغیار ادا کشت بدستِ عرش تن چوں خرقہ بگشت
علم بر لامکاں بے خرقہ افراشت

چو از کون و مکاں توسن دوانید در لے شش بہت خود را رسانید
بساطے بے بہت در گسترانید بہت را ہرہ از شش در رسانید
مکاں را مرکب از نگی جہانید

خود او همان و خود او نیز باں نیز من و تو گم شد آنجا این و اُن نیز
بروں از وہم گردید از نگاں نیز مکاں نے یافت خالی از مکاں نیز
کہ تن محرم نبود آنجا و جاں نیز

طوسے شانش از اعلیٰ قرون بود بروں از حلقہ بے کاف قون بود
نہ را ای غیر مری کتوں بود بدیدہ آنچہ از دیدن بروں بود
مپرس از ما نہ کیفیت کہ چوں بود

بفرط شوق یکدیگر ز اسفاز بہم آیمختہ چوں سوز با ساز
نیاز و ناز را دفر شد باز شنیدہ آنکہ کلائے نے با واز

معانی و رمغانی را ز باران

نیار و توسن دانش دودین خرد را مرغ در ماند از پریدن
چهارا دیده کس را بدیدن ز گفتن برتر ست آن فرشتیدن

زبان زین گفتگو باید بریدن

شد از کون مکان اورا بروں جا قدم زین دایره گشته بروں سا
ز جانی نیست قاری را بروں را منته جانی ز حد خود بروں پاس

وزین دریائے جان فرسایوں گے

فروماند از اس و هم و گمان هم سخندانان ز بهرش کم زایکم
کمال است اعتراف عجز و انعم درین مشند ز گویائی فرن دم
سخن را ختم کن و الله اعلم

رباعیات

بوده در بند تنگ کار دل ما از حد چو گزشت خار دل ما
قاری لا تقطوا افراغی بخشد شد رحم کفیل کار و بار دل ما
ایضاً

بے قدر تو بودی بکنج خلوت، جلوت داد ند پس دهندت رحمت
صفت مرکوز بود بهرت قاری الحق برکت بود پیای حرکت

ایضاً

بابدرگ بے جان کوئی آموخت و اندر اصلاح ناکان لخت
تجھے است بنور بوم کشتن قاری یا شمع پیش کو چشمان افروخت

ایضاً

گفتم اور کہ دیدہ و دل جایت است شاد و آباد این و آن از پائیت است
گفتا از کفر ترس قاری لب بند مارا پابند میکنی غلط زایت است

ایضاً

پروانہ ز بزم و غم چو آموخت سونے در جان و تن چو افروخت
این شمع چہ گردید از زندامت قاری خود شعلہ اندر دل او بود فروخت

ایضاً

باجاہ تو عالم خس و خاشاک آمد و صفت بیرون ز خدا در کا آمد
قاری چہ سراید کہ نہایت ارقی لولا کہ لما خلقت الافلاک آمد

ایضاً

مجلس از بزم یا نہ ماتم باشد باشد فردوس از بہم باشد
قاری باغیر کے فراسے غیبی چون صحبت ناخس بہم باشد

ایضاً

حیف است کہ بر تو کچھ نہ میرد از تیر کچھ کیے خبر نہ لطفت گیرد
قاری حیران کہ از کہ چو نہ تودا برہر کہ و در طرف تو بہ پیر برد

ایضاً

از ملک عدم با تسلیم وجود با بحر چو آید ست لے رب دود
قاری دل و دیده از تو داناینا خواهد که شناسد از زباننا و ز سود

ایضاً

نمکین ز غم خویش حکایت برد در رے کس که او کفایت برد
از غیر به پیش تو بنالد قاری و ز تو بگو کجا شکایت برد

ایضاً

کوه و ارض و سما و مہر انور گیرم کہ نمایند عظیم و اکبر
للد نظریہ ملک معنی قاری کا بجا از ذرہ ہم بوند این کستر

ایضاً

گویند حیات را ضمان ست نفس و ز حمله مرگ یا سبان ست نفس
این مشوا ز کشاکش آں قاری از پے قطع نخل جان ست نفس

ایضاً

بیکار زنی دم ز جو آمدی خویش از قول نمائی یکساں مردی خویش
مردی بد و دست پای باشد قاری بصیرت میار بر زبان مردی خویش

ایضاً

قاری گیرم رسید دنیا به بلوغ گشته زبان ز پیش بیش فروغ

اما چونقاب از رخشنه گیرم در کسوت راستی دفع است فروغ

ایضاً

در خیر نظر بدخل امریت لطیف قاری از مے عدول کاسیت بخف

در صیف به برشکال از خرم نگاه انسان نکند کم است از مریض

ایضاً

روزی ز گنچ پوند به چون آفاق آید دل جویان ترا از بس شاق

قاری سوسنگبوت یک نگاهی که فضل دادست بزوری پروباله رزاق

ایضاً

پاک آمدی و بزه نمودت ناپاک از آب ندامت چو زخ شوی خاک

توبنده خواهی که می قاری هرگز نگر اردت خزن و غمناک

ایضاً

یک تن شادان که او چنین ست ایدل دیگر نازاں که او همین ست ایدل

پرده چو ز پیش راز در پس افتاد قاری گوید نه آن نه این ست ایدل

ایضاً

میدانم از بر حقیقت چو سوال دادند جواب من پس از چندین سال

قاری از قال حال دانی جوئی بهیات محال ست محال ست محال

ایضاً

قاری از دیر یاز بود ست خیال جویم ز کجا مال و زر حسن پاک

حیف ست حیطہ خود غفلت حیف کان گنج نہادہ اندر اعمال

ایضاً

کے تیر سخن رسد بر آماج قبول سامع از تیر گوشت گشت ملول
قاری بولے نند وخت ست بلے سچے ہفت تیر فگدن ز دہول

ایضاً

واعظ بہ فعلی کہ زمستی دزم مستی بہت ست ومن ز پستی دزم
قول قاری مست گوئید بدو مستی کردہ ز خود پرستی دزم

ایضاً

شد شمع چو بر غریب پروانہ گرم گلگیر گرفت تنگ و سرکروش نرم
قاری او یافت چوں نزاری شمش سوزد بر حال خویش و گردید از شرم

ایضاً

لے آنکہ تو نیک میشناسی عالم زارم شدہ تن شکستہ گشتہ بالم
توفیق رفیق حال قاری گردل ہستی ہر گونہ کار ساز عالم

ایضاً

جان چسیت کہ از یار دلفین دارم دل چسیت کہ آزار نہ بد و بپارم
قاری ہر ناخچہ بہت در ہر وہاں یا ہم پیشش نہم حقیر انکارم

ایضاً

آنم کہ بدیگرے گئے رو مکتم ز نہار بایں و آن شدن خون مکتم

قاری از ہر ماست کافی چو کیے کس را دلجوے خوش جزا و نکم

ایضاً

آبد بجاں چو عشق را در دوالم آنرا جستند مور و اندر عالم
شد کوہ وزمین و چرخ لڑاں قاری بے فکر ت و خون پیش آمد آدم

ایضاً

قاری آمد کیے بہ ملک و ران شد صاحب تاج و تخت باغ و ایوان
اور فت و بدیگرے پر درخت ہمہ ایں ہمہ روئے و لے بیاس حرمال

ایضاً

میکن میکن ہر آنچہ شاید میکن از دست زباں ہر آنچہ آید میکن
قاری بے شرط نیست قول و نشنود بانام تو ہر چہ نیک پاید میکن

ایضاً

قاری چہ تو اں کردی شمن میدان و فتن چہ تو انی نکی دیر در اں
در قوت دفع آں نیابی حالی کن صبر کہ نیر و دہت و ست زباں

ایضاً

لے جو رہند شاہ لے تنگ سناں و انم کہ عنان ما بتو داد جہاں
باز آ باز آشنوز قاری باز آ ضحاک ہرقت و ماند لعنت بر آں

ایضاً

ایں قامت راست ایں جمال دجو ایں پوشش نیک ایں طعام خوشبو

قاری لاریب داستان یک یک ماند بکے چو ہست نام نیکو
ایضاً

داند آں کس کہ صبا لرے شد سماع و بصرش عطا ز مولاے شد
بند شود خطاے قاری پوشد درویدہ و گوش پردہ زنجیے شد
ایضاً

لے آنکہ نہ داشت قد پاکت سایہ قاری داند کہ ہست روشن آید
کانرا کردند بہر حلق کوئین در روز ازل اصل اصولیہ
ایضاً

یارب نفسے شرارہ بارش دروہ یارب جگرے بغم سبارش دروہ
خیزد قاری چو باغم از کج بحد دستش دردست عمگسارش دروہ
ایضاً

پیرے کہ ہزار سال در پس کردہ جمش کہ چوکوہ بود غم خس کردہ
قاری چو عجب ہنوز آتش ز لبت از آب حیات کیست کو بس کردہ
ایضاً

زا ہنر پدیا کہ تیسرا کردہ با خوبی خود مگر تو لا کردہ
قاری او غفور اچہ داند کہ کند ناکردہ چو کردہ کردہ چون ناکردہ
ایضاً

سر را بمر فلک اگر سود کے تا غم جمع مال اگر بود کے

قاری آنرا خبر بزودی برسان در سایہ غلشتن نیا سود کے

ایضاً

واوند و دیدہ و دو گوشت قاری کردند ترا زبان کیت جاری
یعنی کہ دو بگر و دو بشنویک گوے تا نقص کمال تو نگرد و طاری

ایضاً

گر عالم نیستی و ہستی باشی و رواق ہر بلند و پستی باشی
قاری بچوے ترانہ سنجہ ادراک باشی ممتاز اریستی باشی

ایضاً

گلاب بینی کہ یا سمنہا بینی ہر رنگ کہ در صحن چمنہا بینی
با دیدہ شرف میں چوبیتی قاری در جملہ رنگ رنگ رسنہا بینی

ایضاً

تا کے تا کے بسیدہ سوزت تا کے خار غم و پنج دیدہ دوزت تا کے
قاری خوش باش در جہان گزراں شہاے تو باشند کہ زورت تا کے

ایضاً

قاری بغم میں فغان و شوت تا کے در نالہ پنج و درد زورت تا کے
کن صبر کہ راحت ست رنہ با بجر دوزد لہاے تو نہ گورت تا کے

ایضاً

از یار بغیر ضعف نالی نکنی بر عقبہ غیر جہہ مالی نکنی

قاری یارت عظیم هست کریم از غیر طلب خجسته عالی نکنی

دوبیتی

طفل باشد که نوجوان آید نوجوان تایی پیری افشاید
قاری پیر را چه ماند جز این که بگردد آید و بیسا ساید

ایضاً

بطفلاں چو طفل و پیراں چو پیر شوی با جواناں جوانی پذیر
ہیں خوشدلی رہست قاری میل و گرنہ طرف باش و عزلت گزیر

المقطعات

حرامش بود خلعت خسروی که عاری ز حسن همانانی است
رعیت رزمه همچو راعی است شاه چه گرگی نماید ز ثعبانی است
فراوانی لشکر و ملک و مال گراور است باشد همه فانی است
بخلق از نگوئی چو نام آورست چه زیبا چه پاینده سلطانی است
بقاری بگویند ابنای دهر خروشیدن تو ز نادانی است
مگر ز دشاں شاه را بر فقیر

بهر حال جانیر ستم رانی است

دفع دشمن اگر توانی کن که در اقبال صد ضرر پدیدست
در ترانیت تو تشقاری در تیزه میا که بس بیجاست
باں بامید باش دل خوش دار گمراهه ز عقل رساست
داوه است آنکه زور افروزش هم دهد با تو آنکه در فرداست

و آنکه آنچه میتوانی کن

عکس آن ز نیار ناید راست

لے غافل هرست زمانه گزران است بکشاے دو دیده که پس و پیش همان است
امروز سری را که عنان است بدست دانی که فردا شسته دست و گران است
فروا بستاند ز تو بهر دگر هم کین شیوه دیرینه دوران زمان است

بلند چنان کوش که گویند پس از تو
 قاری نہ صلہ از کے جوید نہ ز کس داد
 از رفتن تو کار جہاں رو بربان ست
 شاہ ہے کہ رعایت بر عیت ننماید
 اندر زنگو گوید ولینت بربان ست
 آنکس کہ ترارہ سوے جو رہنماید
 این گلہ و آں گرگ تسکینہ شبان ست
 میداں کہ لکیم ست و تراوشن جان ست
 مائے است کہ ز بہر تن بلک سان ست
 آں شور کہ در پردہ دلہا می طیان ست
 یکروز بود آنکہ بر آید ز قلم
 آیند سے رب کہ نگہ دار جہان ست
 ہم نالہ وہم آہ جلوریز بان شور
 با حملہ کہ آں سخت ترین ست و گران ست
 رب راست خصیصہ مستہیدہ مدد ہا
 دانی کہ ز بہر ت چہ شود حکم عدالت
 گر عقل بود داں کہ نہاں نیست عیان ست
 ہر انچہ کہ با ست ز تو باز ستانند
 شان بر تو گمارد کہ ز شان شور و فغان ست

تو زار شوی نام تو ہوا رہ بود خوار
 کز بہر ستم پیشہ ہمیں رسم روان ست

نالہ دل

بجھو اگر کم زبانِ جنگِ یونانِ پیامردی دیگرانِ با ترکان

اے خاصہ خاصانِ رسلِ وقتِ دعا هست
 بیچارہ شکتیم ز تو چارہ خواہیم
 جاہائے مبارک کہ با خدمتِ آن بود
 بر ما نہیں جسم کہ ما ایم مسلمان
 در بستن و در کشتن و در گردنِ یزان
 جد و ہمدِ شان شدہ این نیز کہ ز نہار
 بر عکس ترا شد خبر تا ہمہ دانند
 حالانکہ بر آنند کہ اسلام مناند
 یارانہ سہارا است کہ با ہر بتابد
 سہ پہل نہ اند کہ مفقودی اسلام
 اسلام بعالم ہمہ حال بساند
 گر این رود از دہر بجایش کہ نشیند
 ہاں ظلم بہا ہر چہ تواند برانند
 چیزی تقیامت برمانیدن مایان
 در خواہ خدا را از خدا امت خود را
 بر امت از ہر طرف تیسیر باہست
 یورش بسر ما را ہاں جفاہست
 حیف است کہ اینک بدر از قبضہ باہست
 دانند ستمگار کہ ہر ظلم رواہست
 بر ما ستم ختم چہ گوئیم چہا ہست
 عالم نشناسد کہ ز ما آہ و بکاہست
 ز اسلام و ز مسلم دل ایشان بچفاہست
 کاں ہست خوردنہ ہیبِ شان چو نہا ہست
 تا تابش ہر است سہارخ بخفاہست
 در خواستن از خام خیالِ ہلکاہست
 کین ناسخ ادیانِ دگرست بجاہست
 در بند دگر را ز خدایے دوسراہست
 غم نیست سچے پاچو تو ہستی خداہست
 بر خیز کہ ہر سمت کنوں حشر پاہست
 زان سان کہ جہاز سلفِ پاک مر است

کز تو پیر کا ہے دکن خاک چھا کر د
اُمّت ہمہ حال ز تو زگرہ رہا ہست
ایں وقت ہماں زور بدست و دل دادہ
کال با تو ز حق از پئے مارِ حق فراہست
ور نہ ز ہماں رخت بہ بندیم سبکسار
کافت بہ چپ در است و در سے تھا ہست
آگاہ خدا داد اند و تو دانی و اسلام
دائیم بہر سہ کہ دوام است تھا ہست
قاری دل خود را مشکن دار قوی دل

تا دم بہ تن مابود امید و رہا ہست

رحم پر رفتگان حق آگاہ
کہ رعیت نوازشاں بودند
گر بیایے کسے خلیدے خار
در دمنش بدل بجاں بودند
گلہ ہائے رعیت خود را،
چہ رعایات و چہ مہرباں بودند
ہمہ ہا زیر سایہ ایشاں
چہ خنک دل چہ شاد ماں بودند
حیث باشند کہ گرگ بہ نشیند
بر فرازیکہ آن شبہاں بودند
گلہ ہا، بچہاں بہادر وند
شاو و آباد کا پنچاں بودند
قاری اندر زینک نمی گوید
ہمچو آنا کہ نکتہ داں بودند

افسری ہر کہ یا بد از تقدیر

گوزید ہمچو نیسکواں بودند

حسوداں شور و بختاں لایم اند
کہ از سر سبز بختاں دل دو نیم اند
یکے از شور و بختاں خود زار
دگر از رشک خوشوقتاں سقیم اند
نہ نشان را ہست نہ اول و نہ ہین
نہ صبر از دیگرے کز بس فریم اند
دعا کن و حق شاں قاری انحق
کہ از بیمار شاں حیراں حکیم اند

مانی اگر چو قوح بعالم نہ ارسال
آخر بقبضہ ملک الموت جاں بود
ہاں نام نیک ہست بعالم اگر تو
میری کجا کہ زندگیت جاوداں بود
اندر ز نیک قابل اہل قبول ہست
قاری بغیر قابل آن ایگاں بود
باشاہ خویش گو کہ بیاید بوسے ما
از جادۂ کہ پازدہ راستاں بود

تا سر نہیم بر سر پایش بصد خلوص

از حق زہر ما و پے او اماں بود

چہ فرزند اں چہ دیگر وارثانت
ترا در گور کردہ بازمانند
چہارم یا سوم رسماً و شرعاً
بساط فاتحہ در گسترانند
پس رنج و غم تو از دل خویش
بحکم خوشدلی زدوی برانند
روی از یاد ہم در چند روز
کہ ایشان سے دیگرہ روانند
سے گورت گزر باشد چوناگاہ
روار و خشک احمد سے بخوانند
ترا امید کن مال تو بہرت
بگر سنگان طعاعے در رسانند
ز کمنہ جامہ تو از پے تو
غریباں راز عیانی رہانند
مرا را امید و خود از بہر خود کن
پس از تو وارثانت کے توانند

ز قاری گوش باید کردن این ہند

کسانے را کہ سر سبز زمانند

گفتہ نیک ہم نہ بد نفساں
قاریا۔ کم۔ قبول کس آید
کردہ نیک مرد و دختہ لب
پے اصلاح حال بس آید

قاری زدوستان زمانہ بھوش باش تا با تو مار مہرہ ز نقد ست یار اند
دست تہی از اں چو خیال آرد نشا بینی کہ مار اند و چہ از ہر دار اند

عروس جہاں اچہ دامادی ہست این کہ ہر روز داماد گیر دگزار د
کیے را بود در ہر ام و ز خوش خوش دگر را بفر داتن خود سپارد
ہمیں رسم رسمی آن است دیریں نہ الفت بآں نے باین ہیچ دارد
چو پسند از اں چسیت این شیوہ تو بگوید بہامد جاں چوں فشار د
مگر عشوہ و غمخہ یا مرد کا مل ، کند کایں بآں یک نظر پر نگار د
ولیک این غلط ہم نگاہے بسویش نیارد نیارد نیارد نیارد

شود التقاتش کجا سوے قاری

کہ آنرا ز نامرد ہم کم شمار د

نقش و نگار د ہر بر آب کشید گیر رنگ خوش جہاں بھولے پریدہ گیر
چوں دامن حیات بدست قناست بند آنرا بنا گیر پئے ایں رمیدہ گیر
از آرزو نفس کہ ترا در کش است نخل حیات خود ز سرو تن پریدہ گیر
وین تار ہر نفس چو گس جان زار را از عنکبوت موت بہر دم تنیدہ گیر
بر رفتن کساں چہ ترا شور و ماتم است خود را تو نیز در پس آہنا د ویدہ گیر
از دست برد جو راجل در گونہا طفل و جوان و پیر ہمہ را خریدہ گیر
آنرا کہ بنجر و ز حیات گزشتنی نگار شتہ بے حساب بے سود دیدہ گیر
و آنرا کہ نقد عمر کنوں مست باختہ خیما زہ اش بر وز پسین و خشیدہ گیر

ہر آنچہ هست بلبل و گل اندر چین آنخیز خاک آنمہ خارے دیدہ گیر

قاری تو ایں لالی پند گراں بہا

یابی اگر بجاں ہمہ ارزاں خریدہ گیر

غہ مشوبہ دولت و مال و منال و ملک کان نیست زان تو بود از آن روزگار

چندے ترا بطور امانت سپردہ اند باہوش باش و حق امانت نگاہدار

دانی کہ چسیت حق امانت ہلک و مال و بجوئی رعیت و تیسار سو گوار

لا بد بود کہ وابستاند امانتش حیف است اگر باہل خیانت شوی شما

اے سہر بخت گوش نصیحت نبوش نہ

برگفت نیک قاری حق گوے و حق گزرا

چو ہرزہ در - در سخن او فتد بخود باش قاری مگوزنیار

صغیر خوش آہنگ طوطی چہ سو بلند آمدہ چون نینق چہ مار

ذہول است در گردباد کزخت

نشانہ زدن بر امید شکار

چہ کاؤس و خسرو چہ افراسیاب چہ دارا چہ اسکندر نامدار

چہ سام و زریاں چہ رستم چہ گیو چہ سہراب و گستم و اسفندیار

زایشان کسے را نشانہ نہ اند براورد و دوران زہر کس دمار

تواند شمار چہ ہستی کہ سر برافرازی از کبر ہمشکل خار

در اندازد دت دہر زیر زمین شوی پایمال ہمہ خوار و زار

نصیبے چہ از ملک و مال آمدت مشو بچوشتا ہاں غفلت شمار

ترایا کسے رانہا شد کہ مرگ
 چو آید دے ہم دہد ز نیسار
 ہمیداں نہ ملکت ہماند نہ تو
 شود آنچه پیشیت شد از روزگار
 پس جزو صورت نمائند تو
 بہ تحسین بود یا بہ نفیر شہار
 خدا را چنان کوش و آنگونہ باش
 کہ نامت بود در جہاں یادگار
 بنام تو تحسین زہر سو بود
 دعا ہم ز حق تا شوی رستگار
 چو قاری ز تحسین بخوی مثال
 بہ نوشیرواں یک نظر بر گمار

ز نفیر مثالے اگر بایست
 نگہ کن بقیحاک چون بہت خوار

بود حیف صد حیف بر جان ما
 کہ سلطان ما راست اینک غرور
 بمن گفت آیم اگر سوے او
 کند لطف و احسان بجا لم ضرور
 برش چوں رسیدم نہ پرسد ز من
 براں طرہ ایں ہم کہ آمد نفور
 مگر نفس امارہ اش ز خنہ زد
 کہ خناس گرداند از حق صدور
 نظامی صفت قاری از حق دعا
 بکن چوں شدی ز نیں بلا ناصبور

بلائے کہ باشم در آں ناصبور

ز من دور دارے ز بیداد دور

میکنی جمع و می نمی گنجے
 می کشی رہنما برائے دگر
 نے تو مانی نہ گنج تو ماند
 لاجرم ہر دور است جی دگر

گر ترا بہرہ از خود قاری است

خورد بخشا مسخرائے دگر

اے کہ ہستی صاحبِ فضل و کمال گزنداری سیم و زرِ غما مکش
 نو عروسِ ماہِ پیکرِ دلنواز ہست بے زیور ہم او دلدار خوش
 ناسزا را قاری اموال و چشم
 فی مثل میدان کہ برای ریش فش

رخت آرا رخت آرا قاریا شد بلند از کار و آل بانگِ جیل
 شب گزشت و صبحِ حلتِ پروید و در منزل زادِ میداری قیل
 رہنماں ہر ہر قدم اندر کیں پے سپر بانیکوانِ جلیل
 تاشیندستی کہ دانا گفستہ اند
 در گزینِ اول رفیقِ انگہ بیل

دریں محنتِ سرِ اے قاری تبار مدہ بر آشنائی کسے جاں
 ریائی یا فدائی زینِ دو صورت بروں بہر کجا آیندیاراں
 ز اول جانِ صفائی در غلابست

ز ثانی قبر باشد بر تو بچرال
 برگشتگوے ہرزہ چو قاری تگمہ کنی باشد چو پایے تنگ قیام و قعود آں
 یا ہچو جامہ کہ در و صند ہزار رنگ و ز تارِ عنکبوت بود تار و پود آں
 حیف بود بہرزہ دراکاں سخن نمود

اندر جہانِ فہم چہ نام و نمود آں
 اے کہ برینہ زنی رحم نداری ہمدار کہ دل سوختہ اش تا نکشد نال و آہ
 آن نہنگے است کہ آید بہ نشانہ زودی روزِ روشن شود الحالِ جہیم و سیاہ

حیف انداخته اش دست فلک در چو غم قاری انداز رس - گیر و برولش از چاہ
 تاج تو بگری و ہم بگری بیوہ
 دیگر اں ہم نہ پسند پیش حال تباه

ہزار و صد و سیزده سال رسم بعالم بماند و چسکا کر کردہ
 بدیوسفید و بگردان چہرہ ، بقوج مخالف چہ یلغار کردہ
 نہ ترسیدہ از کس نہ پس پائید از کس یکے راد و کرد و دورا چار کردہ
 چوتیر از کمان قضا سولش آمد شغادش بچاہ و غارار کردہ
 ز رہ شد سپراز پے او نہ چو شن ہمہ رانشکست و چپاں خوار کردہ
 ز مغر و بر خویش نازان سرکش قضا گر چہ تا میں زمان عار کردہ

بدو کن خبر قاری - آید بیاید

چو مامورش آن ذات بچار کردہ

چو کارت دہند آچنہاں کردہ ہاش کہ در عزالت بد نگوید کے

نکوئی بہر حال قاری بہ است

کہ بے وجہ عیبت بخوید کے

خود رفتن زمانہ دہد پند ہر زمان باہرہ مند دولت بیدار بخسردی

لابد ز نند دست بہالت چنانکہ تو درآمدی و دست بہال دگرزدی

قاری اگر خوری و خورانی یاہل اں

نیکی دریں بدان و غیش بدان بیدی

اے آنکہ نازداری بر حسن صورت خود معنی چو نیست در تو بد از دو آب ہستی

یا چو نقش دیوار از رنگ و روغن خوش حیرت فرستد چہم ہر شیخ و شاب ہستی
یا آب آدمیت شد سوختہ بگردت و اندر دودیدہ ما شکل سراب ہستی

ہاں آب نے معنی در گوہرت پو قاری است

از بہر گوش عالم دہنو شاب ہستی

حفاظت بچہ گاہ را با یقین بخشد توانائی
بدان لے آنکھ حق داد است در آغوش تو بچہ
حفاظت را دو قسم آمد یکے روحی و دگر جسمی
خیانت اندرین باب انچہ باشد با تو میگویم
نداری در صیانت جسم او از گری می سردی
شود فرمن چو بیماریش ناری رخ سوختنی
ز قسمت بہ اگر او شد کنی بر لے خود ناز
چو گرد و دروغ و تعلیم و تربیت نسازی حیف
بگزازی ہمیش بیکار سازی زندگیش را
چہ مایہ این خیانت در امانت ہست ای غافل
امانت دار را واجب کہ حال خویش آرید
چو راہ راست باشد در گشتش کہ شود کج راہ
بناید نزد او ورنچہ بی جسمی و ہم روحی
نہا شد ہیچ حاجت کان نہ از ہمت بجان
وہا کن قاری از بہر تعلیم بکین و مسکین

دہد حق اولیای بچہ را توفیق شنوائی
حفاظت بہر او واجب بود با خرم و دانائی
ایں از بہر او ہستی خیانت ہست رسوائی
چو گوشتی حق تیوشتے آوری دگوش فرمائی
اگر رنجور شد سازنی مداوایش خود رانی
ہم انگہ بگری و دزدی بہ بہمان فلانی
وگر شد نوع دیگر بر قضایک جرم افزائی
وگر چند او شود در کوچہ ناپاک ہر جائی
ز تعلیم و تربیت دل اورا نہ آرائی
چہ گوئی و چہ عذر آری چو پر سدا تو دارائی
کہ بچہ خود کند با صورتش ہر گونہ ہمتائی
پس تعلیم و تربیت دہد صدور جبہ بینائی
بہر میدان صعب آید ازویر و سے برنائی
ہمہ نعمائے عالم بہر او آید بی یغنائی
کہ رہا علییں ہر ش فرستد یا و شیدائی

حفاظت سے ہر ایک بچہ کو ناہم رہی جانا چاہیے

ترکیب بند در زار نالی از اسلام خود

یا دای اسلام با ہم آشنا بودیم ما
 ہم صغیر و ہم خیال و ہم نوا بودیم ما
 نے زما شکوہ تراوے ز تو مارا گلہ
 پاک و صاف از ہر ہمت در ہرا د بودیم ما
 جز نظر مارا بروست جز ترا بر ما کرم
 در خیال دیگرے ایجاں کجا بودیم ما
 تو ہما مشغول می بودی بصدنا ز واد
 با ہزاراں جاں دہی محو تھا بودیم ما
 نے از ایں ہر چہ گفتم آمدہ پیداوئی
 کے ہائے ہم گئے از ہم جسد بودیم ما

حیف صد حیف است کاینک تہجد او ماجدا

بخت را سازم گلہ یا شکوہ جو رہما

برخ ز پا پوشیدی گشتی زما از جاں نفور
 رد کنیم از سوائے تو آواز خیزد دور دور
 نے ہے مارا بسویت نے خیال ما ترا
 بیچ و غم اندر دل باشد کیں جاے سرور
 نیک میدانیم کاین از شامت اعمال است
 تو ہماں مستی و از ما ہست سر تا سر قصور
 قہجہ دنیا چو بازی زناں دل اولیفت
 ما شدیم بچنیں بے راہ زو ہم بے شعور
 پردہ ہا بر چشم ما افتاد و نابینا شدیم
 چارہ اینک از تو میخواہیم لے رب غفور

کار سازا از بر لے رحمۃ للعالمین

کوری ما دور فرما باز بنما راہ دیں

ور نہ از ما اینجاں را نام باشد و نشاں
 جاے ما جز قہر گنہاں نباشد در جہاں

گر چه از مفعول می باشد نقصان نیست
 آتی آنچه بوده مانی بهماں سائگیان
 ذاتی تو آمد قدیم هم صفات تو قدیم
 هر که فانی هست باشد یا نباشد چیست آن
 ملکیت دایم بود هم سطوتت قایم بود
 صد هزاران نقشه اگر محو سازد آسمان
 یک وعده کرده و وعده تو هست است
 کائنات محبوب تو یابد ز تو امن و امان

وقت آن این است جوش از بحر رحمت

پاک گردد و جامه دل تازد بر حسن معصیت

در دل ما جوش اسلام آنچنان گردد که بود
 مال و جان فرزند و زن اول نپذیرد محمود
 نیمی بحر از دین ز کس ما را بود پاک نیستیم
 نه جز او از کس نجوییم التفات هم و جو
 سود و نقصانش امید و بیم را هرگز بود
 ناید از دنیا خیال نه نقصان نرسود
 ابر بود نگ و وز ما سونش بود و در زمان
 سوسه دیگر رخ نباشد یا قیام یا قعود
 رنگ عالم گردد از ما بچو نقش و لیس
 هر سرے آید فردا نذر رکوع اندر سجود

چار دانگ دهر پر گردد در طبل و کوس ما

سروران دهر خیزند از پئے پا بوس ما

حکمت و آئین ما بند و بهاں سرتاز سر
 از کتاب و از حدیث و از مقولات سیر
 عجب و خبیثه در سرے و اندر نه ناید گے
 از تواضع و ز صفاے دل شود شانی دگر
 نه کس را دست خیزد بر بهاں اندر دعا
 نه هماں را بر کہاں جوے ز نفرت یا حذر
 کمتر و کمتر بندگان با هم آنچنان
 تیرے آید گو سوسے یک دیگرے گردد سپر
 جز بیک حق سلوک ما نیاید با کس
 دوست و دشمن را نه بیجا نفع از ما یا ضرر
 گر بود فضل از تو بر ما آنچه گفتیم آن بود
 در نه قاتری نیست کاخرای چاکم حاصل بود

باز دل خواہد شفیق آریم پیشیت لے کریم
نامد و ناید چو او از ہر اصلاح جہاں
بہل عالمگیر بود ہر سو شور و نشر
دادہ بودیش چہ نسخہ کالی ہر پنج و درہ
حیف آن نسخہ ز دست ماہو رسو برد
او طفل اے شفیق اے حکیم اے شفیق

وہ یاد آں نسخہ مارا باز لے نعم الرقیق
تا از اں سازیم چارہ بخشداں مارا شفا
یک جہانے چوں پس باشد حریفیم باک
نہ ہر اسے در دل ماید از تیر و تفنگ
ریزد و از زہر چرخ یا خیزد بلا ہا از زمیں
گر ز رے حق کسے آید سر دل بر قدم
خود جویری من بحیب المصطر از مالے مجیب
از تو کشف سوچا جوید نہ قاری غریب

ترکیب بند بطرز واسوخت

گفتم صبا اگر گزری سوے کوے یار
باز ایستادہ از من ہجور شونہار
قاری کہ بندہ ہست برین عظیمست
اول بیاض سر نہ از رے انکسار
آنگاہ گو کہ اسے شہ ناز مشن باقتدار
از رے ہر پنج گویم از اں ہم تقسیمست

از فرط انبساط کہ گل بود پیش ازین غم آسپندان فشرده کہ گردید بآسپس
 در غم رسانیش ز فلک چیست تر ز من بخت و غم و الم پیش ہموارد و گیس
 نے زندگی بسر شو خوش نے ز غم فراغ
 از سوزش دروں شدہ اش سینہ داغ داغ

مخوش لہجہ بلبلے ز گلستانِ تخرمی بودست دھن نغمہ او گوش گازی
 ایدوں نماند ریش از خون دل نمی بدتر ز خار خوار شمارندش آدمی
 از شش جہت خزان قضا سولے و بخت

و انم کہ جان زار بلب آمدہ بخت
 بر شے نگاہ بود ترا اند کہم مدام میداشتی رواش بر خوشنیت مقام
 اے دلے پچوں بدر شدہ از زمرہ غلام بیزار شوی شنوی از گش چنام
 در رسم بندہ پردوی این شیدہ کے رواست
 حقو از تو چویدار بسرش تمت خطاست

گفتا صبا کہ سے ز غم و رنج ناتواں گیرم کہ از هجوم الم آمدی بحال
 سہلے تابیہ دم کشیدن نے طاقت غنا مفرت قاصد کے بچا بش کہ دستاں
 نازک دماغ ہست و ز بس نے نیاز ہست
 امیدوار باش کہ خود کار ساز ہست

از گتہ اش تپاک دروں و براہ شد صبر و سکون رفیق دلم چند گاہ شد
 چوں سہے ماہ روز و سہے سال ماہ شد یازم بلب فغان و بدل شور آہ شد
 لکے خواجہ زود تر خیرم گیر لندہ کرم ورنہ دے ناکہ امید لظرف برم

وانم کہ جز در تو دے نیست در جہاں یابی و گر چو نہ منائی و گر چہاں
ہاں مالکی بخواں بدست یا ز در براں از اختیار بندہ بروں استایں ہم آں
خود را بدستِ لطف تو دادم تو آں بکن
آقا کند ہر آنچه کہ بایستد کُن

مرثیہ

از جان دوست ترغیر مولوی محمد عمر شروی کہ در ماہ ذیقعدہ ۱۲۴۲ھ وصالش گردید

اے محمد عمر کجا رفتی، بے محمد علی چسار رفتی
بستہ بودیم عہد یکجائی از چہ گزاشتہ مرا رفتی
چہ ترا وقت داد افتادہ سرزدی و برہنہ پار رفتی
حالت ما نظر نکردی حیف چشم برد و خستہ زار رفتی
خبر خیرت از کہ جویم ہاے
چوں ندانم کجا گزشتی جاے

بود از تو مرا جہاں روشن داشتہم از تو چشم جہاں روشن
گے گے جہلو با چو یافتی دل و جانم شدی از اں روشن
اینک از شعلہ ہاے بچ و محن شد زمینم ہم آسمان روشن
یک تو بودی کہ تاب گوہر تو داشتہ بود و دماں روشن
تیر گہباز رفتنت پیدا ست کوہ غماقت ادہ بر سر است

اے انسانیت کہ پودی طاق داشتی خوشدلی و نیک مذاق
 باکہ دل بندم از کہ جویم ربط چو تو کس نیست در بہان فراق
 خوش گزشتی ازیں سرے سخن در دل ما سپردہ داغ فراق
 شرح غم چوں کنم کہ نتوانم وادش در نور و صدا و راق
 اینچنین خلقت نمی بایست

دل ما سفتت نمی بایست

نیست یار البصیر تا نام نے زجایت خبر کہ تا رانم
 روز و شب از نشان رخ فراق و مہم خوں زدیدہ افشانم
 این فشار غم و الم تا کہ دیدہ باید کہ میسر دجام
 غرق دریائے فکر تم کہ کنوں تا چہ سازم کمال حیرانم
 خود خبر گیریم ز لطف اگر

ہاں ز قفس الم برآیم سر

بے شک برا سید مالک دیں رہ سپردی بسوے ظہیریں
 بر فرازش نبود چوں رہے راہ برداشتی بریر ز میں
 بالیقین یافتی ز مقصد کام عیش و راحت شدہ ترا بالیں
 وز چنے ما کہ ماندہ ایم ہجر خاست از ہر طرف بجان چین

آتش فرقت سہرا پاسوز

تیر ہجراں بہ نوک غم دلروز

من چہ گویم کہ رمے خود نہلے دور از دور ساختی چوں جلے

نے ترا رخ کہ سوئے با آئی نے مرا تاب تا کشایم پاپے
 کاش اینک تیو عیاں گشتے تا چہ اختہ ام بھرت ولے
 یا صدا امید ہاسے بہر دزی با تو میگویم لے بہشت آریے
 کن ز مالک شفاعتم کہ روم

در بر تو بری ز فکرت شوم

از بر لے خدام اے جاں ز دو خواہ از عنایت رحماں
 تا بہ بزم تو در رسم از سر در شکستہ زبا سر ہجر اں
 یا ہم آنجا بسر بریم بہ لطف دور انداختہ غم دور اں
 ورنہ ایس رنج دور دہجر اں را نیست جز وصل دہجر اں

سال وصلت ہجری انگریزم
 خون ز چشم کبہد ہی یی زرم

۱۳۴۱ھ

شعری

در ابتیاه سلطان

اگر شاه خسپد بآرام و ناز شود بر رعایا شبِ غم دراز
 چو داند قدرت ز فرماں دہی مکن دل ز دردِ ضعیفاں تہی
 پیچ لے زبردست بازیر دست کہ بالے دست تو ہم دست هست
 ترا زور مندی اگر داده اند پئے دیگران نیز نہاں دہ اند
 خد رکن ز جور و جفا پیشگی بد انجائی آرد بد اندیشگی
 زمانہ بہر حال خواہد گذشت گمے بر کسے نایدش با گذشت
 رہے رو کہ ہموار و ہم راست کہ در کجروی فتنہ بر خاست
 ترا لطف حق ساخت چون تاجدار ز قاری حق گوے ایس یاد دار
 نہ ہے آنکہ سوز دولش بہر خلق نہ تہمار و دلقمہ اش زیرِ خلق

خاک آنکہ نامِ نیکو پرورد

تباہ آنکہ ماند از و نام بد

دیگر۔ در نکوئی بانا ہلاں

نا اہل راستے بہ نکوئی اگر چہ نیست نیکی با ہمست تر سازگار نیست
 گر تینہ بجوئی ز قاری بگوش نہ جوید چو دیگرے ز تو آنرا بگوش دہ

سگ را اگر گلوخ زنی خیم جاں شود در استخوان و شیش پس تو بجاں دود
 سگ چیت شیر اگر تو مالذ زبان بیاں باشد نشان بر قدمت ۱۹۱
 بر شیر و سگ چه حصر که نولا و تیز و گرم
 ز بر سرش اگر نبی بے شکست نرم

دیگر۔ در نکویش عالمان بے عمل

عالم کہ بے عمل بود اوقی شناس نیست دیں راستوں گوش کہ حکم اساس نیست
 نیکویش ہیں کہ داغ رخ شان ملت است از گوہرشن ز غیر بماطعن دولت است
 گویند بہت عالم اگر قوم را چنین آن قوم را چہ حق کہ سرفراز داریں
 قارتی زجا ہلاں بنود بہر ماضرر چندان کز عالمان نکو ہیبت سیر
 اے کار ساز ساز حسن طور عالمان
 تا طغیہ بماند غور خطا لمان

دیگر۔ در حالات جنگ یونان پامردی اتحادیان با برکان و فتح ترکاں

دادمردی دادن مصطفیٰ کمال پاشا۔ تاریخی نامش بہت
 (منوی فراغ کمال)

ہمازور مندی مکن بر کماں کہ بر یک تظمی تماند جاں
 کیسے کو ترا زور دادہ کنوں بے زیر دستان ہوں ست ہوں

پسندش نباشد جفا سے کسے
 چو بردار دازد از رگزد و دورا
 چو در شکر دشمن آرد رحیل
 بہ کبر آنکہ گردن فتر از دیدہر
 نہ کس را بدو حق کہ گیرد بدور
 از و نا تو اں را توانا بود
 چو باور نباشد کشادید ہا
 بہر ہر طرف بود آواز ہا،
 گشت بہت ہر تار آتما زین
 ز یکسو تکبر ز یکسو دعاء،
 تکبر شدہ ردو عاشد قبول
 ز حیرت جانے است بہوت ہیں
 زہے مصطفیٰ را سہی مصطفیٰ
 بہ نیرے حق بازواں اکشاد
 زیو ناں بر آورد یکسر دمار
 معین را ہمہ صاحبان داد
 زیار می اورے بر تافتند
 معین و معان ہر دو حیران شدند
 ترس و سترنا و انگورہ را،
 بہ نزدش بود کوہ کم از خسے
 خوردیشہ مغز نمسود را
 برغاں کشد فیل و اصحاب فیل
 خورد از قضا سیلی جبر و قہر
 ز عاجزہ زیر دوعا ہا و شور
 بہ بیچارگان زوا ماننا بود
 بنامید بخشید ایمد ہا
 نماند بہ ترکان کنوں ساز ہا
 بہ بہبودی شان خیل لکن
 رسیدند در حضرت کبریا
 کہ حق عاجزان را ندارد ملول
 کہ بر آسمان چیرہ گشتہ زمیں
 کمال از خدا یافت الحق بجا
 بہر ہر نخط داد مردی بداد
 معینش بغض اریش گشت توار
 بریدند سر رشتہ اتحاد،
 کہ احرار را سوسے حق یافتند
 کہ ترکان بیمار شیران شدند
 نمودند از ظلم دشمن را

گرفتند در قبضه و دست خویش
 معان و عیمہ کردہ بود از سخت
 معینش چو اورامد در دہد
 دریں ہر دو بود سازش کنان
 بقسطنطنیہ رسیدند شاد
 معین و معان است خندان نصیب
 ز لایڈز کرن ہر صبح و شام
 کہ جو رستم بر مسیحی ز شاہ
 مگر استبازان خود قوم شاہ
 کہ ترکان بقوم مسیحی ستم
 مسیحی چو قابو گئے یافتند
 فجاء الحق و رہق باطل شدہ
 یہ لایڈ وزارت نمادہ بجای
 خدا یا بحق نبی الوریٰ ق
 باسلامیاں زویرایماں بدہ
 رساں حق بجدار از فضل خویش
 بھجری بود فتح را سال این
 کہ بر آسمان گشتہ طعن زین
 مسیحی بود سال آں لے فہیم
 ز مہرست مغلوب پیل بحیم
 ۱۹۲۲ء

پس عزم دارند ہر گونہ پیش
 کہ قسطنطنیہ شدہ زار و سست
 معان سوئے قسطنطنیہ جہد
 کہ لشکر کشیدند ترکان بر آں
 بایشان وطن شاد و آباد
 کہ نصر من اللہ و فتح قریب
 بہ ترکان احرار بود اتہام
 بہر جا بہر حال باشد و اں
 نمودند تکذیب ایشان از اں
 نکردند گاہے زیادہ نہ کم
 بہ ترکان بروت ستم یافتند
 غلط از ہماں محو زائل شدہ
 شدہ قول کرن سر اسر ہما
 شہ ہر دو کون احمد مصطفیٰ
 برا عدلے دیں بار خیراں نہ
 بود فضل بر فضل سازی چو پیش
 کہ بر آسمان گشتہ طعن زین
 ۱۱۳۲ھ

مسیحی بود سال آں لے فہیم
 ز مہرست مغلوب پیل بحیم
 ۱۹۲۲ء

دیگرہ درج سخن

سخن را سرودن خدا را شناسست
 بود لغت ہم از شنایش پدید
 ز وصفش بود منقبت ہم عیاں
 ندانم سخن را چه پایہ بود،
 سخن قلم و قطره اش ہر دو کون
 کہ اس تا کر اس از سخن غفلت
 سخن گرنہوے نہوے بہاں
 سخن انبیا اولیا را نمود،
 سخن آدمی را شرف دادہ است
 محمد بدوا فصیح عالم ست
 شدہ موسیٰ از وے کلیم الہ
 از وے سرفرازی بہتجاں رسید
 لطیف عنصر او در تن عنصری
 از وے فرخی سرخ آمد بدہر
 نظامی بدان صاحب آواز ہا
 بہ خاقانی از وے یہ سلطانی است
 زلمعان و انوری نوریا ب
 کہ او پیشکار امور خدا ست
 کہ حضرت خود او را بدل گرگزید
 کہ اصحاب آتش گرفتہ بجاں
 نہ افلاک اورا چو سایہ بود
 سخن از سخن آفرین یافت عون
 شنوین سخن ہست وارے کل ست
 سخن کرد پیدا زین و زماں
 عدم از سخن یافت نور وجود
 کہ بردیگر اس سکہ بہادہ است
 بگویم ثنا ہرچہ اورا کم ست
 از و بندہ را تا خدا ہست راہ
 دوندہ پیش پیش سبحان رسید
 روان شریف از پے عسجدی
 یہ فردوسی از وے چہا پایہ بہر
 بر وے کلاش ہیں غار ہا
 کہ خاقان ملک سخن دانی است
 ظہیر ظہیر ست در قاریاب

به نیام از فضل داده نیام
از مولوی منوی نام یافت
به سعدی علاوت خدا ساز داد
به خسرو از خسروی در کلام
به فیضی از فیضها در رسید
بخوابنده لطفش بود بے نیکر
به طالب عطا ساخت حسن کلام
به صائب صواب کلام از بے است
ظهور ظهوری خدا داد از و
به بیدل اگر بیدل داده است
حزین را از و شد غلط رنج
به احسن که او ستاد من بود او
به عاذق عطا کرد حدیق سخن
به قافی از و بے وفور تمیز
گرا می دکن را گرامی کنوں
سخن را سرایم اگر تا بد
سخن را سرودم سخن سنج را
که تلخیز رحمان سخنور بود
سخن حکمت است و سخنور حکیم

تنائی بد و از شناسا د کلام
ز خلاق در خلق اگر ام یافت
به حافظ چه گویم چسا ساز داد
به جامی ز صافی عطا کرد جام
به عرفی از و شهرت بر مزید
نظیری ز الطاف او بے نظیر
یکم ابوطالب از و بے بجام
عنی را غنائے دوام از و بے است
غلام علی گشت آزاد از و
به غالب چها مقبلی داده است
ز جودش خوش اندودا و گنجها
خدا داد غنمت برافزود او
که حسان شد از نعت شاه ز من
غزیه جهاں شد ز لطفش عزیز
خدایش ز آفات دار و مصلوں
نیارم که یک گویم او را ز صد
چگونه نگویم مدح و ثنا
اودان سبحان سخنور بود
سخن سنج را هست شان عظیم

چو قاری دعا گوے ثانی طلب بایشاں ز انعام و الطاف رب
 سخن سنجی و دلکش و دلربا ق دلت را اگر هست این دعا
 سپس ختم کن بر دعای کلام
 ز حق باد بر روح ایشان سلام

دیگر مثنوی ناتمام

علت ناتمام ماندن مثنوی این است که آغاز آن از اصرار حکیم سید محمد ایوب
 موبانی کرده شد موصوف الیہ واقعات دادن او عہد کرده بودند افسوس کہ

خودشان رحلت فرمودند نہ واقعات میر آمد نہ مثنوی تمام شد

لے آنکہ توئی انیس جانا	نامت تاج سیر زبانا
بر ملک قلوب شاہی	بہر دلادگان پناہی
بنیاد وجود جوں نہادی	جاں راجے ز خویش داوی
نقش نہ پیکر ان نہودی	رنگ دار فکاں ربودی
رویت در زلف شب اگر نیست	بیدار غمے دیدہ و رکیت
از روے سحر نہ چو پیدا	سوے کہ شدہ است چشمہاوا
سرو قد بعینان بے باک	میل رہ تست بہر چالاک
از عینک خالی بہ جبیناں	سویت نگرند دور بیناں

در شوق تو غنچہ چاک و اماں	در یاد تو عند لیب نالان
پر دانه نسوخت بر سر جمع	تا شعلہ تو نیاقت در شمع
۱ این خیمہ اطلیس ستادہ	۱ این فرش زمردیں فتادہ
۲ این شمع کو اکبر فروزاں	۲ گلدستہ ذبیحیات و بے جاں
۳ این ساغر ماہ و جام خورشید	۳ در گردش دور ہائے جاوید
۴ بہر دستگی ہشیار	۴ از روز الست مست و سرشار
۵ بزمے ترتیب دادہ ہاں	۵ او جز تو نہ بیند این دنیائے آں
۶ روئے ہمہ کس بجانہ تبت	۶ تخم تو بہر زمین دل رست
۷ آب ست بشور ہاں ز شورت	۷ آتش افروختہ بنورت
۸ در کوئے تو خاک سر نہادہ	۸ خود را بر باد باد دادہ
۹ لے خامہ نہ کاہ نیستی پیش	۹ در وادی آتشیں مرو پیش
۱۰ پایاں این راہ را شدہ گم	۱۰ فوسودہ کیمیت عقل را سُم
۱۱ این عقدہ خرد کشود نتواں	۱۱ قطرہ دریا پیود نتواں
۱۲ ذرہ صدر شستہ گرچہ تا بد	۱۲ کنہ خورشید کے بیابد
۱۳ اللہ اللہ شان والاش	۱۳ یک قطرہ جہاں ز بحر ایماش
۱۴ تا کردہ عمل بعلش اندر	۱۴ بد کردہ ماہ بکلمش اندر
۱۵ ناگفتہ سخن جزا و کہ داند	۱۵ در خامہ حروف و لفظ خواند
۱۶ در پردہ جلو ہاں نشستہ	۱۶ بر خویش در خیال بستہ
۱۷ نرگس ہمہ چشم گشتہ سوش	۱۷ گل گوش شدہ بگفتگویش

سوسن ہمہ تن زبان ذکر است سنبل دہ پیچ و خم فکر است
اما ذاتش زوہم وادراک بیرون و گواہ ماعرفناک
نختہ بدعا دل حزین کوش دریائے عطائے اوست درجوش

مناجات

اے مرہم زخم سینہ ریشاں وے چارہ رنج درد کیشاں
دل دہ کہ زار زوگر یزد، پائے کہ زکوے تونہ خیزد
چشم رشک و حجبے خوں ساز در سینہ بدہ ز سوز ہا ساز
اشکم چو شراب ناپ گرداں دل تا جگر م کباب گرداں
در پلوے جاں سپوز بجز نہ بر سر دل ز تیغت افسر
افسانہ شود ز شیونم غم، دیوانہ شود جنوں چو ناظم،
بخشیدہ گوے سرچو مارا چو گانش عطا بکن ز سودا
بر مرکب عشق کن سوارم تا وادی عقل پس گزارم
ز راہ دل من کمندم افکن بند دو نیم م مام بشکن
بے خود بخودم نہائے راہے نایم ز برت بچویش گاہے
از تیغ تو دلفگار باشم در دیدہ خلق خوار باشم
وزہر کہ دریں فضاے بنم جز تو نہ بدل دگر گزینم
بشکن در دیدہ نوک صد خار گر غیر ترا بخود دہد بار،
از بادۂ عشق مستیم وہ در نیم تو، مستیم وہ

برد و ختم ام نظر بر حمت
 تا جو شش دل کمال یابد
 ہر حرف کہ چہرہ بر کشاید
 چندانکہ بود کلام شیریں
 چاہے بمن از نئے محبت
 روئے سخنم جہاں یابد
 از راہ دودیدہ دل یابد
 خط بخشید بہ قلب غمگین،
 کار خود را بد و سپارم
 در بار گمت شفیع آرم،

نعت سرور کائنات

سلطان جہاں جناب احمد
 کی مدنی و شاہ کونین
 از باغ وجود اولین گل
 یکتا گمے ز بہر تخلیق
 سرور جہاںیاں محمد
 اورنگ نشین قاب قوسین
 فخر احد و سید کل
 اعلیٰ ہرے ز چرخ تحقیق
 بسم اللہ و قمر نبوت
 مقصود و مراد از بنش
 اکسیر مس قلوب عالم
 قلیہ پے طاعت جہاںما
 مسجود ملک بر و ز اول
 از بہر جہاں ستارہ بخت
 تسکین دہ تشنگانِ محشر
 از دسج صفا در یتیم
 از آدم و فخر جان آدم
 کعبہ ز پے قلوب جاہتا
 پیش از ہمہ کا ملیں مکمل
 در روز نشور صاحب تخت
 ساقی شرابِ حوض کوثر
 وزیرِ برجِ ہدای مہِ قدیمی

ہر عجبم و مہ عرب ہم خاکِ درش افسر کے و جم
نورِ رخِ دین و قلبِ ایمان سو ردل و جانِ پاکِ بزاں

معراج شریف

روح القدس از جنابِ رحمت آورد شبے نوید و صلت
شب بود کہ بود صبحِ امید نور و زبرانِ تار و ہم عید
شب بود کہ رنکس روز بود گوے از شبِ قدر در ر بود
آں شب بسرے امانی بود آں شب ملکِ کار دانی
جبریل براق در رساندش پیغامِ وصالِ یار خواندش
بر خاست و بر نشست بر رفت بیرون ز دہخیمہ اش ازین ہفت
از فرش بشد ز عرش بگزشت جایش بکائن لاسکانِ گشت
بر تہ ز قیاس و ہم سیرش با او ترسید پیچِ غیرش
در خلوتِ خاص شد سرفراز از خلعتِ حریمتِ راز
بشید صدای دلگدازے بے صوت و حروفِ جانِ نوازے
کحلِ مازاغ در کشیدہ دید آنچه کہ گئے ندیدہ
گشتہ چون تار نقدِ رحمت باغوشِ فشاندم برامت
ز انجا سوسے خانہ خود آمد گریک شدہ باز پس صد آمد

برق از شد و آمدش باز نرم
جبہاں زنجیر و بسترش گرم

منقبت

رحمت برکت سلام خواں	از حضرت حق بود فراواں
کشتی نجات و نجم ارشاد	بر آل و صحابہ پاک اجداد
قوت اسلام را بنایاں	کز بازوئے جہد و کوشش شاں
بس تو سن سعی پیش اندند	جانہا بر دین حق فشانند
رخشید و رسید نیز از برق	تا نور ہرے ز غیب تا شرق
زیشان دل باو نہ خالی	لے مالک ملک لایزال
مارا در گیر و کن ز خوشیاں	خواہیم بصدق و سوز ایشاں
بر کلمہ حق دہیم جاں را	بندیم بذکر شاں زباں را
دعوت از ما قبول زلت	تا دامن شاں وصول ہست

خطاب بساقی

از گوشہ چشم گاہ گاہ ہے	لے ساقی خوش داگاہ ہے
بر سنگ در توجہ سایم	دیرست کہ خوگر عطا یم
درے در دل شد بہت پیدا	دستم در گیر و کن داوا
چون تو دگر مگو کجا ہست	گیرم کہ چمن بے ترا ہست
از تشنگی دلم کہ داند	رانی چو زرد مرا کہ خواند
چستی بدلم رسان و چاقی	گردم گرد و سر تو ساقی

آں ساغر مے بدہ کہ از خویش	بیگانگیم شود ز حسد پیش
دیوانگی است فکر دنیا	فرز انگیم بدہ ز صہبایا
رنج و خوشیم یکے نماید	گرد کلفت ز دل زدا ید
فکر فردا خیال دی را	جائے ندہم بخاطر اصلا
گل چہرہ زندہ ز داغ سینہ	بلبل از من برد خرنسہ
ایں نقد نفس بوج غنیت	در شغل ہارام جام الفت
دردہ مے تند و تیز ساقی	نہ شیشہ و خم بریز ساقی
تا گیرم ازین دُاں دل خود	دائم از دہر نیک فنی بد
جم ماند دریں جہاں نہ جانش	مے داشتہ بہت زندہ تاش
کے گفت تو اں کہ کے شد کے	تاش روشن سنوراز نے
دارم امید از تو ساقی	کن لطف ہر آنچہ بہت باقی
تا دفتر عقل پاک شویم	یک نکتہ ز عشق فاش گویم

دربیان مسکن عاشق و معشوق

در ملک اودہ موہان جائے ست	گوئی ز بہشت خوش سرائے ست
خوش منظر و با فضا و پر نور	ہر ذرہ او ست روکش ہور
خود آب و ہوائے اود ہر جن	وز آتش و خاک او ہر جن
ہم عشق و طن گرفتہ آنجا،	مجنوں آنجا بود کہ لیسے
یکجا شدہ حسن و عشق زارنگ	دلنگ کسے کسے دہن تنگ

رخسار یکے است ارغوانی رنگ دگرے است زعفرانی
 قدے چو الف کشید وراست محشر ز خرام ناز بر پاست
 بالائے کس خمیدہ از غم ربطے چو کمان و تیر باہم
 این سوئے خودش بجاں کشیدہ ز آغوش وے آں چو دل رسیدہ
 افسانہ ناورے از انجا خواہم کہ کنم بہ نظم انشا
 ہاں ساقی مہرباں یکے جام کاغذ مرا بہ تست انجام

آغاز داستان

تاوردہ در رخ درمیانہ پیشم خواندند این فسانہ
 مرے ز مہربان بہت خوشرو خوش سیرت با مذاق و خوش گو
 مردے کہ خمیرش از محبت آب و گل طمیتش زافت
 ریعان چو آتش نمودار غیرت دہ ہر دمہ دور خار
 عالم فاضل شریف زادہ از پیچ و خم زمانہ سادہ
 سینہ انجینہ معارف ہرگونہ نفور از معارف
 سر بہت ز عقل و نقل میرے دل بہت کہ بہت شہزادہ شیرے
 حسن مردانہ در سداپا یک بادگیرے مناسب اعضا
 ہر کس کہ بد و نظر گمارد، حسنش بدش اثر گزارد
 خلقش دلاکت بسویش ہر کس گر دیدہ بخویش
 طورش طور خجستہ خویاں غورش غور حبیب جویاں
 ہر آنچہ دریں فضائے بیند از حق منظر دلش گزیند

مولوی عبدالرزاق صاحب گوڑھپوری ڈپٹی کلکٹر کہ از غازی پور بہ بجنور
تبدیل شدند جلسہ رخصتی خودشان در سید پور با نظام مولوی محمد
فیض صاحب تحصیلدار تیاریج بست و پنجم اکتوبر ۱۹۱۹ء منعقد شد
اندر اں جلسہ ایں نظم خواندہ شد

مولوی عبدالرزاق انتخاب روزگار	عادل با عقل و ہمت حاکم نصف شعار
بود غازی پور را ڈپٹی کلکٹر چند سال	داد داد داد با خود داری و غرور وقار
حق شناس اصفاف و در طبقہ ہائے ناست	ہچنان بودہ صغارا و را کہ بود اورا کبار
مجرم ازے کیفر کردار را کردہ یقین	غیر مجرم مطمئن از عدل او برزینہار
و شمنانش خائف ازے لیک و در درگزر	دوستان را جان نثار و باہنراں اقبلا
افسانہ را بہر کار سے یدانش اعتماد	نہر دستاںش پیامردی او خردان کار
لے کسے را بہ سبب رحمت رسانیدہ گے	نے کسے را بہ حقے بخشیدہ بیجا افتخار
مبلغ فصل خصوصاتش چہ دادا است حق	کثرت کارش کشایش میدہد جانے فشار
الغرض در گوہر شہ انسانیت را جوہرست	آنقدر کان بچکیں را در نیاید در شمار
ایدا و اے فلک از ناچر خواہی جدا	میکنی دلماسے ما از رنج ہجران سوگوار
گرچہ میدانیم کایں باشد حکم گورنمنٹ	ہست اشارت از تو ہم کہ دولت بہت خا
خیر بہ ما ہرچہ خواہی کن کہ مجبوریم ما	لیک دست نخس از مروج ما کو تاہ دار
ورنہ خیرے نیست بہر جان تو لے آسمان	نیک ہیں جمیع باتیں دعاے استوار

بس کن لے قاری ہر اسان تانائی چرخ را
 ہاں مخاطب شو بسوے حضرت محمدؐ خویش
 ذات تو آمد ز توصیف قنایے مابروں
 قاری از طرف خود و از طرف جمیع حاضرین
 ہم ہیچوید ز آب رنگ لطف ذوالمنن
 مانیداریم یا راچوں بمنع رفتت
 یاد تو باشد دل مارا چو نقشے کا بھر
 بنیان جلسہ را ہم شکر یہ قاری بگو
 خاص از ایشان نیکدل نیکو سیر آمد فصیح
 ہیں بچشائش کہ از سیارگان ست آتش
 کائے محاسن را تو مجموعہ ز فضل کردگار
 حصر آں کے محی تو اند فائدہ دحت نگار
 حفظ و امن جان و مال تو ہاں پر دو کا
 تا گلستان امیدت را بود دایم بہار
 خیر باد تو ہمیکو نیم با قلب فگار
 یاد اگر داری غریباں را بنائند نگار
 کہ نفوس شاں شدہ ہیں بزم خوش خوشگوار
 کاں زہر رسید پورا نیک بود تحصیل

خط بنام مولوی محمد عمر صاحب سر مولیٰ وکیل سید پور در ۱۹۱۸ء

لے آنکہ شفقت را ہر آن بیش نشانے
 از اسٹن رسیدی با وصف تنگ وقتے
 اینما یہ شفقت را کا نرانہ انتہائے
 کج محبیاں چو ہستم شکرانہ اش گویم
 نایافتہ سواری بر پات رہ سپردی
 از شومی نصیبم ہیبت زحمت شد
 گویم اگر کہ کردی ناحق قدم رنجہ
 للہ وہ خیر از حالت کہ چون ست
 یابم اگر بہایت ریزم نہرا جانے
 از بر دیدن من در اندکے زلمنے
 کفر است اگر نکویم دجود دستانے
 اندر خوراد ایش یابم کجا زبانی
 ایں ضعف پیری تو دس سبج ناگمانے
 شد وقت ریل و خوردی از فکر انسانے
 تر ہم کہ خردہ گیری در حق ایں گمانے
 دل خیر است جو یاں جا بزم گمانے

از آنکه ہر زمانے رحمت بحال بیاں
 باد بجان پاکت صد امن ہم امانے
 قاری شفیق و قس اہم شریف گو
 صافی دھلے طول عمرے و خلیا ہائے

نیاز نامہ پنجاب مستطاب نواب صدر ہائیکہ مولوی محمد حبیب الرحمن
 حال صاحب شروانی - در ۱۹۲۵ء

پیش کیسکہ آمد مستغنی از شناسا
 کسے خواجہ یاد تہ آمچوں متمند دیریں
 لے واہ یاوبندہ را تا چہا فسرووی
 پیغمبر تو ایں ہم پیغام در رساندہ
 کالائے پیچ - نذر سلطان - گدا چہ سازد
 اما کجاست یار از حکم سر کشی را
 ز اصناف نظم چیزے اید دل پیشترم
 خورشید چوں نگاہے از ہر بر فروزد
 اما ز صد ہزاراں یک شکر کے تواند
 حالار جاز خواجہ ایں ہم بود رہی را
 و رہاے بحر معنی کاں در خزینہ دارد

عرضہ دہم سلام و گویم پس از دعا ہا
 ازوے فدائے لطف صد گونہ جان شیریں
 خود تو بر چشم مارا پیغام بسر نمودی
 کاں ناظم یگانہ از من کلام خواندہ
 بیچارہ بر لباطا ناکارہ ہش چہ نازد
 فرماں بری ز بندہ سراپہ سر خوشی را
 وز لطافت عالی تو اصلاح امید دارم
 ذرہ برقص آید صد مایہ شکر تو زد
 گرچہ زبان حال خود تیز تیر تراند
 در کار بندہ آرد الطاف خمروی را
 در دامن و چشم چیزے از ان گزارد

ایں لطف دیگرے را ہم شکر با گویم
 اقبال و عمر خواجہ پیش از خدا بگویم

قطبہ بدیع سال حج مولانا سید سلیمان اشرف

۱۳۴۶ھ

چو سید سلیمان اشرف ز حج	مشرق شدہ شرف بر شرف یافت
سپس رنگ از شرف طیبہ گرفت	چو بر عقبہ جان جاں طرف یافت
رفاقت بہ مام و بہ اہلیہ ساخت	بخود ہر دورا بہترین حرف یافت
چو باز آمد نداہلیہ شد بہ خلد	وگر چند ازیں سائخہ صر یافت
مگر کار بگرفت از صبر و شکر	چہا مایہ عالی ز حق طرف یافت

بہ ہجری ز قاری ششہ سال حج
بلے سید ماز حج ترف یافت
۱۳۴۶ھ

تواریخ سالِ موت

بزرگانِ معرینان بطورِ یادگار

قطعه سالِ رحلتِ کیم محمد اسحق موبانی از محمد علی قاری

۱۸۸۶ء

سید عالم، فہم، دانا، شاعر	ذو فضل و کریم و جانِ طب و حکمت
موبانی و نام او محمد اسحق	حاذقِ تخلص و جانِ جود و دت
نثرش چو لالی معانی منظوم	نظمش چو نجوم در سمائے شہرت
تا چارہ سال اندرین غازی پور	بودش بعلایج عام جلوت خلوت
خواندے ستانِ ہند اورا عالم	بودست چو والہ مدیحِ حضرت
بر بست چو رخت زینِ جہان فانی	دلما شدہ متباہے درد و کیفیت

تاریخ وصالِ او بگفتا قاری

حساں برسید در جنابِ رحمت

سید عالم

مرثیہ مولانا محمد عبدالحی صاحب انصاری لکھنوی

چلیست یارب کہ بہر سمت از آہ نالہ
 بر سر روز و زنج است سید چادر شب
 کردہ تاراج ز سرسلطنت سور و سر
 گل شادی و خوشی رفتہ بباد اندوہ
 نور علم و عمل از رخسار جہاں شد کافور
 بقائد اصول و بحديث و تفسیر
 شاہد و غط برج بر قع مصحف کج رفت
 ہنیت و ہندسہ را نقش ز کرسی افتاد
 در ریلک یا ضی شد بے ربط ز ہم
 صرف و نحو و ادب علم سیر علم کلام
 قدسے چند ز الفاظ میں گیر ورق
 انتشارے چو قلب آبدہ پیش از حاش
 ہست از رحلت نقاد نقور حکمت
 درۃ التاج سر شہرت نام اب وجہ
 چہ فرنگی محل آں معدن فضل و کمال
 کہ در و درۃ و نقاد ہنسہ عبدالحی
 بود از مطلع انصار دکائے انور
 ابر غم برق الم ہست محیط دوراں
 در دل شب زدہ غم شعلہ ز شمع سوزاں
 سکہ بر ملکیت دل زدہ یاس و حراماں
 نیست از رحمن دہم بجز باد خزاں
 ظلمت گری و جل شد قیر نشان
 سخت تر گشتہ ہمہ عقدہ رسل و آساں
 منبر و گنبد مسجد شدہ وقف جہراں
 حکمت و فلسفہ را ماندہ نہ در دہر نشان
 رشتہ بگینجہ صد حقیقہ ہما را ز میاں
 شدہ بر باد خرابی چو حواس حیراں
 ماندہ و رفتہ بغارت دہر معنی و بیان
 دل بشوید کہ ایں مایہ دو طعیاں
 دہر شہوار ز گنجینہ علم و عرفاں
 از فرنگ محل لکھنؤ درج اماں
 ہند را ہست بد و نازش عزت شایاں
 کابرویاقت از جوہر دانش را کاں
 ہمہ رفت قدرش ہمہ غنمت نشان

مشرق آمدہ باندا شدہ صبحش روشن
 ہیچو آئے کہ اشک سیر گشت علوم
 نائب دارت علم نبوی بود کہ بود
 ہم شرف یاب بسج و زیارات شدہ
 حیدر آباد کن بعد وصال پدرش
 خوبی ظاہر و باطن بشہد دن اورا
 مختصر ای کہ چل سال سینہ عمرش
 صاف جویند چہاں ہم تعداد سنین
 گرچہ ز اولاد بخیر دختر کے نیت کش
 یک بگرہ شتہ از حد حساب افزوں تر
 باعث ظاہر علت بندش علت صرع
 بیک گویند کہ مسخو ازین عالم رفت
 بود آخر ز شب پنج ربیع الاول
 دہر غرق آب فنا آمد از موج شرک
 از دعا میکہ ہمایٰ بخشش بودہ
 چار شنبہ بگلستان جناب انور
 کرد قادی چو تباریح وصالش فکر
 عیسوی ز اول ہجری زد دم پید شد
 عقل را جان گرامی ز تن عالم رفت
 ۱۸۸۶ء

مغرب گشتہ اودہ تمام سرنیش ازل
 کرد صیقل کہ مجلا شدہ آئینہ جاں
 حافظ و عالم تفسیر و حدیث و قرآن
 بہمہ ذوق خلوص ہمہ شوق جہاں
 زینت از نصیب دہد موش گزفتہ چہاں
 جادہ بہست کہ پائیش نیاید بگاں
 نہ رسید و پر سیدہ بگاں انسان
 سی و نہ بیت شمارند ز سرتاپاں
 حافظ و ناصر اباد خداے رحاں
 یاد گاران نہ تصانیف ہم از شاگرداں
 کہ ز یک سال سرش بود ازل رنج گراں
 عالم لغیب بداند کہ شدہ ہائے چہاں
 کہ ازین دایرہ سنراں رفتہ بیابان ضواں
 گرد برداشتہ آرزو ہر شہر و خواں
 بیش بودہ ز نجوم فکر یک رواں
 بزین روشدہ آن غیرت سر و ستاں
 چار مصرع و ش گفت بد و بیت چہاں
 سمت از چارم فصل رسوم گشت عیاں
 نقل کہ از ترح طوبی شدہ از جسم جہاں
 ۱۸۸۶ء

ماہِ اوج شرف و علم بشد نہاں حیف
 ہر برج جزو فرشتہ لے دے نہاں
 بس کن لے غامہ کہ شد چاک بگر دل پرچو
 از سحر شب ز شفق شام شیدت چو بیاں
 ہاں دکان کہ خدایاش بہ ہر دم نعام
 بادۂ اہل دیدار و تقانیک چیاں

نور و درناک سال مصالقہ انگی خبابی لوی محمد عبدالرزاق حصا لکھنوی

از اہل اندوہ محمد علی قاری حنفی صدیقی سرمد لوی
 ۱۹۲۶ء
 ۱۲۹۴ھ

مولوی عبدالرزاق انگی شیخ عصر بود
 حافظ قرآن و عالم بود ہم خیر العمل
 در نسب انصاری حضرت بود آن فرخندہ ہے
 منبع البحرین خواند آدہ اور احب
 مجمع البحرین ہم گفتن پیش آمد روا
 مشعل از انوار حق رہبر شوق دل چاہ
 بند و بست و باطن از جانش آن چاہ
 خرق عاوانیکہ سرزد از نہاد پاک او
 شمشادش این ست گندم قبرہ پہلوئے شیخ
 اندرین دوزخان ہجوں جلید و بازید
 لکھنؤ را فخر و غرّت دین و ملت را عمید
 در حسب از ریزہ اول قفل معنی را کلیہ
 چون از بحر شریعت ہم طریقت شد پدید
 منتہائے بحر دین فقر بودہ آں سید
 داشت در راہ سلوک آں اصل رب مجید
 کہ مریدش گریزان راں دیو مرید
 در شمارش عقل داد اک خرد کیسہ بلید
 با ہمہ تنگی جا اندر فسران آری امید

داشت از بدوش و شورش انتقام هر زمان
کز خودی بگزینش و ز غفانی اشخ و بد
وز غفانی اشخ آمد در غفانی المصطفی
بست و پنجم از صفه و ز دو جنبه چاشتگاه

سال و شش جت چن ری سروش غیبت

از غفانی الله بشد و اندر بقا بالله رسید

۱۳۰۴

مرثیه حضرت مولانا شاه نظام الدین حسین صاحب بیوی

ریزد زمین دست الم خاک بر سرش
بارد سما ز چشم نجوم اشک ز نیش
رفت از خزان بچ گل خسروی بباد
خار الم بباغ قلوب ست جاگزین
از رنگینج و در دو غم و هم جانگزا
خود چهره زمانه شده چهره غین
نام و نشان نماد ز سوره و سوره
سرتاپا ست بزم جهان صورت خیز
یوئی جهان که بود گل تر ز نسا
سرتاسرست در همی و بر همی بد هر
رنگش ز غم پرید که گردید پاسبین
آں معدن تصوف و آن مخزن علوم
رفته مگر نظام جهان با نظام دین
گنجینه هدایت و ارشاد بر خلق
و آن منبع فضائل و آن بسترین
ممتاز گشت با لقب تاج الاولیا
از خردین نیاز گرفت از نیازین
در هر دو خانواده چشتی و قادری
آں سرور زمانه و آن مہتر مہین
میداشت مہربانی و هدایت بساکیں

دستہ کہ گذشت پیش شدہ راز
آدم غایت پیغمبر امیں
یوم نحس روز سخت اندر صیام
چوں سہ نواخت گشت قیامت با زمین
کرنا بر پیشد بجناب حضور حق
وزیر او شدیم بجاں الم دین
در ہم شکست سلسلہ معرفت تمام
از ما کنارہ کرد چون آن شاہ عارفین
بودہ بریلی از پئے آل مہر عتلا
خوش مطلع کہ کائے شدہ مغربش ہمیں
کردم چو فلک سال دصالحش سر و ش گفت
اندر قفای رحمت حق آمدہ میکنیں

باز کی بولی

۱۳۲۲ھ

قادی ست گم گام دل از زہر رنج تلخ
ترا کیاں خوش ست گوار از زنجیں
اعنی کہ جائے حضرت ممدوح پور اند
گشتہ زد دست رحمت حق نیک جانشیں
زندہ است دین سنج احمد بذات اد
شہور در زمانہ از نجاست محی دین
دورم بصورت ارچہ من از آستانہ اش
بر عقبہ اش بود بحقیقت مرا جہیں
فیضان دوست عام چو آبائے او بخلن
باد امدام حفظ و امان حقش ہمیں

قطعہ سالِ صالِ شاہی الدین احمد بجاوہ نشین خانہ تیارینہ نظامیہ بریلی

شاہ محی الدین احمد بانشین نیکو اں
ہمچو مہر وادہ روز و شب ضیا بخش جہاں
بود بر بجاوہ شاہ نظام الدین حسین
در بریلی و ہر سو نور فیض صوفشاں

هر که دست خود بر تن او دوشش شد در از
 از خفا پرده بروی حسن باطن داشته
 باطن بجا صاف داد آن جلوه که جان شمع بود
 در دو شبانه شب بربست و به هم از اول ربيع
 بهر نام شاه مستعمل آمده اول چرخ راغ
 گرم آمد محفل از کيف سرود و نغمه ها
 حکم با قوال داده اين که با نغمه زند

باشد ايمان مسلمان مصحف روى على

سجده گاه ماست محراب و ابروئے على

چون نبوده اين غزل قوال را در ضبط ياد
 پس نمودارشاد با هميشه زاد خوشن
 گشت از تو تکوايد آن مطلع با کمان لطيف
 آمده در سجده پيغام وصال دلربايش
 در رسيد اندر حریم خاص قرب لم يزل
 روشن او را جان دل از وصل جان شد مگر
 قطعه تاييخ و صلش شاعران ذی کمال
 خال زاد ابرو غزيم شاه قطب الدين حسين

با ادب اندر حضورش نش کرده اندر آن
 کان ظهور الله شاه است اهل دل در سلک آن
 مصرع ثانی خود او هم خواند چون سجده کمان
 گشته بيخود ساخته جان انشا جان جان
 داشت فکر تهر صلت شد نصيبش در زمان
 تيره از هجران او ما را زمین و آسمان
 گفته باشند آنکه باشد دل پير و دل ستان
 کرد مجبورم که گویم گر چپ ارم کج مجيبان

قطعه گفتم خاتم چوں مصرع سال از سر و شش کان و گارست اندر فکر صعبش اعراس
گفت لے قادی بھری سال وصل او بگو
جائے او جائے سکون کا نثار آند خباں
۱۳۲۳ھ

دستان سنج و غم را چوں نباشد انتہا واجب آمد ایں کہ پیچ سوائے خوشحالی زبان
جاننیش او حکیم حق غریزہ اوشده است بہت پورہ ترشش خورشید بھج دو دماں
نام ہم اور اغریزہ اما حضور دماہمہ از محبت و زاد بضم می کنیش بر میان
کار اجدادش خدا یاد رسولک زلفے گیر
تادماں ہموارہ اور دار بار امن امان

قطعه سال وان وصال خباب مولانا حکیم مولوی محمد عبد العظیم صاحب آسی
۱۳۳۵ھ

از دل لول محمد علی قاری حنفی صدیقی سر لوی
۱۳۳۵ھ

حیات تنوہ خباب مولانا عبد العظیم
۱۳۳۵ھ

حضرت مولائے ما عبد العظیم سرگروہ صفیا و اتقیا
در طریقت با شریعت بمنقش مجمع البحرینش از خوانم بجا

علم ظاہر علم باطن ہر دورا	سیئہ صافی اوگر دید جب
ہر کہ دست خود بدتش دادیت	دامن شکستہ خیر الود
ہست اور اسلحہ صحنین	زور شیطان اندر انجانا رس
رنگ کمال آن خیاں پر چہرہ بست	چشم ظاہر میں نہ فہمیدش خفا
در حقیقت تیرے اعظم بہ وضو	دیک خود رومی نمونے چوں سہا
نثر و نظم راسخ و درن مشکل ست	بہر آں دل باید و فہم و ذکا
خونش در مواعظ نختہ	دانش سلک لالی ہدا
فی الملک ملک سخن را اگر کہے	شد پیر میر یا کہے آں را خدا
برتر اورا شد مقام از این آں	خود کلام او برین عوی گوا
روز افزوش ترقی داشتہ	گفتہ اش در چاپ دان باروا
اندین درست استاد سخن	مولوی شمشاد عرش اعلا
پیش او زانوی شاگردی نہاد	باہم استاد می شان عسلا
از ہنس دیاب کورا مرتبت	در سخن بود دست برتر تا کجا
گشت یک چند از پے مقام تن	چارہ ساز خلق بادست شفا
شد میں املے بار ازاں پس	یک گاہش غیرت صد سیبا
خاندانش در سکندر پور ہست	ہر یکے از مشاں چودہ باہنا
یافت غازی پور از دے صدر	داد و روا ڈیہہ را لطفش ضیا
خلق او مرآت خلق احمدی	ہر یکے بر خلق او از جاں مندا

شفقت از مہر خلق اللہ عام
 دین کا لشکر میں کئی دہریک بخود
 رحم مستولی چاہی بطلب پاک
 ہر کرا چوں عسکر آمد تا نود
 ہاں اگر نیروے باطن یاد راست
 حالت مولائے ما بودہ ہیں
 در رشیدی خانقاہ جون پور
 قبولیت بر جاہ داد خانقاہ
 پیش کش از ہر کسے ممنوع داشت
 عسکر تاریخی اسلام بزرگ
 بہر آں شیرینی بازار رد
 یا بجلو اے کہ بودے ہر غلط
 بر من بے پایہ اش اطافِ خاص
 نور عین من محمد بود الحسن
 از ارادت مندی او آں جہاں
 دوزخ زائش گزین حافظ فرید
 مست بخود می شد نہ بخواہش
 گاہ گاہش کرد این خدمت حبیب

در حق ہر کس باخلاص دعا
 بیش از دیگر شمارد لطفا
 عقوبت ہر ما مقدم از خطا
 رفت ہمت سست گردیدہ قوی
 حال او از دیگر اں باشد جدا
 از کبر بہر عین ماندہ ہر دو پا
 صبح اگر کردہ بھن بڑہ مس
 داشت دایم فی حق ادا
 بند و دستش نسا زد دست تا
 باطن نیک کرے بے ریا
 داشت بر خرمائے شستہ کتفا
 طیب و طایر ز مشکوکات ما
 نے درین شصتم نہ ہنگام صبا
 تازہ حضرت یافت در دل انجلا
 باد عا ہامی شمع مدحت سرا
 بہر خود شاں بود کیفیت فرا
 می شنید از بے کلام دل ریا
 می کشد خوش لمحہ اش لہاز جا

۱۲
تخصیص عالم

خداوندش حافظ بنی بخش آنکه بود	خداوندش را نیک کرده حق ادا
بود احمد خان زمینی در عطا	آسمانی خاں شد ملے داه و ا
برکت اللہ و فریح اللہ عظیم	بد عالم این کسان چار تا
بوده در اسرار حصا و حضور	بیشتر ممتاز بے چون و چرا
بد عالم را جدار ایشان همست	نستے بار و گشتن ماورے
آن چنان حضرت باو میداشت لطف	کز محبت خواندے اورا بدر و ا
گرچه ز اولادش بجز یک پیوست	نبت مبتش وادریغا حسرتا
بادار چشم حوادث ہر او	حافظ و ناصر جناب کبریا
یک از اولادش پیش پرست	یک جهان و زشتاں نباشد تھا
باقیات صالحات ایشان بوند	تا فضا باشد مابین ارض و سما
چون دوم روز از جہاد غمت	یوم یک شنبہ گرفتہ ظہر را
در مہوای وصل کامل آن جناب	زین فنا باشد با یوان بقا
این صاخش انتقال آخر ست	در نہ گردید امتقاشش تا چہا
کز خودی اندر فانی شیخ شد	شد از آنجا در فانی المصطفیٰ
شد فانی اللہ را فانی پس	گشت چون ہرگونہ تکمیل فنا

سال و صلش قادی از ملہم شہنت
 بابقا باللہ شد آخر دامن

۱۳۳۵ھ

آسمان میخوابست تا اورا بر بند
 جلے دیگر دواں بار نیرد بلا

جان باقران کہ حضرت خود بیت
 اغنی اینجا ماز و امین شمیم
 هست نور الدین پورہ قطعہ
 شاہ معصوم آن کہ شیخ عصر بود
 ظاہری و باطنی الطاف او
 از زمینداری او اولاد او
 وقف فرمودند حالی بیدریغ
 بیش از ظاہر ز باطن گنہ است
 می رسم و بہرہ خاطر خواہ است
 آنکہ سبحان اللہ هست او غریب
 والد و شیدائے حضرت دانش
 گفتہ اش را نیز غم جمع کرد
 سعی او موفور ہم مشکو بہاد
 تولیت را گر چہ او نکو دراز
 از پئے شاہد علی اہل آں
 باید انیک تا قبول آں کنند
 کار ساز او را بد تو فتن نیک
 چرخ را این نمشہ جانہا گزا
 از سهام جوہر چرخ پر جفا
 چون دل ما شہر غازی پور را
 بود آنجا ہست آنجا حبسنا
 عام بر ما خاص بر مولائے ما
 نیکو ان با صفا و خوش لقا
 بہر آراش زمین دگشا
 بہر ما از خوان الطافش صلا
 نیست آنجا بس بود گیر و بیا
 کہ دہانش دیدہ این خلقت سرا
 روضہ اش را ریختہ طبع بنا
 جان او را صد دعا بعد از ثنا
 ہم نصیبش باد نیکو تر حسنا
 چند کس گویند لیکن بر ملا
 انتخابے ساختم بود آں فنا
 دست شاہد را سپارند این لوا
 آید از وسعہ انجیدار شیش رجا

قاری اور اجائیتی بہت سال
بہرہ شاہد پچائش تنکا

۱۳۳۵ھ

مصلحتاً بود تا زین تولیت روضہ اشراق تولیت باشند
واقفان با چند ممتازان شہر بنت بنتش را نمودندش عطا
چون ز نسوان ست او بہر مدد دست سبحان اللہ اورا قد کفی

قاری این را ہم بگفتہ سال نصب

تولیت این باشد اللہ بے بہا

۱۳۳۵ھ

قطعہ سال حلیت لکنا محمود الحسن صاحب شیخ لہند

چو اسلاف اولو العزم کہن رفت چگویم ہائے دل سوئے زمین رفت
بحال ہندیاں شغقت طرازے بری از حیلہاے مومن رفت
ز کس اورا بخودہ ترس و بیم بہ بے باکی براہ ذوالمنن رفت
چو بلبل نغمہ زن آبد باق زبان شور بہ ناز و زغن رفت
تن ہندوستان بے جاں شدہ حیف کہ جان پاک و صاف آزار تن رفت
رہم بودیم و راغی بود ذراتش زمر کش طرف گرگ فتن رفت

تاریخ و صاخش گفت قاری

شبان ہند محمود الحسن رفت

۱۳۳۹ھ

قطعه تیار طبع قرآن کریم با ترجمہ مولانا محمود حسن شیخ الہند

ماہرین علم تازی کم ز کم چون گشتہ اند
از جہات ہر طرف بر خواستہ شوقین
ترجمہ قرآن را فہمود شیخ الہند
نام شان بودہ است مولانا محمود حسن
از تراجمائے دیگر گوئے خوبی در بود
نیک تر بادش خیر از فضل رفیع الدین
آنکہ از بجزو اخبار مدینہ جاری است
ماکش در کار ہائے خیر باز دیانت
طبع قرآن مترجم را کنون دل بستہ است
بہر فہم ما کہ بے بہرہ شیم از علم و فن
عیسوی و ہجری و فصلی و ہجرت ہر چار
بہر سال طبع ملہم گفت اے قاری مہین
بام قرآن فون از تورات و انجیل و زبور
مومنین را ہادی پر نور قرآن حسن

۱۳۳۴ھ

۱۹۲۵ء

شاہ سترہم ویدشا از کبر قرآن بے ہن

زند و ستاشد ببار اعیان حامی قرآن

۱۹۸۲ھ

۱۳۳۳ھ فصلی

قطعه ہادی سال و فاتح مجھے مغالدین ابن حکیم مولوی عبدالعزیز توری سی

۱۹۱۹ء

از دل گاہِ آلام محمد علی قاری صدیقی سرولوی

۱۳۲۸ھ فصلی

حکیم مولوی عبدالعزیز را فرزند جمیل صوری و ہم معنوی مغالدین

سنینِ عمر وے آمد چو بخت خوش بشمار
 چه حسنِ حدیم المثال بے عیب
 ز خلق و فضل کماے خداش و ادب
 عصائے پیری نشانی بکار و بارگزین
 بصید افگنی بطشده به بحر قرین
 دهن کشادبان تنگ قهر بطین
 شد نام و این زیر خاک رنج و دین
 شد چه گویم این که چه خسران نصیب نشانی گشت
 ز بهر سال خلش نفل زایشان خاست
 رسید ز دل آه برد و در تمس
 ۱۳۳۹

قطعه حلیمه صال مولانا عبدالمصطفیٰ صفا از محمد علی حنفی ولوی

۱۹۲۲ھ

مولوی عبدالمصطفیٰ جانِ علم
 چشمه رحمت که در غازی پورست
 کز مبارک پور بود آن ذی کمال
 کابله فیاض باغ و جلال
 مولوی اول آں را بود او
 تشنگانِ علم را دادے زلال
 بست و نیم از مہ شعبان بہ بست
 سوتے موطن پنجشنبہ را حال

۱۲ قصیدہ است در ضلع اعظم گڑھ

بائیں دیکر آمد اقبال	ریل چون اندر کھینچاں در رسید
استخوان پاؤں سر را شد زوال	وز تصادم صد ہمارداشت او
اندر انجا با مدد ایش خیال	در بنارس زود بردندش کہ بود
از پیہ رنجور نیکی کو ہستال	داشتندش در کبر چو را کہ ہست
داشت تا نصف النہار اونیک حال	چون یکم رمضان رسید یوم سبت
وقت اول نظر بخود انتقال	شد سپس اورا تعمیرائے سخت
شد شہیدانہ بحق اورا وصال	در جنازہ بود انبوہ کشید
ہر مظلوم ہر بہت اورا مال	نیک بودہ نیک رفتہ نیک شد
گرچہ گرد تا ہزاراں ہ و سال	ہچو او دیگو کجا آرد زماں
در اوب خود بود او خود را مثال	سینہ اش گنجینہ بود از نقل و عقل
مفتی بے مثل بود آں خوش فصال	بود اصول فقہ را ما ہر چو او
کنہ داں بود از حسد و انحال	در کتاب و سنت اجماع و قیال
بود و فتوے بود از حسب سوال	سولش استفادہ ہر بہر حاجیہ
جان خویشان و مہال	خود ازین دار الحن خوش رفت داد

قادیانہ مہتمم شہیدش سال وصل

کرد باللہ مقصد صدق ارتحال

۱۳۴۰ھ

سال صدّمہ رحلت جناب مولوی محمد عبدالاحد صاحب شمشاد

سمت ۱۹۴۲

از زبان نوحہ محمد علی قاری حنفی صدیقی سرملوی

۱۳۲۲ھ فضلی

مولوی عبد الاحد شمشاد بود	شاعر شیریں زبان شیوا بیان
خاندانش بہت ز انصاری نبیؐ	تام بردار بہت در ہندوستان
موطن او لکھنؤ بودہ - مگر	گشت غازی پور را روح و جان
تا بہ پنج سال کرد اینجا بسر	با ہمہ ہم بے ہمہ با غر و شان
در علوم مشرقی تکمیل داشت	فارسی را خاص بودہ مکثہ داں
لیکن آرد و سخنگوی نمود	بود ہر آن خود او اہل زبان
در کمال اتعنی - ثانی نہ داشت	خود مثال خویش بودہ سبکیاں
بہت از سزا بپا در گرفتہ اش	شاعری را ہر چہ باشد جان جان
چون تنائیش در سخن بنجد کہے	خامہ گریان ست و مقطوع لسان
از تلمذ گر خبر جوید کہے	با کہ او میداشتہ از شاعران
گویم اول یافت از دیگر لوا	داد آسی آخرش طبل و نشان
حسن سیرت حسن صورت ہر دو داشت	جامہ زیبیش ز ما دلہا ستاں
یافت از حق آن چنان صدق و وفا	کنی کہے باکش نہ بودہ در جہاں
ظاہر او بلہش را آئینہ	آنچہ در دل بود بدش بر زبان

فرد بوده در جهان دوستی
 پای بند پاشی در صوم و صلوٰۃ
 زور ایمان آن چنان قلب داشت
 ز افق طاعون گریزان بود شهر
 بکایتی رست قیام می نمود
 چشمه رحمت که یک اسکون بود
 طالبان نعت علم و فضل را
 بر این کج میخسره بود او
 با همه این شغلها سفته گهر
 اندر آن بودندش گردان او
 گوهرش الحق قیمت بوده است
 گرچه عمرش در گزشت از شصت پنج
 و سچ و درک از چند سالش گرچه بود
 بهر انجام فراغ کایچه داشت
 آتیز کارش شده از چند ماه
 که غذا یوماً فیوماً باز گشت
 چند روز از پیش و ز آخرش
 اینچنینش در گلستان حیات
 بست و نیم از مہ ذہ القعدہ بود

بے ریا بوده است بر ما مہربان
 با ملاوت بود بر هر کس عیان
 خائف از تخمه نه از طاعون راں
 یکا و دیگر گشته گلبه مکان
 دفن و کفن میتاں را ہم ضماں
 شد ز معیش کا بے فیاض آن
 می دهد لاریب گنج شایگان
 سایش اندر ترقی ہرزایاں
 دیگران صالح خوابان بیکراں
 ہم زہر ہر ناحیہ خدا ہش کنان
 ہر طرف ریلے فیض او رواں
 شیب او اندر خضابا و نہاں
 ناشدہ از کار ہایش پرفتاں
 بود ہموارہ بجاں بستہ میاں
 بویج ضعیف معدہ پیدا آن چنان
 تا آں کہ آب ہم گشتہ گراں
 از تھوئے رفت بکشت آب دماں
 صرصر مرگ او فدا آمد خزاں
 پیچیدہ را سحر وقت اذ اں

رفت بے پردا از نچا شاد و خوش لذہ ایم لے شائے در شور و فغاں
 موطن او مدفنش اینک شدہ دیگرے آرد چوئے کے آسماں
 بہر با سوگ ست اور اعترفت ست شد ز دار الحسین در دارالاماں
 نیست تنہا بغزیراں رنج و غم ہم با جباب ست دباہماں فلاں
 فکر تارخ و صالشی کردہ اند خاص شگرداں دیگر شاعران
 من نہ از ثنائے زائیان بود عافیت جو آشکارا کوئناں
 باہم بے انگلی کردم چو فکر ملہم غیبی نمودم شادماں
 گفت او سر رفت ست این بگو
 یافتے سدر اندر جہاں

۳۵

قادی آمد پوئل بیان غم بسر سنے شادی بیچ خامہ راعماں
 شد منیر عزت اللہ علیے او ایں نواسہ ست اور انیک دال
 عالم دصالح متین و خوش ہناد چوں بنا شد ست عالی مددماں
 ست مولانا دلا فاضل او ایں لقبہا یافت بعد از امتحاں
 لے خدا اور الفضل مدح خویش وودر دار از چشم زخم این دال
 نصیب اور اعیوی سال ست ایں
 پیر در عقل ست در وقت جوان

۱۹۱۶ء

قطعه سال وفات میرزا کر حسین تبرغازی پوری

چو ذاکر حسین منبر زنت چیده از نیجا و دار البقار ارداں شد
 بخونیشان او بنج و غم راجه حدس چو نذر غم و بنج بهماں فلاں شد
 بنزد سحر سخن بنج خوش فم پرگو چو تو کم درین دور آستان شد
 چو آسای بشد رفت شمشاد از نیجا چو شمشاد رفت این پس ارداں شد
 خدا یا چه آواں خسراں رسیده که بهیم غم و درد سواں جان شد
 بگفت از لب و لای تاریخ قادی
 هنر شد ز عالم هنر از جهان شد

۱۳۳۹ هـ

قطعه سال رحل عبدالحمید خان وکیل از محمد علی قاری

۱۹۲۱ ع

مولوی عبدالحمید از عین مین میدشت انس شاگد بر من کرم بهواره می کرد از قدم
 ایشان علم را چون نیک با هر بوده است غم غلطی شد مرا با وے به تذکار علوم
 بود بذله سخن، هم صاحب مذاق و غنای گو در دوش هم بر زبان معنی عالی را هجوم
 هر چه میگفتم به نظم او می شنیدے لازما هم رسیدے بر فراز نکتہ هایش بالعموم
 بر سائے پیشه نشان و کالت ماه بود کار گیراں گرد او حلقه زناں همچون نجوم

ہر کہ اور اہر کیا دیدے شدہ بے خویشتن خوش بھی دیدے یاں را تو فرے بالزوم
 ناگہاں گشتہ سقیم از دینے در پشت سر رفتہ رفتہ خوں بہ جہش ماندن پیرہ و محوم
 روزِ شنبہ کز مہِ شوال بہست و پنج بود برد اور ازین جہاں و راں جہاں چرخِ ظلوم
 بہر سال طرشت قاری شیندہ از سر و ش
 عیش جالیش شد جہاں آمد چو بطلانِ عجم
 ۱۳۳۹ھ

مرثیہ مولوی عبدالصمد بہ بیچاہ پنج ابیات ہم عدد سن اصل او

۱۹۰۳ء
 از محمد علی قاری برادر کہین آں آسودہ عظیمین
 ۱۳۱۰ھ فصلی

جہاں تیر و تار از بہر چیت زمانہ پرانزدہ اند در و کیست
 زمیں از چہ غلطید بر خاکِ غم ز دآتش باغلاک برقِ الم
 اگر روز بہت آن شب بدترست دگر شب ز انجم بدل انگہ ست
 نہ در تن توان و نہ در دل سکول روان ست از وید با جوے خوں
 نشانے نمازدہ ز سور و سوز فغانا رسیدہ ز نزدیک و دور
 بگیتی نہ اند آہ عبدالصمد ملک خو فلک چاہ عبدالصمد
 کمال و شرف را بد و ناز با نوال و کرم را بد و ساز با

ہر گل زمین بلب خوش نوا
 بسا در دلش ذوق سیر و سفر
 ہر گوشہ ہند آوازہ اش
 نہ تنہا درین ملک ہندوستان
 بہ تشرآں چنان داشت زور تسلیم
 کہالش بہ نظم ارچہ بود از نخست
 مگر گفتہ اش را نیاندوختہ
 نہ مانند ہر کس و کالت نمود
 ہر پورڈ ہودہ بدو ممبیری
 زوایں چیر مینی امرش بلند
 نہ خان بہادر خطابش رسید
 ز حکام تا عامی سو گوار
 بہ پیش کشین ہمیں سرنگوں
 چہ اسلامیان و چہ ہندو کساں
 چنان دہشتہ سردری ہمہ
 بلطف و کرم فرق ملت نہ داشت
 تلطف با حباب و یاران نام
 دو کس را اگر جنگ بودے دواز
 مگر مزدخواہاں نگشتے بدان
 ہر گل زمین بلب خوش نوا
 بعد جاہ و مکت بعد کد و فسہ
 کہ راندہ بہر سمت جہازہ اش
 کہ ہمش گرفت از کراں تا کراں
 کہ ہم پنج پیش و رہباں بود کم
 تلبہ بہ آسی ز بس کرد چست
 ز آموزگار این ہم آموختہ
 بعد سردری و جلالت نمود
 بہ پنج آمد از بہر افسری
 بہ درباریاں عمدہ دار جمید
 بجاں با حق انتخابش رسید
 ہمہ را ہر کار حاجت برآر
 مگر خوشنق را ندیدہ فسروں
 ہمہ گوش بودند و بود او زباں
 کہ او بچہ راعی ہمہ چوں رسہ
 کہ افام او عام و علت نہ داشت
 مدارا با عدائے بدین تمام
 کشادے برانہادر صلح باز
 غزیراں یکے دید وہاں فلاں

زمانہ گرفتار بے آزمون
 غیوریش اور ابھی داشت سیر
 شدہ از مہ پانچ چوں بست پنج
 مگر زد گشتہ علاج جمیل
 زباں شد بقا و دستش بکار
 بنو میدی امید شد جلوه گر
 چو بست دسہ از جون گشت آنگاہ
 بدین نوبت آں مایہ محکم رسید
 بے دست و پا زد بے جد کرد
 سوم روز شد غایت مائے حیف
 رسیدش چو پنجاہ و پنج از سین
 از نیجات اشعار پنجاہ و پنج
 ہر جانب از شیون و ناہما
 ز تعطیل غم رنگ دیوان شکست
 دویدند پیسہ جوان بہر دید
 نہ اسلامیان صرف ہم ہندواں
 بہ ہمایویٰ نقش انوہ جمع
 بغازی پورا دل نمازش شدہ

فریہ نخوردہ ز دنیاے دول
 نیاورد دستش ز بالا بہ زیر
 ز فلاح شدہ ایمیش رنج سنج
 پس اندازی رنج اورا کفیل
 برقرار شد پاش ہم استوار
 ولے آسماں باخت نرد در گر
 ہوں مادہ رختش بریہار
 کہ چارہ گردش باز چارہ ندید
 مگر باقتضا چوں شود ہم ہزد
 الم بر زمانہ علم کرد سیف
 برید از جہاں شد بخلد برین
 درین فوجہ سر بردرد و رنج
 تو گوئی کہ عالم گرفتہ بلا
 کشیدند حکام از کار دست
 کہ در دم نہانست روئے سعید
 نہادند بر دوش نقش دواں
 چو پروا نہاگر دتا بندہ شمع
 کہ بر چرخ سوز و گدازش شدہ

بوسے وطن سرولی شدے واسے دارالحسن
 مراذراں جاگاہ ادا کردہ درگودہ کردند آہ
 دے قادی خستہ حال ز سال وصال در حسن مال
 منظر بود بے تاب و ش ز حق دردعا در جانا سرودش
 کہ مصرع روشن ز خورشید یافت

حیات ابد عیش جاوید یافت

۲۱۳۴

غم آن بایہ و شکر خالق بدیں کہ بگزاشت فرزند را جانیش
 کہ بکئی بود نام نامی او سمر در جہاں نیک نامی او
 بہ انگینہ تا ہفتہ سال بڑ امیرانہ بانسروا قبال بود
 بہر باب اوستج باب آمدہ بہ بیرسٹری کامیاب آمدہ
 چو ماو نہم آمد از مقدش فلک برساندخت کوہ عیش
 خدائیش کرم گسترد یار باد
 از ان کش نباید نگہدار باد

قطعہ سال وفات غریزی محمد زکی مرحوم برادر کبیر من

محمد زکی ایخ عینی من ذکی دہیم عقیل و عسری
 چہا دادہ بودہ بدو کار سادہ اصول زمینداری و سروری

بصد دبدبہ تمغہ افسری	بچنگی غازی پوراوداشتہ
مگر از خدا داشتے یادری	نہ بیمے نہ باکے ز کس در دلش
غیور شش نموده خداے غنی	بکس حاجت خود نہ بردہ گئے
نہ کردہ از ان ایسچ کہ کوتاہی	شغف داشتے با صلوات و صیام
بہ گور کمشنی از کسان غوی	پہتیا چو شد نقطہ دائرہ
نمائند پا مال غارت گری	بدل داشتند آن کہ این نقبہ را
بہ عیش شدہ بے بہاداری	ز لپ آنکہ حاکم باین ضلع بود
نہ گشت از سزا پچ کرش بری	کہ بلوایاں را رسید آفتہ
دل و ستان و عزیزاں قوی	چہ گویم کہ از فے چہا بودہ است
برید او زد دنیا شدہ جنتی	چو بست دوم شد ز ناو صیام
دو بازو شکست از محمد علی	شد عبد الصمد شد محمد زکی

میسلمی ست قاری بن رعلتش

بجنت شدش مکن خسرو می

۱۹۰۵ء

صلاح فرار مولوی محمد عمر از مولوی ابوالحسن بشیر زادہ آگنیدہ لم نزل

۱۹۱۶ء

سرکلی بود قریہ مرد خیر نسہ

بغازی پورا اندر چو جان رسراپا

محمد عمر از ہاں جاے بودہ امیرے ریئے جواد سے چو آیا
 بگور کھپور او بود منصف بہ عمدہ عدالت بر او اور انصاف شیدا
 بعلم و بفن و باخلاق نیکو برنگ رخ و صورت خوب و زیبا
 بہر طبقہ مردم چشم عالم ق بہر گوشہ ہا مندر آرا بہر لہما
 بہت و سہ سال عمرش رسیدہ بہ دانائی پیسر دیر تہ دانا
 ز معمول پرداختہ خواب کردہ شب جمعہ ولایت و مفہم رجب را
 نماز سحر گاہ خوابے کہ بودش ہاں بود کان میسر بانزد دنیا
 پئے سال و شش چو خوش گفت قاری

برید از موالی شدہ جنت آرا

۱۲۴۵ھ

شدہ فتنش ہم بگور کھپور حسنہ نمازش کدر ایجر نام پیدا
 چو بر سیزدہ صد شدہ سی و سوم بر اسکو لہما انسپکٹر شد آنجا
 جوانے کہ اور بہت ہمیشہ زادہ بصورت معنی بد و بہت ماتا
 ابو را چو بر احسن صغم نمایند شود نام نامیش پیدا ہانا
 خدایش نگہبان ز چشم حوادث پیام ترقی بود اوج گیر

باصلاح مرقد چو آہنگ کردہ

ز بابش شد این قطعہ الماد انشا

سال دسیاچه وصال محمد عبدالرب بن محمد ابوالحسن بن محمد علی لدی مولوی محمد صید

۱۹۲۳ء

چارده ساله را کمال الله دل ربوده ز همگان با دلب
 هر دل از دید او طرب انگیز باب و ماش اگر ندانم عجب
 در دو شنبه بربست پنج از عید حیف در باخت جان بشدت تب
 قادری زار سال هجری گفت
 قرب رب یافت جلد عبدالرب

۱۳۴۱ھ

قطعه سال اوج وصال مولوی محمد نور محمد برادر عمر اومن

از دکن آمد محمد نور بهای روز عمرش را چو پیداشام شد
 چار ساعت بود در کھتیا سرای کن خدایش وصل را پیغام شد
 بود در سنت پس از فرض آله شکر حق کا و را بنجر انجام شد
 بهر سال جلش قادری گفت

مقبل رب در نماز شام شد

۱۳۲۱ھ

قطعه سال مولوی محمد فصیح صنا از محمد علی قاری صدیقی سرلوی

۱۹۲۲ء

گر اُمی عزیزم محمد فصیح	رئیس و کریم و خلیق و جواد
بہ گھوسی اعظم گڑھ اور وطن	بہ تحصیلداری نمود امن داد
زہر دل غزیزی کمالے بدو	خوش افسر از و ماتحت بود شاد
صلہ داشت با استر باہر غلط	بہ خلا خلیل و با صاحب راد
سہ شب نہ چو از جوں شد سیزده	دہم ساعت شب بخت جاں بداد
بہ ضلع جون پور و در شاہ گنج	چنیں حادثہ ہائے بر ما فتاد
دو ارج کنیش مسیح و ملیح	سوم بچہ مقبول کور است زاد
بصدیخ و غم آوریدند نقش	بخاکش سپردند در بوم زاد

نزد قادی بھری است از حق داد

ز رحمت بدو تاب ز نہار باد

۱۳۲۰ھ

قطعه تاج سال وفات مولوی عبدالواحد حرم

عبدالواحد نسبہ کعبی	بردارے و علم راشانی
بود از بس خلیق و خوش دل و نیک	اجل الصوت حسن الحانی

بصلوٰۃ و صیام داشت شغف ہجوم تماض صاحب ایمانے
غیرش اندر نہ انہر طاعون در سترلی نماذا انسانے
حیف اثر خورد و شد بغازی پو از پیے چارہ و درمانے
ہائے تدبیر کے دہر سودے چوں بدست قضا رسد جانے
آخر کار زین فنا جا خوش بہ بقا جا - نمود جولانے
قادی زار سال رحلت گفت

جو در پراشدہ است جمانے

۱۳۳۲ھ

قطعہ سالِ صالِ مولوی محمد ابوالبرکات از اندوگپس محمد علی قادی

۱۹۱۶ء

مولوی عبدالاحد عمر اداخ بودہ مرا عالم و حاجی و زائر ہم وکیل باکال
بود ابوالبرکات اور اولیں فرزند ذی لیاقت ذی جاہت انت رطل
میرجے بودہ است از بہر رمضان شمیم زخم رنج مرض از لطفش گرفتہ اند مال
ہفتم رمضان و یکشنبہ ہشتم سالتش رفت ازین ارفا و اندر بقا کرد ارتحال

قادی غمیدہ سال رحلت از لہم شنیدہ

جائے اولاد بقرب خاص پ لائزال

۱۳۳۲ھ

قطعه تاریخ وفات مولیٰ سمیع اللہ مولیٰ نور اللہ سپرن مولیٰ محمد حسن رحمہ

مولوی حسن اللہ رخ عزم آدم کہ بود	در پیش بوده دوتا فرزند اورا جانشین
تا ہمارے شان سمیع اللہ نور اللہ بود	اولین یزد مہین و دوسم بودہ کہیں
نوجوان بود ہر دو ہم دلیر و ہم جبری	بود قلب بزرور شان طمانیت قبریں
ہر دو را از مبدیٰ فیاض شانے دیگرے	چوں نہ بودے ہست رسم از دیر یاری پی
چار ضربی داشت در ہر کار با عقل رسا	گام بر گام پد نہ سادہ بودہ اولیں
بود اولو العزم ارچہ بایندش مگر پروانہ داشت	زندگی میکرد از ادانہ پور دوسم
حیف صد حیف ست گذر نوجوانی ہر دو تا	از جہاں رفتند و ما ماندم حیران و خیریں
ہر دفعہ پنج ماہم ہن گفت ست سال	دو میں نزدیک بہ رفت ہن لے اندوین
اولیں اسال حلت ہم سر و ش غنیت	در جہاں داؤد اورا مہدیٰ مجاہد ہیں

۱۳۲۱ھ

از پے اولاد ہر وقادی از حق کن دعا
خیر باد اسٹال شان یا ازلہ العالیں

— ۵۸۰ —

قطعه بحسب سال و سال مولیٰ محمد صالح از محمد علی قاری حنفی صدیقی سرگرمی

سبب ۱۹۸۲

مولوی عصمت اللہ بود پور عزم من	بس بزرگ دس کریم دس متین و بس حلیم
بود پور او محمد صالح اورا خوش منیل	بس وجیہ دس شکیل و ہم شمیم و ہم کیم

نیرے بازو تن ہے داہستے او بچیاں
چوں بخت و بخت آمد از سین غمراو
داہستے راے رزین و زور فہم مستقیم
گشت ازورم جگر ازین ضعیف از بس سقیم
روز و جمعه شد از تیجا سوے جان در قدیم
عیسوی ہجری ست اندر دو مصرع سلیم
قادی خستہ زہر سہر یا د سال رختش

رحمت رب از پیش آمد فراش و سائبان

شہد و چند اور از حق بود آنچه در دارِ نعیم

قطعہ سالِ حلتِ میاں و حیدر اللہ سپر لوی رفیع اللہ ساکن سرولی ضلع غازی پور

رفیع اللہ را پورے مینے
جوان صالح و سرچشمہ خلق
و حیدر اللہ نیکو نیک کردار
لین و بس متین و نرم گفتار
چہ مایہ نیک داد و دامیداد
شہد بی لے یل بی منصفی یافت
ہما نجا شد سقیم الحال از پت
پس دل برد آمد در بن ران
مگر جی ڈاکٹر گشتہ معالج
زہر دود و جہد گشت موفور
ترتی بود در تکلیف و در رنج
بنارس برود در صرف و ملو
زہر کار سے محفل بود باہش
بہ تیار و دعا بودش سر و کار

در انجا ہم ز کوشش پہنچ نکشود ز قندیر آمدہ تذبذب بے کار
 بہ باب و نام او امید ہا بود کہ این نخل متنہ آور دبار
 تبرزد چون قضا ببرد ہیبت چنین سر سبز نخل نیک آثار
 بھری سال حلت گفت قاری
 بساط لطف رب گشتہ بدو یاد

۱۳۲۱ھ

بدر عالم را کشیدہ ممبری کونسل

۱۳۲۵ھ

ممبری کونسل را پنج داعی بودہ اند چاکر نہ انما قدم در جہاں فرسودہ اند
 مال و زرد دست و دامان کہاں اپناشتند وز ماں در التجا ہا ارتجا ہا داشتند
 زرفشا نیاد کس را غور کردہ ہر منط غور دیگر دو کس بر کثرت قومی فقط
 بس یکے تراں پنج را بودہ توکل بر خدا طبعی و مرتجی بودہ ز لطف کبر
 از حریفان راہ جہد و سعی او مسدود بود باب مقصودش نہ دست رحم حق آخر کشتہ
 بر چہار آمد مظفر این یکے لے واہ واہ ہست قادر بے شک بر ملک و لہا
 با حدوداں خود جہد بودست پنج جاں خراش سر لبر لہاے شاں گردید اینک پاش
 سیزدہ صد شہت شد از دیگران ریش خروں ہر یکے را ہست حیرت کاین جنس گردید چو

بہر یاد این الگن شد سبھی از سردش
 قدرت حق مدعیان را ز سرافکندہ ہوش

۱۹۲۶ء

قلم:

قواک
۲۰

DUE DATE

۸۹۱۵۰۱۵۱

۷۷/۸۷

